

HISTORICKÉ INVENTÁŘE KOSTELA NEJSVĚTĚJŠÍHO SALVÁTORA V PRAŽSKÉM KLEMENTINU

KRISTÝNA KALOUSKOVÁ

Příspěvek se zabývá inventárními soupisy movitého majetku z kostela Nejsvětějšího Salvátora v pražském Klementinu, detailně pak čtyřmi inventáři, které pocházejí z 1. čtvrtiny 17. a poslední čtvrtiny 18. století. První, teoretická, část příspěvku se věnuje obecné charakteristice inventářů jako archivního pramene, jeho možným podobám a významu pro dějiny umění. Přináší popis a rozbor čtyř dochovaných inventářů kostela z let 1606, 1625, 1781 a 1798. Druhou část příspěvku tvoří ediční zpřístupnění jejich vybraných částí, které ilustrují proměny jejich formální podoby a věcného obsahu – mobiliáře – v čase. Jedná se o názornou sondu do vybraných inventářů církevní provenience v období raného novověku.

HISTORICAL INVENTORIES OF THE CHURCH OF THE HOLY SALVATOR IN PRAGUE'S CLEMENTINUM

The paper deals with inventories of movable property from the Church of the Holy Salvator in Prague's Clementinum, and in detail with four inventories dating from the first quarter of the 17th and the last quarter of the 18th century. The first, theoretical part concerns the general characteristics of this archival source, its possible forms and significance for the history of art. Description and analysis of four preserved inventories of the church from the years 1606, 1625, 1781 and 1798 follow up. The second part of the article brings a revised edition of selected parts of them to demonstrate the change of their formal form and factual content – furniture – over time. Thus an illustrative case is proposed of certain inventories of ecclesiastical provenience in the early modern period.

Klíčová slova — Praha – Staré Město – Klementinum – kostel Nejsvětějšího Salvátora – jezuité – 17. a 18. století – archiválie – inventář – soupis movitého majetku – zpřístupňování písemných pramenů – edice

Key words — Prague – Old Town – Clementinum – Church of the Holy Salvator – Jesuits – 17th and 18th centuries – archives – inventory – inventory of movable property – making written sources available – editions

Následující text prezentuje výsledky archivního výzkumu dochovaných historických inventářů kostela Nejsvětějšího Salvátora, jenž je součástí barokního areálu bývalé jezuitské koleje Klementinum na Starém Městě pražském (HORYNA/OULÍKOVÁ 2006; naposledy OULÍKOVÁ 2019). Cílem průzkumu bylo jednak zjistit, kolik je celkem dochováno soupisů movitých předmětů tohoto kostela, a jednak zhodnotit, v čem se po obsahové stránce liší, respektive dokládají, jak se měnila vnitřní vybava kostela. Součástí příspěvku je zpřístupnění vybraných částí ze čtyř zkoumaných inventářů, které mohou sloužit svým způsobem jako jisté exemplum – jako příležitost autenticky se seznámit s jejich obsahem i formální podobou, porovnat jejich obsah ve zpřístupněných částech a zvážit, jak lze k jejich výčtově uvedenému obsahu přistupovat. V neposlední řadě chce tento příspěvek upozornit na inventář jako historický a archivní pramen a přiblížit potenciál jeho využití v oblasti památkové péče.

Archivní průzkum vyšel z aktuálních potřeb během terénního průzkumu kostela provedeného pracovníky NPÚ ÚOP Praha v letech 2019–2020.¹

Inventáře církevních institucí a jejich význam pro poznání kulturních dějin

Inventářem² se v rámci písemností církevní správy rozumí zpravidla soupis majetku kostela, fary nebo kape, především pak zařízení a vybavení jejich interiérů. V případě sakrálních prostor

1 Specifický archivní výzkum bezprostředně navazuje na předchozí terénní průzkum v interiéru kostela uskutečněný v letech 2019–2020 pracovníky odboru evidence a dokumentace pražského pracoviště Národního památkového ústavu, včetně autorky příspěvku, kteří provedli na místě reidentifikaci a dokumentaci movitého vybavení chrámové lodi a přilehlých prostor sakristie a vstupní chodby. Pozornost zaměřili i na současný stav a rozmístění oltářů v chrámové lodi a rovněž na oltářní a jiné obrazy v kostele. Vyvstaly otázky související s historií kostela a proměnami jeho interiéru vedly k nutnosti prozkoumat dostupné archivní prameny s cílem nalézt některé historické inventáře kostelního vybavení, které by nejlépe umožnily porovnat tehdejší stav se současným a dozvědět se něco více o podobě, množství a rozmístění původního mobiliáře, případně objasnit nově zjištěné souvislosti. – Na tomto místě děkuji svým kolegům Mgr. Filipu Srovnalovi, Ph.D., Mgr. Pavle Savickému a Přemyslu Havlíkovi.

2 Studium diplomatického materiálu se záhy vedle primárně zkoumaných listin začalo zaměřovat i na další kategorie dokumentů vesměs hospodářské povahy, jako jsou urbáře, účty, instrukce, ale také různé typy inventářů. V jejich případě se zpravidla jedná o texty, které vznikaly za účelem evidence materiálních či materializovatelných hodnot nejrůznějšího charakteru a časové platnosti v majetku osob nebo institucí (HLAVÁČEK 2018, 30). Inventáře, jako specifický typ evidenčního materiálu, se vyznačují značnou rozmanitostí zejména věcného obsahu, stejně jako rozsahu a důležitosti, přičemž platí, že pro studium inventářů je zásadní stav jejich dochování, respektive ztrát v nich evidovaných dokladů (HLAVÁČEK 2018, 33). Podle účelu, ke kterému byly vytvořeny, zpravidla rozlišujeme inventáře pozůstalostní (NOKKALA MILTOVÁ 2018; PEŠEK 1991), inventáře fideikomisní povahy (SEKYRKA 2018), inventáře uměleckých sbírek (SLAVÍČEK 2018, zde včetně další

evidují inventáře druh a množství nábytku, oltářů, uměleckých děl, bohoslužebných předmětů, liturgických oděvů a jiných textilií (paramenta), cenností (precioza), knih, hudebnin, hudebních nástrojů a dalších předmětů. Jednotlivé položky v inventáři mohou být jak evidovány, tak blíže popsány a v ideálním případě též finančně ohodnoceny.³

V českých zemích se inventáře jako soupisy majetku objevují teprve na sklonku 13. století, a to pouze ojediněle (klášter ve Vyšším Brodě, kostel sv. Petra a Pavla v Mělníku). Ve 2. polovině 14. století jejich počet vzrostl, a ještě více pak v husitském období, kdy bylo provedeno mnoho majetkových inventárních soupisů vyvolaných tehdejšími neklidnými poměry v českých zemích a častými změnami v držbě nemovitostí.⁴

V případě inventářů kostelů a far v českých zemích platilo již během 18. století pravidlo, že předchůdce zanechá svému nástupci zhotovený inventární soupis (STUCHLÁ 2004, 57; STANĚK 2018, 50). Nařízení z roku 1803 toto pravidlo kodifikovalo a pozdější novelizace z let 1818 a 1820 stanovily i oficiální formulář pro zapisování inventárních soupisů a definovaly, co vše má obsahovat (PAULY 1902, 234; STANĚK 2018, 50).⁵ Takový inventář měl začít popisem chrámu, věže, postranních kaplí, oltářů, zpovědnic, stolic, varhan, zvonů, křtitelnic, krypt apod. Poté by bylo uvedeno kostelní náčiní ze zlata a stříbra, drahocenné věci, věci z mědi, mosazi, cínu, olova, železa a teprve poté ze dřeva. Po těchto kategoriích následoval výčet parament, praporů, obrazů a knih. Následně byly uvedeny všechny zádušní příjmy a poplatky (PAULY 1902, 234). Výsledný inventář měl být zhotoven ve třech exemplářích. Jeho přípravu zajišťoval účetní záduší. Jako předloha nového inventáře měl při vyhotovování sloužit poslední platný soupis. Nový inventář byl proto opatřen dvojím číslováním položek, jednou řadou čísel podle starého inventáře a druhou řadou čísel nových. Autor musel v novém inventáři vyznačit všechny změny a zaznamenat případné přírůstky a úbytky (BOROVÝ 1879, 485; PAULY 1902, 234–235; STANĚK 2018, 50). Hotový inventář podepisoval farář a patronátní komisař. Poté byl zasílán biskupské konzistoři, která jej dále posílala účetnímu oddělení c. k. místodržitelství Království českého. Jeden exemplář zůstal na ordinariátu, druhý na místodržitelství a třetí obdržela správa záduší (PAULY 1902, 234).

Podle nařízení c. k. českého místodržitelství z roku 1873 měl být nový inventář pořizován (nebo obnovován) pravidelně každé tři roky nebo po každé změně duchovního správce (BOROVÝ 1879, 485; STANĚK 2018, 50). Ucelené řady chronologicky po sobě jdoucích inventářů se však dochovaly jen zřídka.

Studium tohoto archivního pramene v závislosti na vypovídací schopnosti jednotlivých inventářů danou šíří a hloubkou popisnosti, požadavky zadavatelů i preferencemi autorů lze získat nejen dobové popisy uměleckých děl, ale často také cenné informace o dynamice a způsobech přesunu uměleckých předmětů či kusů nábytku v rámci kostela samotného i mimo něj, o restaurování, odcizení, nákupech a dalších událostech spojených s církevním mobiliářem. Mezi řádky můžeme narazit i na informace o domácím nebo cizím původu popisované materie, případně o povaze produkce regionálních výtvarných škol i jednotlivých tvůrčích osobností (RACEK 1962, 136). Inventáře ve výsledku umožňují porovnat tehdejší stav se současným a vysledovat změny, které měly vliv na povahu a rozmístění vnitřního vybavení.⁶

relevantní literatury; BUKOVINSKÁ 2018 k nálezům inventáře kunstkorný Rudolfa II.), aukční inventáře, ale také inventáře církevního movitého majetku (RICHTROVÁ 2018). V rámci tohoto edičního příspěvku nás pochoptelně zajímají především inventáře církevní správy.

- 3 Z hlediska památkové péče a ochrany bývá definiční uchopení pojmu ještě širší a za inventář často považujeme jakýkoli systematicky vedený soupis movitých předmětů vybraného prostoru, tedy kupříkladu i vybavení interiéru námi sledovaného kostela.
- 4 Podobná situace nastala v 16. a 17. století, zejména v desetiletích po bitvě na Bílé hoře (1620), kdy docházelo k četným převodům a konfiskacím majetku (nejen) účastníků stavovského povstání, kvůli čemuž byly pořizovány mnohé soupisy movitého i nemovitého jmění (RACEK 1962, 135). Inventáře byly kromě toho pořizovány při prodejkách majetku a velmi často v souvislosti s úmrtím majitele nemovitosti (z nesmírně bohaté literatury, která využívá inventářů ke studiu dějin kultury, umění a každodennosti v rámci sociální stratifikace jmenujme HOJDA 1993; 2022; KRÁL 2002, zejm. 7–105; PEŠEK 1991; 2007).
- 5 Praxe, kdy starší inventáře mohly být také vepsány do matrik úředních nebo pamětních knih, se nás s ohledem na zkoumanou archivní materii sice netýká, nicméně v našem případě platí jiná známá skutečnost, tolik typická už pro 19. století a období mladší, že pro některé inventáře bývaly vyhrazeny specializované knihy nebo sešity (k inventářům obecně WANNER ET AL. 2015, 37–38, 125–178).
- 6 Otázku využití inventářů při umělecko-historickém bádání a jejich informační přínos rozebírají příspěvky ve sborníku ze 4. zasedání k problematice písemných pramenů pro dějiny umění, konaného v Praze 6. června 2013 (ROHÁČEK/SLAVÍČEK 2018).

Pramenný zdroj archivního bádání a jeho cíle

Hlavním předmětem archivního průzkumu v případě klementinského kostela Nejsv. Salvátora byly materiály Národního archivu, konkrétně rozsáhlý archivní fond Archiv pražského arcibiskupství (dále jen APA).⁷

V uvedeném fondu se podařilo dohledat a nashromáždit chronologickou řadu celkem deseti inventářů pokrývajících dlouhé časové období od roku 1773 do roku 1908. Jedná se o zatím zcela nevyužité inventáře ze souboru dokumentů arcibiskupského semináře.⁸

Druhým zdrojem pro hledání inventářů k dotčenému kostelu byly sbírky Oddělení rukopisů a starých tisků Národní knihovny, v nichž se nachází rukopis s dosud nejstarším nalezeným inventářem kostela Nejsvětějšího Salvátora.⁹ Tamtéž je uložen také A. Podlahou částečně publikovaný inventář z roku 1762 (viz výčet níže). Původní záměr zabývat se pouze obdobím 18., případně 19. století se tak díky dalším nalezeným pramenům nakonec posunul na časově delší úsek od počátku 17. století do počátku 20. století. Časová osa „napříč inventáři“ zahrnuje dlouhé období tří set let, během něhož bylo možné vysledovat proměny co do množství, podoby i rozmístění kostelního vybavení, které odrážely i další dobové tendence jako např. finanční možnosti, aplikaci politických nařízení apod. Popis všech shromážděných inventářů kostela, jejich zhodnocení a komentář k nim podávám v níže uvedeném přehledu.

Inventáře kostela Nejsvětějšího Salvátora v Klementinu ze 17.–20. století, seřazené chronologicky:

- **Inventarium templi Salvatoris collegii Societatis Jesu Pragensis anno 1606; Inventarium supellectilis templi Societatis Jesu Pragae diligenter factum anno 1625. Mense Novembri**
Papírový rukopis (NK XXIII C 99) obsahující latinsky psaný inventář mobiliáře salvátorského kostela k roku 1606¹⁰ a na to navazující inventář téhož kostela z roku 1625¹¹ včetně soupisu věcí darovaných kostelu během let 1592–1738 a jmen osob pohřbených v kostele, obsahuje též letopisy z let 1623–1713.
- **Ephemerides Ecclesiae Pragae ad Sanctum Salvatorem Soc. Jesu**¹²
Papírový rukopis (NK XXIII C 98) latinsky psaného inventáře mobiliáře kostela k roku 1762 (k letům 1761–1763 zpracováno též formou tabulky). Obsahuje také soupis událostí z let 1555–1759. Části tohoto inventáře spolu s náčrty uspořádání interiéru kostela publikoval Antonín PODLAHA (1915).¹³
- **Inventarium Templi Salvatoris Vetero Pragae 1773 Copia**
Latinsky psaný výčtový soupis vybavení bez dalších podrobností na oboustranně popsaném papírovém listě (NA APA I F/1).
- **Inventarium Templi S. Salvatoris Archi-Episc. Seminarii V. Pragae**
Česky psaný výčtový soupis vybavení kostela z roku 1779 na sešitém papírovém dvojlistu (NA APA I C 160/7a).
- **Inventarium Ecclesiae S. Salvatoris Vetero-Pragae ad pedem pontis**
Latinsky psaný nedatovaný¹⁴ kostelní inventář (NA APA I C 160/7b). Položky jsou částečně uspořádány do věcných skupin.

7 NA APA (k němu viz PODLAHA 1925; ČÁNOVÁ ET AL. 1962a, XI, XXIX). Na tomto místě děkuji správce fondu Mgr. Jarmile Dubské.

8 Arcibiskupský seminář, studentský konvikt, je samostatná věcná skupina, jedna z 21 věcných skupin, do nichž byl arcibiskupský archiv pro léta 1820–1876 rozřazen (ČÁNOVÁ ET AL. 1962b, 116–124). Věcnou skupinu tvoří arcibiskupský seminář i v uspořádání fondu pro následující období (ČÁNOVÁ ET AL. 1962c, 254–258). Tento soubor nebyl prozatím pro výzkum kostela Nejsv. Salvátora využit, na rozdíl od fondu jezuitů v NA, který zkoumala Petra OULÍKOVÁ (2019).

9 Za zpřístupnění mikrofilmu s rukopisem a jeho digitálních reprodukcí děkuji kolektivu pracovníků Oddělení rukopisů a starých tisků NK, především Mgr. Janu Vojtíškově, vedoucímu oddělení.

10 V rukopisu uvedeno takto: *INVENTARIUM TEMPLI SALVATORIS COLLEGII SOCIET. IESV PRAGENSIS AN. 1606.*

11 V rukopisu: *INVENTARIUM SVPELLECTILIS TEMPLI SOCIETATIS IESV PRAGAE DILIGENTER FACTVM ANNO 1625. MENSE NOVEMBRI.*

12 Původní názvy (zde č. 2–6, 8–12) převzaté z rukopisů jsou transkribovány.

13 Na stejný inventář se Podlaha zaměřil již v roce 1898, kdy vydal článek věnující se kovovému bohoslužebnému náčiní v salvátorském kostele (PODLAHA 1898).

14 Podle charakteru písma a stavby textu by inventář mohl pocházet rovněž z roku 1779.

- **Inventarium Ecclesiae Archi-Episcopalis Collegii Alumnorum Ecclesiasticorum ad S. Salvatorem Vetero-Pragae ad pedem pontis Confectum A[nn]o 1781, Joanne Baptista Schmidt eiusdem Ecclesiae atque Collegii Rectore**

Latinsky psaný inventář vybavení kostela z roku 1781 (NA APA I C 160/7c), částečně obsahující popis interiéru (text začíná popisem umístění a vybavení jednotlivých oltářů v kostele, následuje výčtový soupis dalších položek podle materiálu, příp. barvy), zaznamenaný na šesti přeložených papírových arších.¹⁵

- **inventář bez názvu**

Německy psaný inventář kostela z roku 1798 (NA APA – S III/1a). Na začátku svázaného papírového fasciklu chybí nejméně jedna strana včetně titulní strany s názvem.

- **Inventarium der Kirche Sct. Salvator, welches in Folge der h. Guberordnungen vom 30 Juni 1828 Z. 28284 und vom 17. Juli 1828 Z. 32292 verfasst worden ist**

Německy psaný inventář vybavení kostela k roku 1828, uspořádaný podle věcných skupin. Sešité papírové dvojlisty (NA APA – S III/1b).

- **Inventarium der Kirche St. Salvator pro 1880**

Německy psaný inventář vybavení kostela z roku 1880, uspořádaný podle věcných skupin. Sešité papírové dvojlisty (NA APA – S III/2).

- **Inventar der sct. Salvator Kirche**

Německy psaný inventář z roku 1884 s položkami uspořádanými podle věcných skupin (NA APA III 119a). Text byl vepsán do předtištěných rubrik na papírové stránky sešitu s tvrdými papírovými deskami s nalepeným papírovým štítkem.

- **Inventář seminářského kostela sv. Salvátora. Sepsaný dne 1. ledna 1902.**

Česky psaný inventář kostela z roku 1902, uspořádaný podle věcných skupin (NA APA III 119b). Text byl vepsán do českojazyčných předtištěných rubrik na papírové stránky sešitu s lepenkovými deskami s nalepeným papírovým štítkem.

- **Inventář seminářského kostela sv. Salvátora v Praze. Sepsaný 1. ledna 1908.**

Česky psaný inventář kostela z roku 1908, uspořádaný podle věcných skupin (NA APA III 119c). Text byl vepsán do českojazyčných předtištěných rubrik na papírové stránky sešitu s tvrdými deskami s nalepeným papírovým štítkem.

- **Seznam inventárních předmětů (zařízení) kostela, farní kanceláře, farní budovy, hospodář. budov apod.**

Strojopisný inventář vyhotovený Josefem Merellem,¹⁶ správcem kostela, v roce 1975. Inventární předměty jsou uspořádány do věcných skupin. Opatřeno razítkem Duchovní správy kostela s. Salvátora (MERELL 1975).

Uvedený soubor celkem čtrnácti nalezených inventářů, deseti z Národního archivu, tří z Národní knihovny a jednoho uloženého stále v archivu farnosti, se ukázal být natolik zásadním, dosud téměř neznámým zdrojem pro poznání klementinského kostela, že se zcela nepochybně nabízelo poprvé edičně zpřístupnit dosud nepublikované inventáře širší veřejnosti. Jelikož edice měla původně doprovázet uměnovědné pojednání o vývoji interiérové podoby kostela, následoval výběr inventářů (přesněji jejich částí), které by nejlépe a nejúplněji vypovídaly o podobě a rozmístění mobiliáře kostela, a navíc by byly jedinečné svým zpracováním, popisností a stejně tak kvalitou dochování. Zvoleny byly nakonec čtyři inventáře.¹⁷

15 Tento inventář je v podstatě rozšířenou verzí nedatovaného *Inventarium Ecclesiae S. Salvatoris Vetero-Pragae ad pedem pontis* (NA APA I C 160/7b), popřípadě, vzhledem k nejasné časové následnosti, je nedatovaný inventář zkrácenou verzí inventáře z roku 1781.

16 Josef Merell (* 1905–† 1985), kněz a člen rytířského řádu křižovníků s červenou hvězdou, převzal v roce 1965 správcovství kostela Nejsv. Salvátora. Zahájil jeho rozsáhlou rekonstrukci, která probíhala v letech 1971–1984 (PRIMUS 2013, 8; STANĚK 2015 online).

17 Ze čtyř zkoumaných inventářů, jež nebyly dosud výrazněji badatelsky reflektovány ani edičně zpřístupněny, jsou první dva obsaženy v rukopise uloženém v Oddělení rukopisů a starých tisků Národní knihovny v Praze (NK XXIII C 99), zatímco další dva jsou součástí zmíněné věcné skupiny ve fondu Archiv pražského arcibiskupství, uloženém v 1. oddělení Národního archivu (NA APA I C 160/7c; NA APA – S III/1a).

Prvním předkládaným inventářem je soupis pořízený v roce 1606 (NK XXIII C 99, fol. 3r–115r), z něhož byla k editaci vybrána část sumarizující všechna obrazová a sochařská díla. Tento soupis je pro nás cenný z hlediska své datace. Jedná se o dosud nejstarší inventář zkoumaného kostela, který jsme objevili.

Stejných tematických skupin chrámového vybavení se týká druhá uvedená část, která je z dalšího inventáře z roku 1625 (NK XXIII C 99, fol. 116r–149r). Na základě srovnání informačního obsahu lze porovnat proměnu souboru uměleckých předmětů v kostele v horizontu necelých dvaceti let.

Třetí editovanou písemností je inventář kostela z roku 1781 (NA APA I C 160/7c), zpřístupněný opět ve vybraném segmentu. Může nás zaujmout především svou komplexností, respektive jak byl pořízen popis interiéru chrámu v první části inventáře. Nejedná se totiž o pouhý výčet jednotlivých položek, jako tomu většinou bylo ve starších inventářích, nýbrž o souvislejší narativní popis zohledňující též rozmístění oltářů, charakteristiku jejich výzdoby včetně dílčích informací, např. o materiálovém původu, dále jejich umělecké provedení atd. Výčtově jsou dále uvedeny předměty ze stříbra, soupis parament, vybavení sakristie nebo vyjmenování hudebních nástrojů umístěných na kůru. S ohledem na její působivý narativní charakter jsem se rozhodla zpřístupnit tuto příslušnou pasáž celou.

Čtvrtým a zároveň posledním editovaným dokumentem je výňatek z inventáře z roku 1798 (NA APA – S III/1a), který se v rámci všech sledovaných inventářů jeví jako informačně nejpodrobnější a nejúplnější, což souvisí jednak s tím, že je nejmladšího data, a jednak též s dobovým přístupem k tvorbě inventářů. Text je v tomto případě velmi bohatý na mladší přípisy informující o stavu a dalším osudu jednotlivých předmětů evidovaných při dalších inventarizacích. Díky této podrobnosti nám podává skutečně celistvý pohled na tehdejší mobiliář kostela Nejsvětějšího Salvátora z konce 18. století.

Komparací vybraných editovaných částí lze tedy vysledovat proměny mobiliáře kostela včetně oltářů a jednotlivých uměleckých děl i změnu způsobu vedení záznamů o jednotlivých položkách v čase. Jejich komentovaná edice se tak mohla stát východiskem pro navazující uměnovědné zkoumání a vyhodnocení kostelního mobiliárního vybavení, které se v první fázi orientovalo především na to, co mohou inventáře sdělit ke stavebnímu vývoji, dispozičním změnám, úpravám prostoru v návaznosti na bohoslužebný provoz nebo k výmalbám interiéru (SROVNAL 2023), dále pak na oltáře, obrazy a sochy,¹⁸ o nichž bude detailněji pojednávat navazující série dalších studií věnujících se rekonstrukci podoby a proměn interiéru významného pražského kostela v průběhu 17. a 18. století.

Inventáře kostela Nejsvětějšího Salvátora v Klementinu z roku 1606 a 1625

Ručně psaný kodex uvozený názvem *Inventarium templi Salvatoris collegii Societatis Jesu Pragensis anno 1606* obsahuje dva dosud nejstarší nalezené inventární soupisy vybavení klementinského kostela Nejsv. Salvátora (NK XXIII C 99).¹⁹

Podle historičky a kodikoložky Milady Svobodové pochází rukopis pravděpodobně z Putzlacherovy knihovnické sbírky. Pražský advokát, historik a bibliofil Tomáš Antonín Putzlacher (*1722–†1796)²⁰ nashromáždil za svůj život úctyhodný soubor čítající více než 21 000 svazků tištěných i rukopisných děl, mezi nimiž převažovala bohemikální produkce zaměřená na dějiny pražské univerzity, dále děje české jezuitské provincie a českou historii všeobecně. Po jeho smrti zdědil knihovnu syn Jan, který ji v roce 1815 prodal společně s originálními Putzlacherovými katalogy Antonínu Isidorovi knížeti z Lobkowicz (*1773–†1819) za 7 000 zlatých (SVOBODOVÁ 2012, I, 20). Lobkovicová rodová knihovna, založená knížetem Augustem Josefem z Lobkowicz (*1729–†1803) v poslední třetině 18. století a posléze rozšiřovaná četnými nákupy a akvizicemi, byla po vzniku Československa odkoupena státem. V roce 1928 pak byla předána do Národní a univerzitní knihovny v Praze (Státní knihovny ČSR, v současnosti Národní knihovny), kde je příslušný fond (Pražská lobkowiczská knihovna = PLK) uložen dodnes (CÍSAŘOVÁ-KOLÁŘOVÁ 1937, 9–10; SVOBODOVÁ 2012, I, 6).²¹ M. Svobodová opatřila rukopis katalogovým číslem 48 a signaturou

18 Při výběru editovaných úryvků byla proto pozornost soustředěna především na tyto prvky vnitřního vybavení.

19 Rukopis je v Národní knihovně v Oddělení rukopisů a starých tisků zpřístupněn na mikrofilmu.

20 K osobnosti T. A. Putzlachera viz WURZBACH 1872, 115; HAAS 1937–1938, 29–30; TRUC 1960, 116; KUČERA/TRUC 1961, 27–31; SEIBT/LEMBERG/SLAPNICKÁ 1989, 361; HOFFMANNOVÁ/PRAŽÁKOVÁ 2000, 525.

21 K dějinám pražské lobkowiczské knihovny dále např. BEUTEL VON LATTENBERG 1853, 369–373; LIFKA 1934, 39–54; VOLF 1937, 19–24; KAŠPAROVÁ 1991; 1999. První soupisy rukopisů někdejší lobkowiczské knihovny pořídili Paul LEHMANN (1932, 60), Václav ČERNÝ (1962, 65–108), rukopisnému fondu se věnovala zejména Emma URBÁNKOVÁ (1957) a Karel BERÁNEK (1971, 188). Kromě stěžejního díla Josefa TRUHLÁŘE (1905; 1906) s doplňkem Jindřicha Marka a Michala Dragouna (MAREK/DRAGOUN

XXIII C 99, se zachováním původní signatury MS 296, pod níž byl rukopis evidován v pražské lobkovické knihovně (SVOBODOVÁ 2012, I, 125–126). Historický původ a určení zkoumaného rukopisu dokládá na předešlé tužkou napsaná signatura PLK „296“, kterou doplňuje současná signatura. Na základě zjištění M. Svobodové víme, že rukopis byl datován do let 1606–1738, přičemž předmětem našeho zájmu je ta část rukopisu, která je datována do rozmezí let 1606 až 1625.

Popis rukopisu

Rukopis o rozměrech 362 × 260 cm je opatřen soudobou vazbou tvořenou lepenkovými deskami potaženými zeleným pergamenem; původně byly desky ještě opatřeny dvěma páry bílých kožených stuh (obr. 1). Ořízka je cizelovaná, vínové barvy. Současný stav dochování vykazuje míru fyzického opotřebení a částečně též působení degradačních činitelů. Vazba je poškozena hmyzem, popraskaná v kloubech, hřbet vazby je zčásti stržen. Oba páry stuh byly v minulosti odtrženy a v současnosti chybějí. Samotný knižní blok je při horním okraji poškozen vlhkem.²²

Rukopis české proveniencí je psán na papírových listech vevázaných do soudobé pergamenové vazby (jak je uvedeno výše). Papírové stránky obsahují filigrán pocházející zřejmě z papírny Valentina Brämera z Altmühle ve Štýrsku (doložen 1599–1618). Filigrán má podobu štítu s dvouocasým lvem, nahoře iniciály *V B*, dole nápis *Steier* umístěný v kartuši (EINER 1960, 329–331; SVOBODOVÁ 2012, I, 125). Celý rukopis obsahuje celkem 228 folií, z nichž některá byla v minulosti bohužel vytržena. Foliace arabskými číslicemi v pravém horním rohu se jeví jako původní, je však často nečitelná kvůli poškození horního okraje knižního bloku vlhkem. Za posledním foliem je ještě volně vloženo 8 nefoliovaných listů.

Zápisy v rukopisu zahrnují časové období mezi lety 1592–1738. Vzhledem ke způsobu řazení jednotlivých částí lze konstatovat, že samotný konvolut nebude starší než z roku 1606. V uvedeném roce byl inventář kostela Nejsv. Salvátora založen. K tomuto datu se také váže hned jeho první část – inventář mobiliáře kostela uvedený výše zmíněnou titulní stranou. Podle stáří pergamenové vazby došlo ke svázání folií a vzniku konvolutu v dnešní podobě pravděpodobně krátce po napsání všech částí. Oba inventáře a další zápisy byly psány průběžně v chronologické návaznosti. V případě druhého inventáře se objevuje na příslušných místech také sekundární uvedení starších záznamů a poznámek (vzniklých nejspíše opisem z jiných pramenů).

Strany samotného rukopisu jsou předlinkovány dvěma svislými linkami, čímž vznikly při pravém okraji každé strany vždy dva úzké sloupce. Jejich účel prozrazují nahoře německým novogotickým písmem neboli kurentem vepsané zkratky peněžních jednotek: v levém sloupci je uvedena zkratka pro kopy grošů²³ – *Ɔ* (Schock = kopa) – a v pravém krajním sloupci zkratka pro krejcar *k/kr.* (Kreuzer = krejcar). Takto připravené „formuláře“ měly sloužit k zapisování finančního ohodnocení každé položky inventáře. Bez ohledu na skutečnost, že jsou sloupečky nadepsány na každé straně rukopisu, bylo jich nakonec využito jen v části s chronologickým přehledem jednotlivých donací pro kostel.

Text celého rukopisu je psán v latině humanistickou kurzivou a polokurzivou. Ve vložených přílohách se objevuje humanistická kurziva, německý kurent i česká novogotická kurziva. Nadpisy dílčích úseků rukopisu a také podkapitoly obou inventářů jsou provedeny humanistickým majuskulním nápisovým písmem (novověkou kapitálou; KAŠPAR 1987, 113–141, 151; ROHÁČEK 2007, 29–31). Foliace (vzniklá snad souběžně či s malým časovým odstupem od uzavření rukopisu) byla vypsána arabskými číslicemi.

Vzhledem k velkému časovému odstupu mezi prvním a posledním záznamem v rukopise lze rozeznat větší množství písařských rukou. Zatímco oba inventáře z let 1606 a 1625 jsou psány každý vždy převážně jedním písařem, s případnými vsuvkami dalšího písaře, část se zápisy o donacích zapisovalo víc než deset různých písařů. Jména písařů zůstávají neznámá, pouze na zadním listu je stejnou rukou písaře, který psal na poslední straně záznamy z let 1701–1703, poznamenáno *scripsit Thomas* (SVOBODOVÁ 2012, I, 126).

2016) popsala obecněji rukopisné fondy Národní knihovny zejména Marie Tošnerová (TOŠNEROVÁ ET AL. 2004, 140–155). Od 90. let 20. století probíhá katalogizace fondu PLK v Národní knihovně. Dosud byly vydány tři svazky katalogu. První dva svazky k rukopisům ze sbírek Tomáše Antonína Putzlachera, Michaela Schustera a dalších bibliofilů vydala Milada SVOBODOVÁ (2012). V roce 2019 vyšel katalog tisků černínského rodového knihovny (PALÍČKOVÁ/ADAMAITIS 2019). Přehledně jsou všechny katalogy a průvodce historickými knižními fondy Národní knihovny uvedeny na webových stránkách knihovny (VOJTÍŠEK S. D. online).

22 O fyzickém stavu a dalších parametrech rukopisu podává informace evidenční záznam v databázi *Manuscriptorium* (sine s. d. online).

23 Není zde specifikováno, zda českých nebo míšeňských. Možné jsou obě verze.

Obr. 1. Vazba rukopisu s názvem *Inventarium templi Salvatoris collegii Societatis Jesu Pragensis anno 1606* obsahujícího mimo jiné dva inventáře mobiliáře kostela Nejsv. Salvátora z let 1606 a 1625. Rukopis je uložen v Národní knihovně (NK XXIII C 99; digitalizát Národní knihovny, 2023).

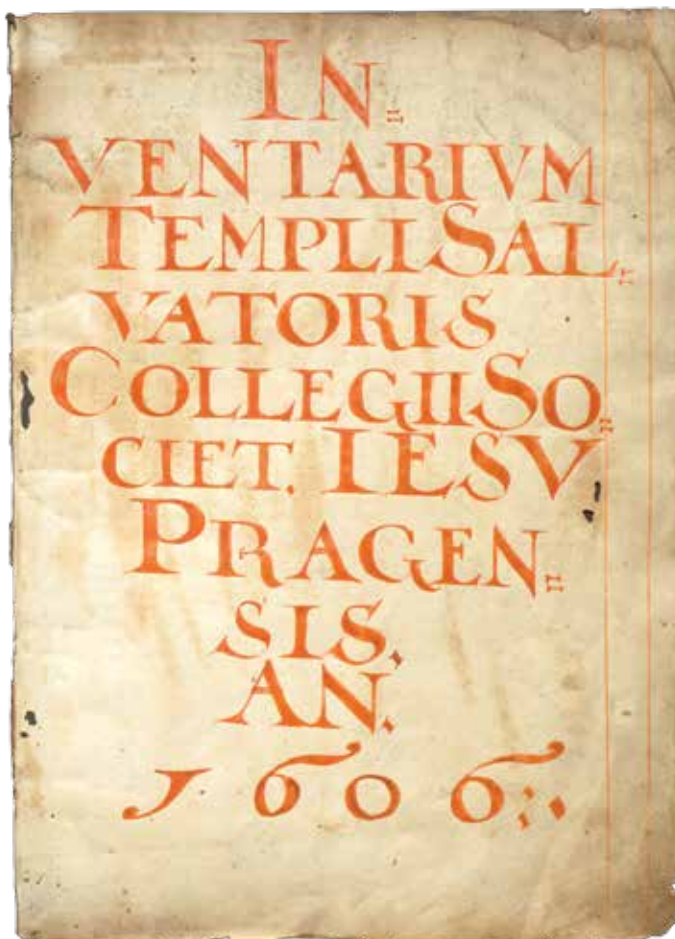
Obsah rukopisu

Představovaný rukopisný kodex obsahuje celkem tři níže popsané hlavní části, nepočítaje v to volně vložené listy na jeho konci.

Na předním předešti je uveden zápis datovaný k roku 1606 a podepsaný prefektem kostela Petrem Velcusiem (*1558–†1620), ve kterém uvedený jistý Hercules, obchodník Menšího Města pražského, slibuje prominout klementinské koleji dlužnou částku za obstarání koberců pro kostely sv. Salvátora a sv. Klimenta. Zápis uvedený nadpisem *Memoriale* je proveden humanistickou polokurzivou. Pod ním je uvedena nynější platná signatura XXIII C 99 a pod ní starší signatura 296 pražské lobkovické knihovny.

Po tomto následuje titulní list první části rukopisu, již je inventář kostela Nejsv. Salvátora pražské jezuitské koleje (fol. 3r–115r). Uvozuje ho již výše citovaný, majuskulním písmem provedený latinský název *INVENTARIUM TEMPLI SALVATORIS COLLEGII SOCIET. IESV PRAGENSIS AN. 1606* (obr. 2).

Druhou částí rukopisu je další inventář, tentokrát z roku 1625 (fol. 116r–149r). Tento je uvozen majuskulním nadpisem *INVENTARIUM SVPELLECTILIS TEMPLI SOCIETATIS IESV PRAGAE DILIGENTER FACTVM ANNO 1625. MENSE NOVEMBRI* (obr. 3), pod nímž ihned začíná první skupina soupisu – *Calices aurei et argentei*.

Po tomto inventáři přechází rukopis volně do další (třetí) části nadepsané *SVPELLEX VARIA A VARIIS TEMPLO NOSTRO DONATA Cuius valor secundum mediocrem aestimationem a latere notat* (fol. 150r–174v). Tento úsek chronologicky vedených záznamů podává přehled o donátorech a jejich darech kostelu, věnovaných postupně v průběhu let 1592–1738. Jednotlivé, zpravidla jednořádkové záznamy nesou informaci o jménu donátora, darované věci a ve dvou sloupcích při okraji stránky také o přibližné finanční hodnotě daru. Od roku 1593 jsou jednotlivé donace v rámci každého roku rozděleny ještě podle měsíců. Za každým rokem je pak sečtena celková finanční hodnota darů. Dary do roku 1607 zapsal najednou jeden písař, následující pak byly zaznamenávány průběžně.

Obr. 2. Titulní strana rukopisu s inventářem kostela Nejsv. Salvátora z roku 1606 (NK XXIII C 99, nefol.; digitalizát Národní knihovny, 2023).

Obr. 3. Titulní strana inventáře kostela Nejsv. Salvátora z roku 1625 (NK XXIII C 99, fol. 116r; digitalizát Národní knihovny, 2023).

Poté následuje poslední část celého rukopisu (fol. 175r–177v), kterou je oddíl *DE IVRE SEPVL-TVRAE*, zaznamenávající osoby pohřbené v klementinském kostele Nejsv. Salvátora, přesněji ty, kterým bylo uděleno právo být ve zdejší kostele pohřben. Zápisy uvádějí nejen jména žadatelů, ale též lokaci místa určeného k jejich poslednímu odpočinku, případně další poznámky. Tyto záznamy jsou ohraničeny léty 1623–1713.²⁴

Za folií 177v je mezi další nečíslovaná folia volně vloženo osm příloh na papírových listech: papírový lístek s poznámkou o nákupu bílé hedvábné látky, datovanou 3. dubna 1691,²⁵ list od představeného české jezuitské provincie Jindřicha Lampartera,²⁶ obdobný list provinciála Matěje Tannera,²⁷ pamětní zápis anonymního autora o pohřbech členů rodu Harrachů,²⁸ dopis prokurátora klementinské koleje Samuela Kurtze,²⁹ vložený list se zápisem z roku 1604 o koupi koberec či tapiserií pro salvátorský i klimentický kostel,³⁰ seznam darů pro kostel od jisté Sabiny v roce 1704³¹ a konečně jako poslední, osmá příloha, několik záznamů o udělení souhlasu k pohřbení v kostele.³²

Inventář z roku 1606

První editovaný úryvek v tomto článku pochází z inventáře datovaného do roku 1606, vůbec nejstaršího inventáře popisujícího vybavení kostela Nejsv. Salvátora, jaký se podařilo autorce dohledat.

Na rozdíl od některých pozdějších inventářů tento inventář nepodává výpis jednotlivých předmětů a jejich rozmístění přímo v kostele. Nadpis dobového rejstříku *Directorium inventarii totius Sacristiae* naznačuje, že se jedná o soupis předmětů uchovávaných trvale nebo na přechodnou dobu v sakristii. Jejich přesun a vystavení na daném místě v sakrálním prostoru určovaly konkrétní náboženské svátky během liturgického roku a jiné sváteční příležitosti. Přesto jsou do soupisu zahrnuty i movité předměty, o nichž víme, že byly trvale umístěny v kostele, např. obraz *Vidění sv. Ignáce*, který kostelu daroval roku 1603 papežský nuncius Filippo Spinelli.³³

Jak již bylo uvedeno výše, text inventáře zaujímá v rukopisu folia 3r–115r.³⁴ Soupis je členěn do jednotlivých kapitol sdružujících položky z téhož materiálu, téže barvy, popřípadě téhož účelu využití. Koncept pravděpodobně vychází ze starších inventárních soupisů, které však nemáme k dispozici. Obdobná obsahová struktura se objevuje i v mladším inventáři (1625) a s obměnami byla používána v podstatě až do 20. století.

24 Čtení datace posledních dvou zápisů na konci rukopisu je ztíženo rozmazáním inkoustu, kterým je napsána třetí číslice u obou letopočtů. Rozmazání vzniklo snad při snaze písaře tuto číslici opravit. Vzhledem k předchozímu zápisu vztahujícímu se k roku 1709 a průběžnému chronologickému řazení všech předešlých záznamů by měly oba poslední zápisy pocházet pravděpodobně z let 1711 a 1713. Nelze však zcela vyloučit ani jinou interpretaci (M. Svobodová se domnívá, že se jedná o letopočty 1701 a 1703, viz SVOBODOVÁ 2012, I, 126). K překladům latinských zápisů o povolení (souhlasu) být pochován v kostele viz FECHTNEROVÁ 1993, 411–418.

25 Přípis neznámého autora je psán německy (částečně novogotickou a částečně humanistickou kurzivou).

26 Jindřich (Henricus) Lamparter (* 1591–† 1670, provinciálem 1655–1658; CUHROVÁ 2012, 59) v něm uděluje právo na pohřbení v kostele Nejsv. Salvátora Dorotě Amlangové a její dceři Anně. List je datován 18. srpna 1657, psán latinsky pečlivou humanistickou polokurzivou, opatřen vlastnoručním podpisem provinciála a stvrzen pečeti pod papírovým krytem.

27 Představený české provincie jezuitského řádu Matěj Tanner (* 1630–† 1692) uděluje právo na pohřbení v kostele pro Dorotu Turkovou, rozenou Pajerovou. Datováno 2. června 1688. Souhlas je psán na papíře v latině humanistickou polokurzivou, přitom v dolní části je slabě zřetelný otisk slepé pečeti.

28 Pamětní zápis uvádí, že někdy kolem roku 1691, 1692 nebo 1693 byl ve zdejší kostele pohřben Jan Josef hrabě Harrach, syn pozdějšího neapolského místokrále Aloise Tomáše Rajmunda hrabě Harracha (* 1669–† 1742) a jeho první manželky Marie Barbory, rozené hraběnky ze Šternberku († 1694/1695). Jan Josef zemřel buď záhy po narození, nebo ve věku jednoho či dvou let. Nedatovaný a nepodepsaný záznam je psán v němčině zběžným kurentem.

29 Prokurátor Samuel Kurtz (* 1656–† 1716) adresoval nedatovaný dopis hradčanskému primátoru Tobiášu Františku Treschlovi (jeho biografická data jsou neznáma). Dopis je psán latinsky humanistickou kurzivou, v dolní části je taktéž nedatovaný německý přípis.

30 Český pamětní zápis z roku 1604 (s pozdějším přípisem o přeložení zápisu do latiny roku 1606) je psán novogotickou kurzivou, podepsán je Václav Kolínek.

31 Nedatovaný německý seznam položek je záznamem o darech, které podle latinského přípisu v dolní části listu koupila a v roce 1704 darovala kostelu blíže neznámá stařena (*vetula*) jménem Sabina. Seznam je psán kurentem, přípis humanistickou polokurzivou. Druhý latinský přípis datovaný k roku 1707 pokračuje ještě na druhé straně.

32 Několik záznamů o udělení práva (souhlasu) k pohřbení v kostele bylo zřejmě opsáno z poslední části rukopisu, z kapitoly *De lure Sepulturae*. Nedatovaný výtah psaný latinsky humanistickou kurzivou pořídilo více písařů, jak vyplývá z různorodého charakteru písma.

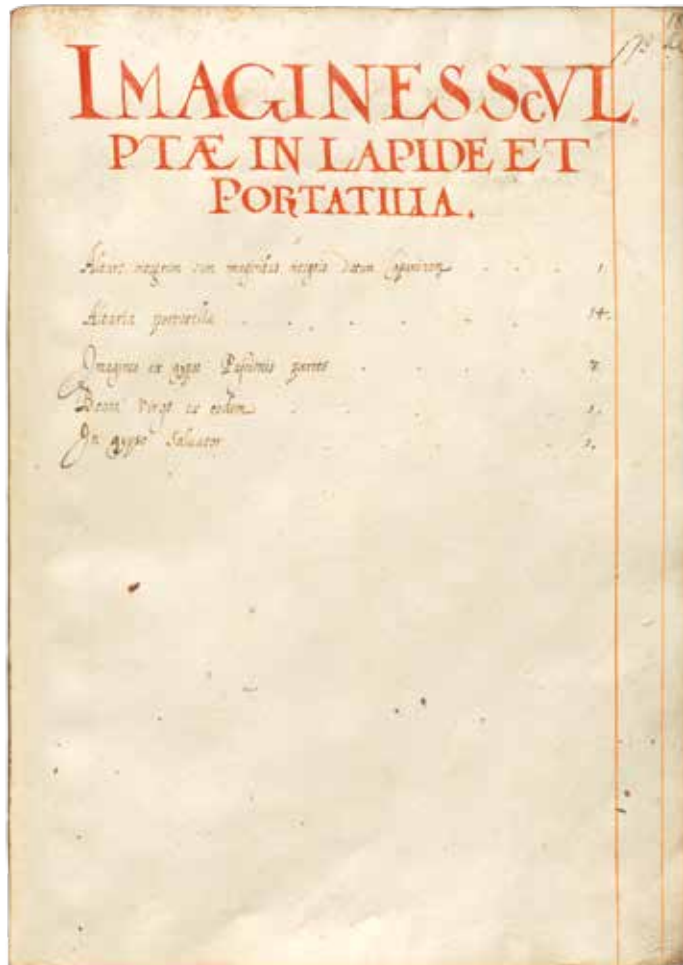
33 Kardinál Philippus Spinella (též Filippo Spinelli, * 1566–† 1616) z kalábrijského knížecího rodu Cariatí, vévodů ze Seminara, byl v letech 1598–1603 apoštolským nunciem na dvoře císaře Rudolfa II. (SAUSER 2000). V roce 1600 Spinelli posvětil italskou kapli Nanebevzetí Panny Marie (přezdívanou Vlašská) v sousedství kostela Nejsv. Salvátora.

34 Foliace inventáře je nedůsledná, čísla folií na sebe často z hlediska chronologie textu nenavazují. Není jisté, zda je to způsobeno nepozorností písaře či byly strany z nějakého důvodu cíleně vynechány. Dodatečnému vytržení příslušných stran však nic nenavědčuje.

Za titulní stranou nejprve následuje dvoustránkový výčet jednotlivých tematických kapitol inventáře uspořádaných podle materiálu popisovaných věcí s odkazem na příslušné folio. Tento dobový „obsah“ je nadepsán, jak již bylo řečeno, *Directorium Inventarii totius Sacristiae*. Samotnému inventáři ještě předchází na prázdné stránce taktéž majuskulní nadpis *SVPPELLEXX TEMPLI SOCIETATIS IESV PRAGAE REVISA ANNO 1606*. K tomu je dopsáno mladším přepisem slovo *RENOVATVM*. Poznámku evidentně učinil jiný písař, který v některých kapitolách inventáře rovněž doplnil mladší poznámky datované k letům 1622, 1623 a 1625. Z toho je zřejmé, že inventář byl v následujících letech revidován a jeho obsah aktualizován.

Na dalších foliích jsou nadepsány jednotlivé skupiny movitého vybavení, jež obsahují výčet daných položek. První kapitola obsahuje předměty ze zlata (*Supellex aurea*), po ní následuje seznam stříbrných kalichů

označených abecedními písmeny (*Calices argentei notati secundum alphabetum incipiendo a B.*), k nimž byly dopsány poznámky z pozdější revize učiněné v letech 1623 a 1625. Další skupina vyjmenovává všechny ostatní stříbrné předměty (*Supellex argentea*), následuje výčet svícňů (*Supellex aerea simplex* – *Candelabra*), měděných předmětů (*Supellex cuprea simplex*), cínových předmětů (*Supellex stannea*), železných předmětů (*Supellex ferrea*) a konečně dřevěný nábytek a jiné věci (*Supellex lignea*). Několik následujících kapitol zahrnuje obrazy, sochy a jiné umělecké předměty různých technik a materiálů v sedmi dílčích podskupinách: kamenné soulptury, popř. reliéfy, výjevy na hedvábí, dřevořezby, malby na mědi, na skle, na plátně, na papíru (*Imagines sculptae in lapide et portatilia*, *Imagines serico elaboratae*, *Imagines*

Obr. 4. Folio z rukopisu XXIII C 99, ukázka z inventáře kostela Nejsv. Salvátora z roku 1606 (NK XXIII C 99, fol. 18r; digitalizát Národní knihovny, 2023).

sculptae in ligno, *Imagines pictae in cupro*, *Imagines pictae in tabulis et vitro*, *Imagines pictae in tela*, *Imagines pictae in charta*). Stěžejní část inventáře tvoří položky popisující liturgické oděvy a další textilie používané pro různé účely, seřazené podle liturgického určení a barvy. Poslední kapitolou v tomto inventáři jsou liturgické knihy (*Libri sacristiae diversi*).

Soupis má podobu seznamu, v němž je na každém samostatném řádku uvedena jedna položka v rámci příslušné tematické skupiny věcí. Výčet položek je velmi stručný, obvykle je nedoprovází žádný bližší popis. Vedle každé položky soupisu je vždy na stejném řádku arabskými číslicemi udán počet kusů daného předmětu. V případě předmětů ze stříbra je navíc uvedena jejich hmotnost (v hřivnách – *Marcas* a v lotech – *Loth*).³⁵

O autorství rukopisu nemáme dochovanou žádnou zmínku, charakter písma v některých částech textu však napovídá, že inventář psalo několik písařů (především mladší poznámky). Hlavní část textu je psána pečlivou a dobře čitelnou humanistickou kurzivou s prvky polokurzivy. Mladší části textu jsou psány rovněž kurzivou, ale již podstatně zběžnější. Nadpisy jednotlivých kapitol (tematických skupin předmětů) jsou provedeny výrazně stínovaným humanistickým majuskulním písmem.

35 Z metrologických příruček pro převod vah viz HOFMANN 1984 nebo BĚLOHLÁVEK 1985.

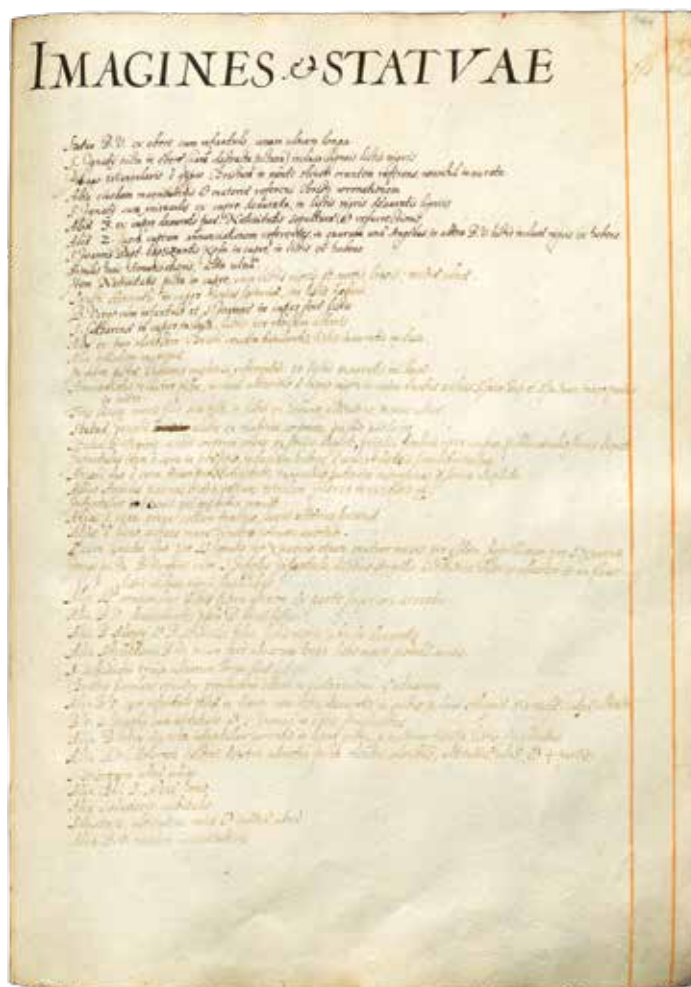
Předkládaná editovaná část tohoto inventáře (fol. 18r–27r), podávající soupis obrazů a soch, obsahuje zmíněných sedm dílčích podskupin (*Imagines sculptae in lapide et portatilia* atd.). Charakter písma v této části (stejně jako ve zbytku inventáře v humanistické kurzivě) působí kompaktním dojmem a až na jeden připsaný řádek je dílem jedné písařské ruky. Pasáž je psána čistě, prakticky bez autorských oprav. Pozdější příписy, opravy nebo škrtnutá slova se ve sledovaném úseku téměř nevyskytují (obr. 4).³⁶

Inventář z roku 1625

V pořadí druhý inventář v rukopisu vznikl nejspíše s minimálním časovým odstupem od prvního, neboť již v předchozím se objevují příписy z roku 1625, jak již bylo uvedeno výše. Členění na tematické podkapitoly je využito i zde, pouze v jiném pořadí. Za kapitolou *Calices aurei et argentei* následuje výčet zlatých a stříbrných relikviářů (*RELIQVA SVPELLEX Aurea et Argentea*), mešních rouch (*CASVLAE SACERDOTALES*) rozdělených podle liturgických barev, pokračuje výčet dalších parament (*ALIAE VESTES MINISTROIVM ET ALTARIVM*) včetně různých druhů ozdobných

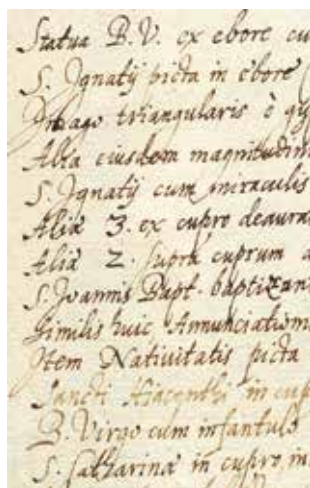
textilií (*Tapetia*),³⁷ baldachýnů (*Umbella*), závěsů (*Cortina*), praporů (*Vexilla*) a dalších textilií tříděných opět podle barev (*VELA CALICVM PALLIOLA PRO CIBORIO CORPORALIA ET PALLAE, ALBAE HVMERALIA, CINGVLA, SVPERPELLICEA, MAPPAE, SVB-corporalia, mantilia, strophiola omnis generis*). Další kapitolou jsou obrazy a sochy (*IMAGINES ET STATVAE*).³⁸ Po této části následuje výčet kovových předmětů (*SVPELLEX EX METALLO*) a skupina nazvaná *VARIA*, která zahrnuje liturgické knihy.

Jednotlivé položky inventáře jsou opět seřazovány do seznamu a místy doplněny o stručnou charakteristiku. Ve srovnání s předchozím inventářem z roku 1606 je tento podrobnější, ačkoli rozsahem zaujímá oproti předešlému pouze 33 folií (fol. 116r–149r). Editovaný úryvek inventáře z roku 1625 se v rukopisu nachází

na foliích 148r–148v, po kapitole *Albae, Humeralia, Cingula, Superpellicea, Mappae, Subcorporalia, Mantilia, Strophiola omnis generis* a před kapitolou *Supellex ex Metallo*. Předmětná část nadepsaná *Imagines et Statuae* se věnuje soupisu soch a obrazů, jež se v té době nacházely v prostoru kostela. Celkem tento přehled vypočítává 54 položek, přičemž každý předmět je zaznamenán na samostatném řádku. Položky jsou uvedeny pouze stručně bez podrobnějšího popisu. Nechybí však základní určení námětu díla a materiálu, z něhož je vyrobeno, v případě obrazů pak údaje o rámu a případném zasklení. Jen u některých položek je také stručně uveden

Obr. 5. Folio z rukopisu XXIII C 99, ukázka z inventáře kostela Nejsv. Salvátora z roku 1625 (NK XXIII C 99, fol. 148r; digitalizát Národní knihovny, 2023).

36 Dodatečně dopsána byla pouze jedna položka a škrtnut byl jeden číselný údaj.

37 Podle záznamů příslušné kapitoly se jedná o různorodou skupinu ozdobných textilií z hedvábí a vlny používaných k dekorativním účelům (hedvábné draperie, nástěnné tapiserie, koberce).

38 Právě tento oddíl inventáře edičně zpřístupňuji pro jeho významnou vypovídací hodnotu z hlediska zkoumaného vybavení interiéru kostela.

rozměr. Zcela chybí autorství děl, detailnější popis, lokace v rámci kostela, popřípadě metrické údaje (hmotnost) či cena. Dva postranní sloupce určené pro kategorii finančního ohodnocení předmětů zůstaly v tomto případě nevyplněny.

Nadpis sledované kapitoly o obrazech a sochách je nadešpsán humanistickým majuskulním písmem.³⁹ Samotný soupis, který je dílem jednoho autora, je psán pečlivou a dobře čitelnou humanistickou kurzivou. Černý inkoust je od dvou třetin textu vybledlý, přesto ještě dobře čitelný. Text je bez výrazných autorských oprav, s výjimkou jediného začerněného slova. Vzhled písma se do jisté míry podobá písmu v předchozím inventáři, s jediným rozdílem, že zde je kurziva plynulejší, mezery mezi slovy jsou menší a text působí kompaktnějším dojmem (obr. 5).

Inventář kostela Nejsvětějšího Salvátora v Klementinu z roku 1781

Inventář s názvem *Inventarium Ecclesiae Archi-Episcopalis Collegii Alumnorum Ecclesiasticorum ad S. Salvatorem Vetero-Pragae ad pedem pontis Confectum Anno 1781, Joanne Baptista Schmidt eiusdem Ecclesiae atque Collegii Rectore*, je uložen ve fondu Archiv pražského arcibiskupství, kde byl také autorkou během archivního bádání objeven (NA APA I C 160/7c).⁴⁰

Poznamenejme, že z hlediska zpracovávané agendy v arcibiskupské kanceláři spadají inventáře kostelů tematicky v rámci velké skupiny písemností týkajících se vlastní správy arcidiecéze do kategorie hmotných záležitostí beneficí. Kromě inventářů sem dále náleží záležitosti např. staveb či přestaveb kostelů, kaplí, far i jejich vnitřních úprav a také agenda nadací (ČAŇOVÁ ET AL. 1962a, XX).

Dataci a autorství inventáře nalezneme již na titulní straně, a to přímo v názvu. Jako rok vzniku je zde explicitně uveden letopočet 1781. Podle nadpisu inventář sepsal doktor teologie na Karlo-Ferdinandově univerzitě a rektor klementinské jezuitské koleje Johann Baptista Schmidt.⁴¹

Inventář je psán na šesti přeložených a uprostřed nítí prošitých papírových arších. Celý inventář byl v archivním kartonu přeložen ještě svisle na polovinu, takže všechna folia jsou přehnutá. Rozměry jednotlivých folií jsou 42 × 34,5 cm (rozměry jedné

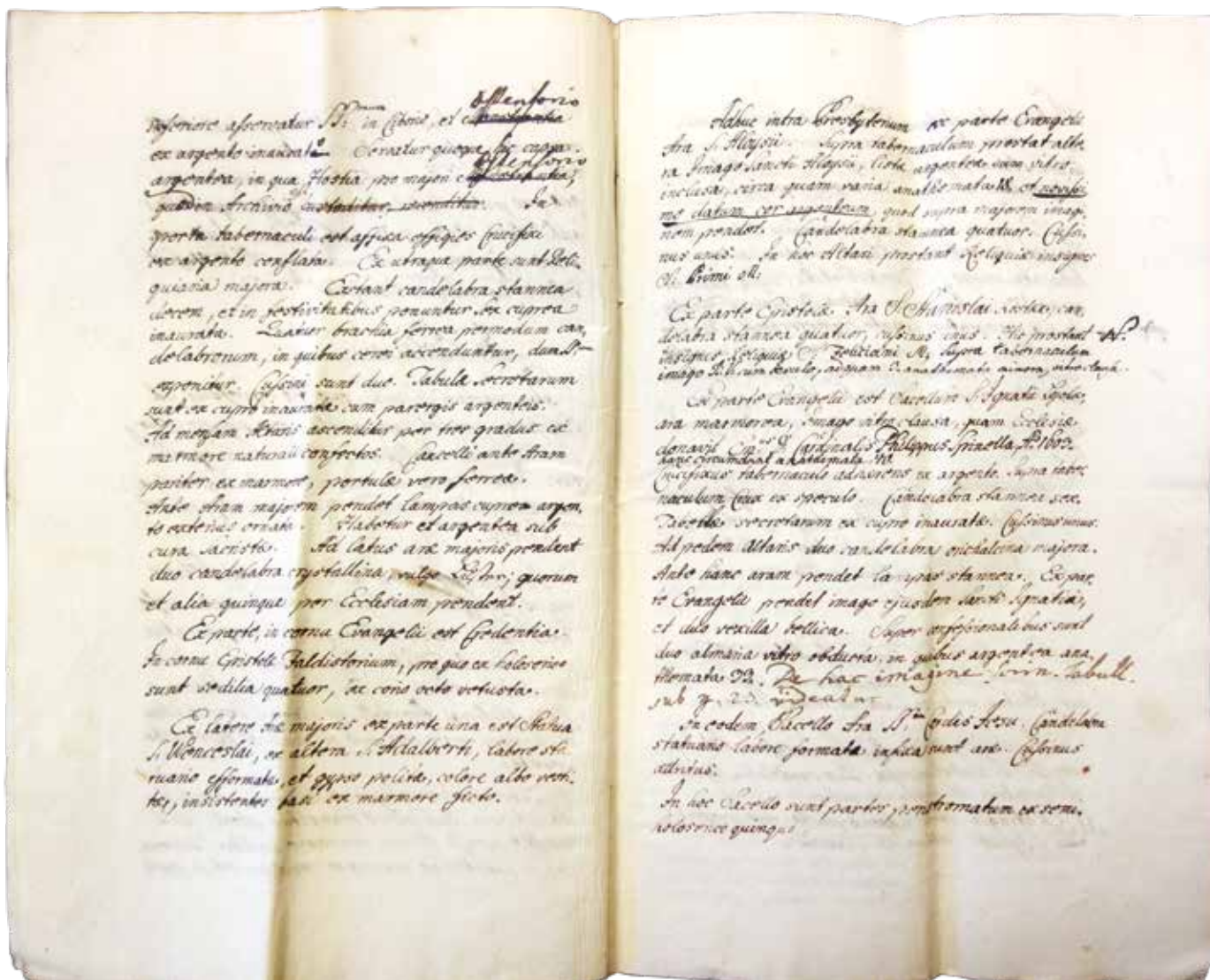

Obr. 6. Titulní strana inventáře kostela Nejsv. Salvátora z roku 1781 (NA APA I C 160/7c, [fol. 1r]; reprofoto autorka, 2021).

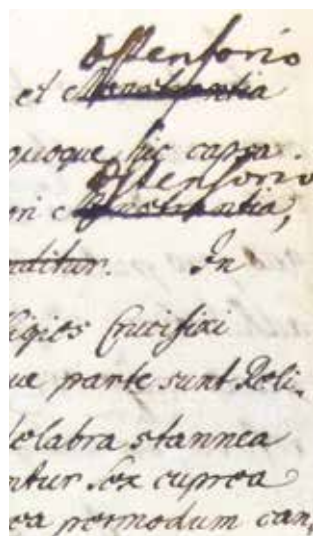
39 Spojka et je v originále provedena ligaturou.

40 Poskládaný inventář je zde vložen do novodobé papírové záložky, tužkou nadešpsané kart. 2311 APA I spisy z let 1778–1818. Společně s ním jsou tu uloženy další úřední a hospodářské písemnosti (účty, přehledy o donacích pro kostel, další inventáře atd.).

41 Biografická data J. B. Schmidta se nepodařilo zjistit. Mimo jiné je např. autorem kázání o Neposkvrněném početí Panny Marie (SCHMIDT 1774), oslavné řeči na Tomáše Akvinského, kterou osobně pronesl ve staroměstském kostele u sv. Jiljí v roce 1776 (SCHMIDT 1776), nebo teologického spisu z roku 1780 pojednávajícího o kultu sv. Jana Nepomuckého, jemuž byl zasvěcen kostel na Skalce na Novém Městě pražském (SCHMIDT 1780).

Obr. 7. Ukázka z inventáře kostela Nejsv. Salvátora z roku 1781 (NA APA I C 160/7c, [fol. 2v–3r]; reprofoto autorka, 2021).

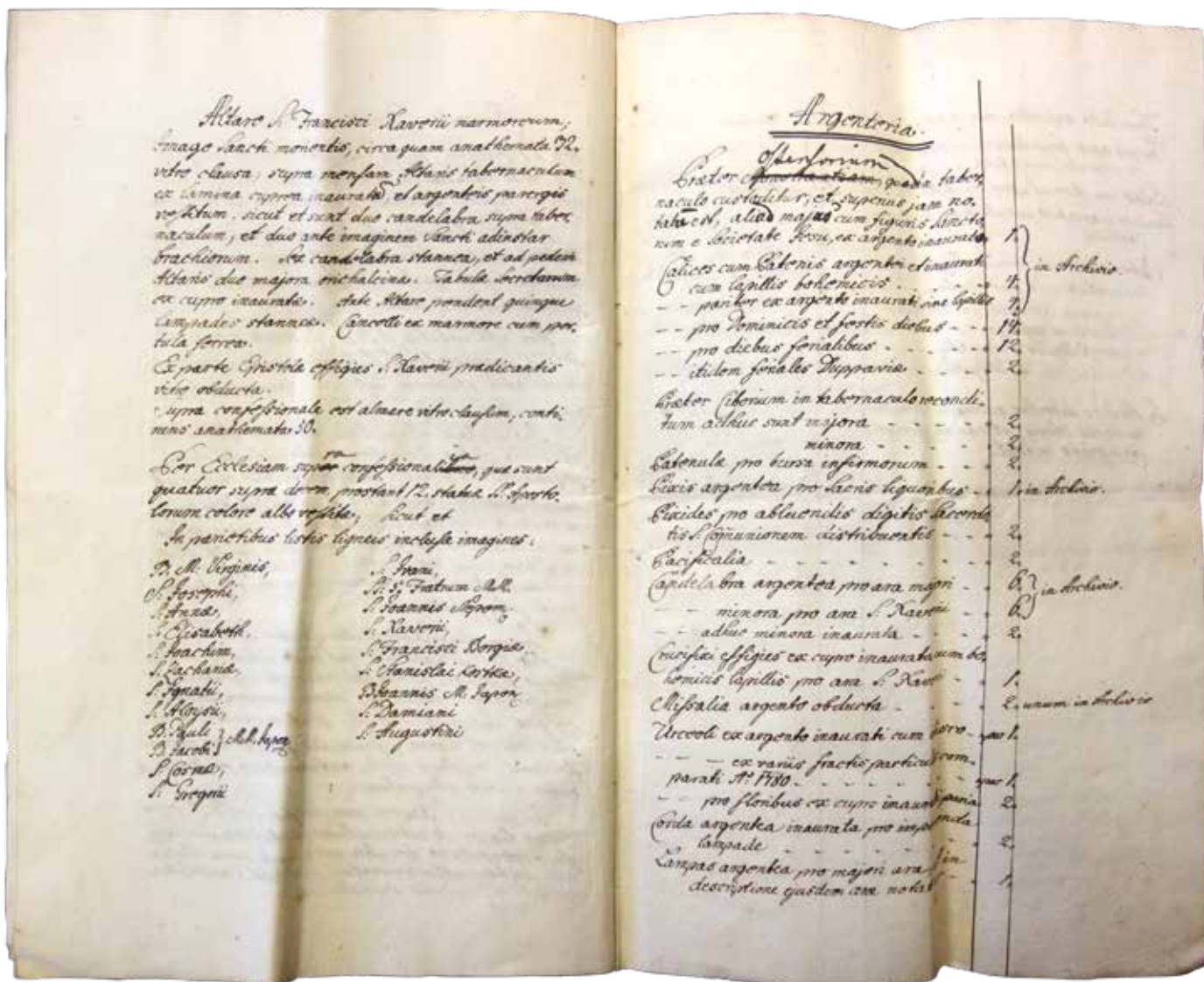

strany jsou přitom 21 × 34,5 cm). Po pročíslování dokumentu vzniklo 11 folií, z nichž poslední, jedenácté folio, které tvoří zároveň zadní stranu inventáře, je nepopsané. Rozsah inventáře je tak dán intervalem 1r–11v. Psací látka je v dobrém fyzickém stavu a kromě drobného pomačkání papíru a lokálního zašpinění nejvíce známky výraznějšího poškození. Uprostřed každého přeloženého folia se nachází filigrán, který má podobu kruhu, v němž je lev držící v tlapách žezlo a jablko, pod kruhem jsou písmena E a Ω (případně F a O).⁴² Nadpis na titulním listu je psán pečlivou humanistickou kurzivou (obr. 6).

Úhlednou a dobře čitelnou humanistickou kurzivou je psán rovněž celý text inventáře, stejně jako nadpisy jeho jednotlivých kapitol, podtržené vždy dvojitou čarou. Podle charakteru písma je zjevné, že celý inventář byl napsán jedním, maximálně dvěma písaři. Již od titulní strany inventáře se však místy objevují opravy a vsuvky, jež jsou psány mnohem zběžnější kurzivou. Porůznu se tak objevují přeškrtnutá slova a nad nimi nadepsaný nový výraz. Na foliu 3r připsal písař celou novou větu; stejně tak na konci inventáře za výčtem hudebních nástrojů je připsána osmiřádková poznámka odkazující na konkrétní místo v textu. Opravy se vyskytují především v první části inventáře (obr. 7), druhá část vykazuje jen minimum pozdějších zásahů. Tato dodatečná korektura byla provedena po vzniku inventáře buď ještě týmž písařem, nebo jiným. Z písma to nelze jednoznačně stanovit.

Inventář tvoří na prvních šesti foliích souvislý text, jenž je členěn do odstavců, místy oddělených volným řádkem. Od folia 4r má inventář charakter tematického výčtu jednotlivých položek mobiliáře. Jednotlivé položky jsou v něm řazeny pod sebou, přičemž na každé straně vpravo

42 Tento filigrán se zatím nepodařilo dohledat.

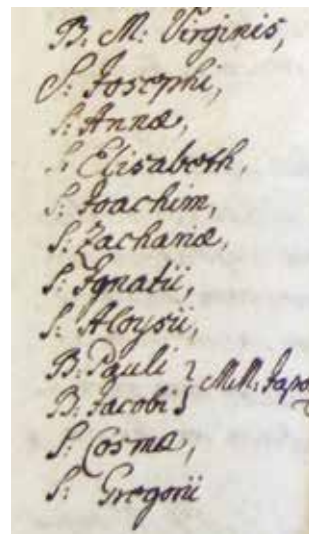

je nalinkován svislý sloupec pro uvedení počtu kusů jednotlivých předmětů. Při pravém okraji stránek bylo ponecháno místo na poznámky.

Text celého inventáře je rozdělen do několika kapitol. Inventář začíná odstavcem s informací o kostelních zvonech. Po něm následuje kapitola nadepsaná *In Ecclesia*, jež popisuje mobiliář ve všech třech kostelních lodích, přičemž se zaměřuje především na charakteristiku přítomných oltářů. Popis interiéru začíná vstupem ze sakristie do kostela, poté pokračuje presbytářem. Zde si autor všímá nejen hlavního oltáře, ale věnuje se též dalším oltářům, sochám či rozestaveným kusům nábytku nacházejícím se v tomto prostoru. Po vylíčení vybavení presbytáře přesouvá autor pozornost do severní boční lodi kostela, kde začíná popisem kaple sv. Ignáce z Loyoly. Po ní se věnuje oltářům nacházejícím se pod kupolí, načež se opět přesouvá k severní lodi. Od folia 4r popisuje oltáře jižní lodi postupně od vchodu směrem ke kapli sv. Františka Xaverského. Zmiňuje dvanáct zpovědníků, na nichž je rozmístěno dvanáct soch apoštolů. Popis zakončuje výčtem obrazů v dřevěných rámech, visících na stěnách obou lodí. Obširnější textová část inventáře zde končí.

Další části inventáře jsou členěny na jednotlivé skupiny předmětů rozdělených buď podle materiálu, nebo podle místa, kde se nacházejí (obr. 8). Skupiny jsou řazeny takto: stříbrné náčiní (*Argentaria*), kázule (*Casulae*), dalmatiky (*Dalmaticae*), pluviály (*Pluvialia*),⁴³ antependia (*Antependia*), knihy (*Libri*), nábytek (*Supellex lineae*), další předměty k výzdobě chrámu (*Ad ornatum templi spectantia*), náčiní cínové (*Ex Stanno*), mosazné (*Orichalco*), měděné a železné (*Cupro et Ferro*), předměty ve svatostánku (*In Sacratio*), k procesím s Nejsvětější svátostí (*Pro Theophorico*

Obr. 8. Ukázka z inventáře kostela Nejsv. Salvátora z roku 1781 (NA APA I C 160/7c, [fol. 4v–5r]; reprofoto autorka, 2021).

43 Tyto tři kapitoly týkající se liturgických oděvů jsou ještě rozděleny podle barevnosti.

procesu), v chóru (*In Choro*). Celý inventář uzavírá již zmíněná dodatečná věcná poznámka doplňující kapitolu s popisem interiéru.

Inventář kostela Nejsvětějšího Salvátora v Klementinu z roku 1798

Čtvrtý ze zde publikovaných inventářů se nachází rovněž v Národním archivu ve fondu Archiv pražského arcibiskupství. Německy psaný inventář je uložen v souboru písemností kněžského semináře (NA APA – S III/1a).⁴⁴

Datovací formulí na straně 228 ve tvaru *Prag den 22. Mai [1]798* předchází úřední poznámka o způsobu pořízení tohoto inventáře kostelního majetku. Na soupisu se podle uvedených podpisů podíleli zmocněnci královské účtárny za účasti kostelního účetního a duchovního, kteří na základě starého inventáře⁴⁵ a svých poznámek vytvořili nový inventář vybavení kostela Nejsv. Salvátora. Podepsáno je pět úředníků: důstojník státní účtárny a inventární komisař Wenzl Suchanek, vedoucí kostelních účtů Joseph Schifner, kostelník Thomas Zimmermann,⁴⁶ královský odhadce Florian Herbig a úřednický pomocník Mathias Isak. Který z uvedených úředníků vyhotovil inventář fyzicky, nelze jednoznačně stanovit. Je možné počítat také s další osobou, s písařem, který soupis podle jejich instrukcí sepsal, a výše dotčení jej následně podepsali.

Inventář má podobu papírového sešitu prošitého nití, jenž je vložen do napůl přeloženého, v současnosti potrhaného velkého papírového folia s nadepsaným *Sc. Salvator Inventarien*. Folia mají rozměry 44,4 × 29,3 cm (rozměry jedné strany jsou tak 22,2 × 29,3 cm). Sešit má celkem 86 listů, jež jsou paginovány, přičemž popsaných stran bylo napočítáno 157.⁴⁷

Jednotlivá folia inventáře jsou opatřena filigránem v podobě slunce s plaménkovitě vyběhajícími paprsky a uvnitř vepsanými písmeny IHS.⁴⁸ Z hlediska fyzického stavu je sešit téměř nepoškozen, stránky jsou lehce zašpiněné, ale nepotrhané. Podle mírného ohnutí každé strany sešitu je zřejmé, že sešit byl dlouhodobě uskladněn v poloze svislého přeložení.

Každá strana sešitu, počínaje již první stranou, je rozdělena devíti svislými linkami (v některých případech zdvojenými), které utvářejí deset sloupců, do nichž je zaznamenán text a číselné údaje. Jednotlivé sloupce nejsou nadepsány, tudíž jejich určení je třeba odvodit z vepsaných údajů. První ze sloupců byl určen k systemizaci obsahu pořadovými čísly, jak vyplývá z průběžného číslování jednotlivých položek. Kvůli chybějící straně začíná číslování až od čísla 3. Druhý, širší sloupec je věnován slovnímu výčtu jednotlivých předmětů, který je často obsáhlý. Následuje sedm úzkých sloupců s různými číselnými údaji. Z praxe studia tohoto a dalších inventářů kostela je možné všeobecně konstatovat, že do sloupců byl zaznamenáván aktuální počet kusů popisovaného předmětu, jenž se na tom kterém místě nalézal. Vedle toho se obvykle uváděla také informace o předchozím stavu předmětu převzatá ze staršího inventáře (obvykle z bezprostředně předcházejícího) a často i odkaz na pořadové číslo stejné položky v takovém starším inventáři. Další sloupce sloužily pro záznam přírůstků a úbytků u dané položky, jež mohly reflektovat koupě, ale také ztráty nebo odpisy kvůli špatnému fyzickému stavu věci. Dále byla zaznamenávána finanční hodnota předmětu, která byla stanovena na základě odhadu přítomným úředníkem (v případě tohoto inventáře jím byl pravděpodobně královský odhadce Florian Herbig). Poslední sloupec byl vyhrazen různým poznámkám. Ty byly pořízeny nejspíše stejným písařem a ve stejnou dobu jako hlavní text, neboť písmo vykazuje stejné znaky. Podobné schéma kolonek se udrželo i v mladších inventářích, jak dokládají nalezené inventáře z let 1828, 1880, 1884, 1902 a 1908 ve fondu APA.

44 Papírová složka nadepsaná APA – ord. sem, III/1, *Inventář kostela sv. Salvátora, 1798, 1 ks*. Dataci inventáře nacházíme na první straně a rovněž na jeho předposlední popsané straně. Datace na straně 4 (první straně inventáře) je uvedena tužkou v pravém horním rohu stránky (1798). Jedná se pravděpodobně o dodatečnou poznámku učiněnou neznámým autorem, která měla sloužit k rychlé orientaci vzhledem k absenci titulní strany.

45 Není jasné, o jaký starý inventář se v tomto případě jednalo. V uvedeném fondu byl nalezen bezprostředně starší inventář datovaný do roku 1781 (jeho část je v tomto příspěvku editována). Vzhledem k tomu, že stará inventární čísla z roku 1798 (uvedená ve sloupci následujícím po popisu) neodpovídají inventářům z roku 1781, je zřejmé, že mezitím byl pořízen další inventář (nebo více inventářů).

46 Thomas Zimmermann byl pedel filozofické fakulty pražské univerzity (údaj k letům 1801, 1803, 1804), dříve ve staroměstské jezuitské koleji, k roku 1836 pedel a kancelista lékařské fakulty.

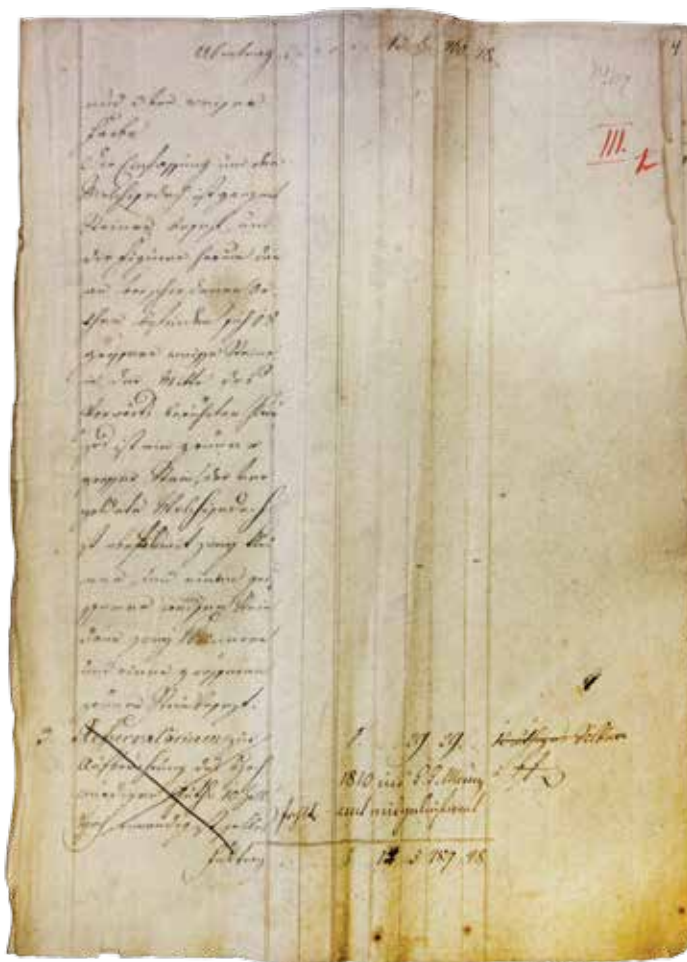
47 Paginace jednotlivých stran arabskými číslicemi v pravém horním rohu stránek však není vedena v přísné posloupnosti. Číslování začíná od čísla 4 na první straně inventáře (předchozí strany nejsou dochovány) a pokračuje průběžně k číslu 75. Následuje pročíslování dalších stran od hodnoty 46 (!) po číslo 103 a poté v rozmezí 204 až 229. Strana 229 je poslední očíslovanou a také popsanou stranou sešitu a po ní následuje ještě 14 prázdných nečíslovaných stran. Nelze s jistotou říci, jak došlo k vynechání paginace některých stran, snad byly nějaké listy do svazku volně vloženy a poté vyjmuty. Při bližším ohledání totiž není patrné, že by (nyní chybějící) strany byly ze sešitu přímo vytrženy. Možné také je, že k jejich vyjmutí došlo po jejich paginaci, ale ještě před svázáním folií do sešitu.

48 Tento filigrán se zatím nepodařilo dohledat.

Text inventáře byl napsán poměrně pečlivým a dobře čitelným kurentem. Je opatřen několika generacemi poznámek, objevujících se napříč celým inventářem, které prozrazují jeho pozdější revize. Vyskytují se poznámky psané inkoustem, ale také obyčejnou tužkou. Poznámky na sebe také reagují, což umožňuje rozlišit starší a mladší vsuvky. Kromě textu se vyskytují také grafické značky – často se objevují svorky odkazující k poznámkám. Z hlediska obsahu vepsané poznámky aktualizují původní hlavní text. Buď jednoslovným výrazem, nebo celou větou upřesňují stav jednotlivých předmětů, např. *vorhanden*, *fehlt*, *abgängig*. Nelze jednoznačně určit, kolik revizí inventáře od doby jeho napsání proběhlo a kdy. Rozeznat lze ovšem minimálně dvě fáze takových revizí, jež provedli pravděpodobně dva různí písaři. Zvláště cenné jsou poznámky, které jsou jako jediné datovány, a to letopočtem 1810. Vztahují se k tehdy povinnému odevzdávání stříbra. Císařský patent z 19. prosince 1809 přikazoval všem poddaným odevzdat všechny stříbrné předměty k přetavení na mince, jimiž měly být uhrazeny válečné reparace po prohrané bitvě s císařem Napoleonem I. u Wagramu (HRÁSKÝ 1973, 36–40). Poznámky o odvodu (*A[nn]o 1810 ins Münzamt abgeliefert*) se vyskytují takřka u všech stříbrných předmětů.

První dochovaná strana sešitu (pag. 4) začíná torzovitým popisem blíže neznámé položky, podle zachycené části textu by se však mohlo jednat o oltářní (ostatkový?) kříž.⁴⁹ Další popisovaná položka s číslem 3 je označena jako *Reservatorium*, patrně schránka na liturgické předměty z drahých kovů (obr. 9).

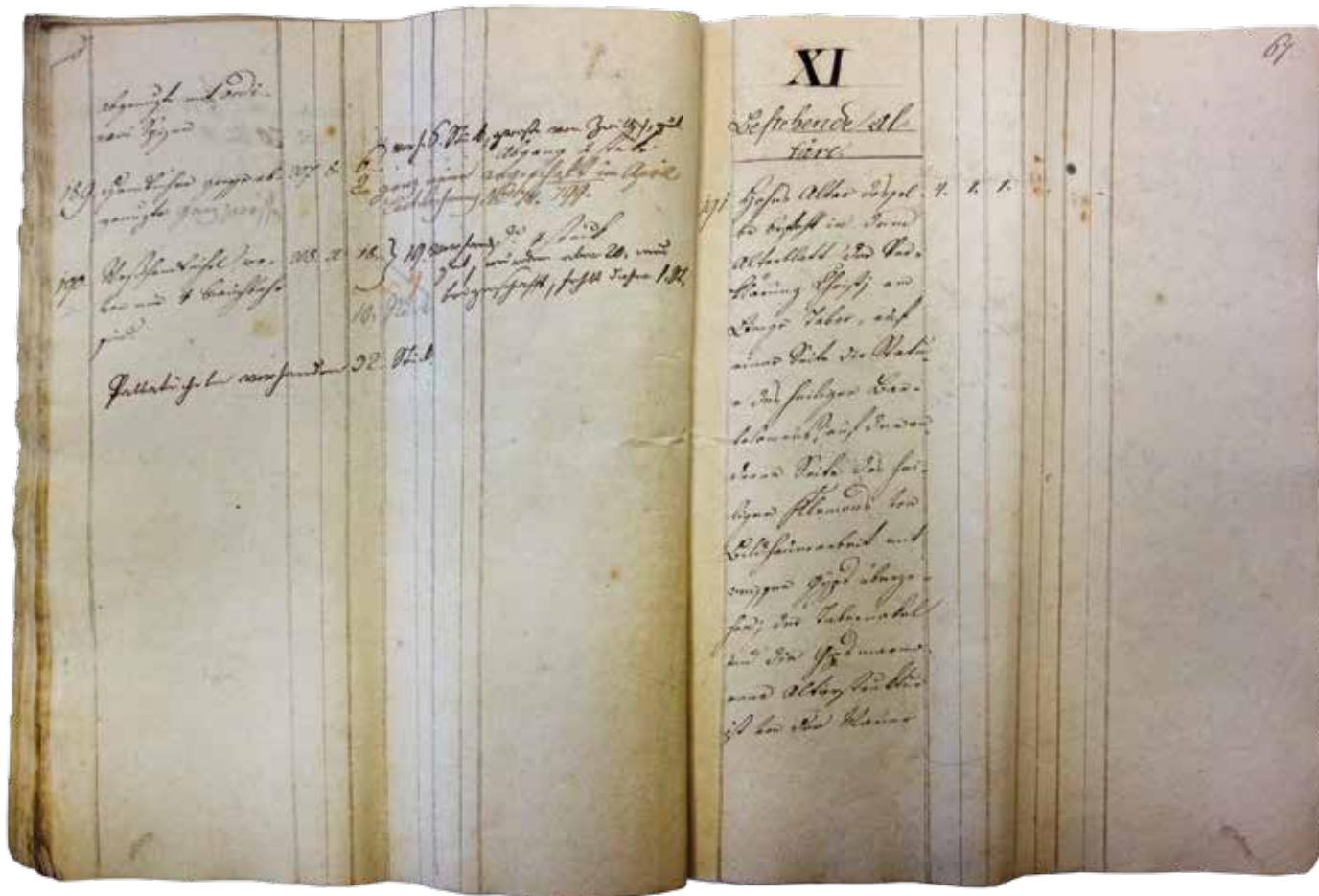
Podle dalších položek v inventáři je zřejmé, že první kapitola byla věnována liturgickým předmětům ze zlata a stříbra (precioza). V této kapitole se objevují průběžně uváděné souhrny vah a snad i finanční ohodnocení předmětů z drahých kovů. Písař vždy na konci stránky spočítal *Fürtrag* a na začátku nové stránky uvedl *Übertrag*, což byly vlastně zopakované hodnoty ze souhrnu na předchozí straně. Precioza zaujímají v inventáři celkem 43 inventárních čísel. Od strany 26 navazuje kapitola věnovaná předmětům z mědi. Zde již průběžně sčítání vah jednotlivých věcí nebylo vyčísleno. Avšak u předmětů, které byly postříbřené nebo pozlacené, byla na kraji uvedena poznámka o hmotnosti. Ve třetí kapitole jsou popsány mosazné předměty, po nichž následují předměty cínové a z jiných kovů včetně železa. Sedmou kapitolou

Obr. 9. První strana inventáře kostela Nejsv. Salvátora z roku 1798 (NA APA – S III/1a, pag. 4; reprofoto autorka, 2021).

začíná popis mešních rouch obdobně jako v jiných inventářích rozdělených podle barev. Po straně 75 měl následovat osmý oddíl stále věnovaný jednotlivým částem liturgických oděvů, avšak příslušná strana se začátkem této kapitoly chybí. Místo toho popis pokračuje stranou s číslem 48, která pojednává o pluvialech. Z porovnání pořadových čísel položek inventáře je zřejmé, že chybějí čtyři inventární čísla. Kapitola je věnována další skupině liturgických oděvů, a sice dalmatikám, jejichž soupis je opět veden podle barev. Navazující desátá kapitola ještě doplňuje výčet textilií o další části kněžských oděvů a látek. Pro naše bádání je stěžejní kapitola XI

49 Na tento předmět odkazují slova „[...] in der Mitte des Vorwärts berührten Kreuzes ist ein grüner grösser Stein [...]“.

Obr. 10. Ukázka z inventáře kostela Nejsv. Salvátora z roku 1798 (NA APA – S III/1a, pag. 66–67; reprofoto autorka, 2021).

(obr. 10). Pojednává o oltářích, které se aktuálně v roce 1798 nacházely v kostele, a podává jejich zevrubný popis. Výčet je rozdělen na oltáře nacházející se na epištolní a evangelijní straně kostela. Oddíl o oltářích podává rovněž seznam již zrušených oltářů podle toho, jak byly popsány ve starém, blíže nespecifikovaném inventáři. O to můžeme považovat inventář z roku 1798 za cennější, neboť umožňuje porovnat tehdy aktuální stav s naposledy sledovaným (byť nevíme, jak dlouhá doba uplynula mezi sepsáním obou inventářů), a vyvozovat tak poznatky o určitých změnách v kostele.

Kapitola XII vyjmenovává předměty ze dřeva, zvláště takové, které se nalézají na schodech na kůr, na kůru, v sakristii, v presbytáři a lodích kostela, a dále dřevěné předměty ze zrušených oltářů. Ve třinácté části jsou popisovány obrazy nacházející se v kostele, které však nejsou součástí oltářů. Těch napočítáme podle inventárních čísel celkem patnáct. Vloženou podkapitolou jsou právě oltářní obrazy skutečně se nacházející na tehdejších oltářích. Druhá podskupina této kapitoly jmenuje pak přirozeně obrazy ze zrušených oltářů. Kapitola XIV se věnuje antependiím, kapitola XV uvádí liturgické knihy, kapitola XVI shrnuje další textilní oltářní příslušenství (*Altarpöster*), kapitola XVII je výčtem hudebních nástrojů, konečně poslední kapitola XVIII zakončuje inventář soupisem různých předmětů, které nezapadají do žádné z předešlých skupin (jsou zde uvedeny opět některé liturgické textilie, baldachýny, vlna, birety); zvláště pak je popsáno ještě vybavení sakristie.

K edičnímu zpřístupnění jsem vybrala pasáže věnované především popisu oltářů, a to jak v tehdejší době stávajících (*Bestehende Altäre*), tak již v minulosti zrušených (*Kassirte Altäre*), jimž byla v inventáři rovněž věnována pozornost. Při popisu existujících oltářů bylo v originálním textu zohledněno jejich umístění buď na levé (evangelijní), nebo pravé (epištolní) straně kostela. Další související pasáže textu se zabývají detailnějším popisem pláten obrazů a další výzdobou a rovněž se věnují předmětům nacházejícím se na oltářích, případně pozůstalým z oltářů zrušených.

Ediční poznámka⁵⁰

Při editaci textu tří latinských inventářů coby novověkých latinských pramenů⁵¹ jsem se řídila zejména všeobecně platnými pravidly Ivana Štovička (ŠTOVIČEK ET AL. 2002). Vycházela jsem také z některých obecně platných zásad pro transkripci středověkých latinských textů (RYBA S. D. online; VIDMANOVÁ 1985, 271–283; obecněji též ROUBÍK 1957, 59–65; BÍLEK/KAHUDA/ŠTOVIČEK 2008).⁵² Dále jsem přihlížela k problematice editování latinských textů pojednané v dílčích studiích (např. STEINER 1999, 232–240; SVATOŠ 1999, 222–231; STERNECK 2010; 2016, 205–212; 2019, 36–38). Snažou bylo, aby předkládaný text byl především co nejsrozumitelnější, aniž by byl přitom jakkoli upravován obsah nebo byl zcela setřen charakter původní podoby pramene se všemi ortografickými jevy a specifiky. Pro porozumění textu však bylo nutné přece jen provést některé drobnější úpravy.

Přepis obou starších inventářů zohledňuje originální foliaci, chybějící foliace inventáře z roku 1781 byla pro účely edice doplněna.⁵³ Členění a zalamování textu na řádcích nemohlo být z grafických i praktických důvodů přesně dodrženo tak, jak je uvedeno v předloze. Psaní interpunkce bylo částečně upraveno podle současné jazykové normy. Na některých místech byly doplněny (nebo odstraněny) čárky podle stavby souvětí a vět a jejich smyslu. Nedůsledné psaní teček na konci každého řádku bylo sjednoceno a tam, kde v předloze chyběly, byly tečky graficky doplněny.

Bylo sjednoceno psaní velkých písmen, která na některých místech kolísají (např. ve slovech *Ara/ara*, *Imago/imago*, *Serico/serico*, *Sacello/sacello*). Velká písmena uvozují jak v předloze, tak v edici každou novou větu. Jsou ponechána na začátku všech vlastních jmen světců a jejich přídomků, všech označení pro Pannu Marii a Ježíše Krista, u jmen dalších biblických postav, jejich synonymních zastoupení (*Maria*, *Virgo*, *Christus*, *Dominus*, *Salvator*, *Infantulus*, *Puerulus*, *Joannus*, *Bartholomeus*, *Tres Reges* etc.), u jmen obecných (*Apostolus*, *Archangelus*, *Confessor*, *Martyr*, *Salvator*), v označení církevních hodností a úřadů (*Rector*, *Papae*, *Cardinalis*), ve zdvořilostních osloveních (*Eminentius*), u odvozených adjektiv (*Graecorum*, *Episcoporum*) a v případě geografických názvů (*mons Oliveti*, *Vetero-Pragae*, *Moldavam*, *Tabor*). Na druhé straně byla zvolena malá písmena u označení kostela a jeho částí (*ecclesia*, *turri*, *sacello*, *sacraii*, *presbyterium*), u movitých předmětů, nábytku a liturgického náčiní (*reliquiaria*, *ara*, *statua*, *faldistorium*, *credentia*, *ciborio*), pro levou a pravou stranu kostela označované také jako evangelijní (*evangelii*) a epištolní (*epistolae*), dále pro rok (*anno*) a pro události spojené s životem Ježíše Krista a Panny Marie (*nativitas*, *annunciatio*, *crucifixi*).⁵⁴

Podle současného úzu užívání souhlásek a samohlásek rozlišuji mezi psaním *v* a *u*. Píši tedy místo *parua* → *parva*, *uitro* → *vitro*, *ualuis* → *valvis*, *Oliueti* → *Oliveti*, *natiuitatis* → *nativitatis*, *Saluatoris* → *Salvatoris*, *uelo* → *velo*, *Saluator* → *Salvator*. Obdobně postupuji též u písmen *i* a *j* (*cujus* → *cuius*, *major* → *maior*, *lesu* → *Jesu*, *Ioannis* → *Joannis*). Skupinu hlásek *ij* transkribuji podle samohláskové či souhláskové změny prvního *i*, přičemž v našem případě přepisují vše na *ii* (*s. Ignatii* → *s. Ignatii*, *iisdem* → *iisdem*, *Aloysij* → *Aloysii*, *alijs* → *alii*). Podle původní předlohy zůstalo zachováno psaní *i* či *y* (*Aloysii*, *gypso*).

50 Příklady uváděné v této kapitole zachovávají tvarosloví v podobě, jak se vyskytují v rukopise, nejsou např. převedena do nominativu.

51 Teoreticky k práci s archivními prameny, k jejich následnému zpřístupňování, zásadám ediční praxe v kontextu neustálého vývoje moderních přístupů a k nemožnosti stanovit souhrnná závazná ediční pravidla pro všechny písemné prameny ze 16.–18. století, která tak zůstávají na úrovni „doporučení“, viz mj. STERNECK 2010, 33–34. K současné domácí i mezinárodní odborné diskusi nad aspekty ediční praxe a kritérii zpracování v závislosti na druhu editovaného dokumentu, prostředí, dataci, jazyku, obsahu, úloze editora apod. viz např. MUNDT 1992; KAHUDA 1999; BŮŽEK 2005, 39–43; KOPIČKOVÁ 2006; HANOUSEK 2016; 2019; cf. BLÁHOVÁ/EBELOVÁ 2021.

52 Metodická příručka Ivana Štovička (ŠTOVIČEK ET AL. 2002) stále zůstává uceleným normativním základem pro kritické vydávání novověkých písemných pramenů a dodnes se na ní odvolávají autoři většiny vydaných edic písemných textů z období od 16. století až do současné doby. Pod redakčním dohledem vznikl posléze i sborník k životnímu jubileu I. Štovička se studiem k ediční teorii a metodice v duchu jeho koncepce, viz BÍLEK/KAHUDA/ŠTOVIČEK 2008. V širších souvislostech shrnuje základní problémy ediční práce příručka VAŠÁK ET AL. 1993. Nelze však opomenout ani starší práce věnující se všeobecně ediční praxi, např. ROUBÍK 1957; pro edice pramenů po roce 1848 KODEDOVÁ ET AL. 1978; pro edici latinských textů zvláště RYBA S. D. online a VIDMANOVÁ 1985. S ohledem na specifika jazykové latinských a německých textů bylo přihlíženo k problematice jejich editace pojednané v dílčích studiích, např. STEINER 1999, 232–240; SVATOŠ 1999, 222–231; STERNECK 2010; 2015; 2016, 205–212. Zejména poslední tři jmenované edice slouží jako vzor pro moderní edici novověkého pramenného materiálu.

53 Foliaci uvádím v souladu s originální předlohou. Chybné číslování uvedené v originálu proto neopravuji.

54 Při úpravě latinského textu jsem vycházela mimo jiné z ediční praxe uvedené v edici Tomáše STERNECKA (2010, 36, 39), jinak ze zásad stanovených I. Štovičkem (ŠTOVIČEK ET AL. 2002, 63).

Dále sjednocuji podobu psaní souhlásky *s*, kdy dlouhé a okrouhlé *s* graficky od sebe neodlišuji a píši pouze jako jednoduché *s*. To se týká především slov *sine*, *serico*, *spitama*, *praesepio* nebo *resurrectionis* nebo *cussin*, kde se vyskytují oba druhy najednou.

Paleografické zkratky v edici rozvádím a vypisuji bez označení, ať už se jedná o rozepisování sigel (*B.* → *Beata*, *SS.* → *Sanctis*, *R. R. P. P.* → *Reverendorum Patrum*), zkrácených pádových koncovek (*-ae*, *-am*), znaků pro spojku *et* a předložku *ex* nebo specifických zkratkových forem (*scilicet* → *scilicet*, *Xpm* → *Christum*). Také rozepisují zkratku *per*, vyjádřenou písmenem *p* s přeškrtnutým dolním dírkem (*suppelliceum* → *superpelliceum*, *p medium* → *per medium*). Při transkripci byly vypuštěny grafické značky – doleva skloněné čárky nad samohláskou *e* – označující přízvuk.

Číselná vyjádření v textu jsem ponechala ve tvaru arabských číslic tak, jak je to uvedeno v originále s tím, že vynechávám tečky za jednotlivými číslicemi.

Stránková rozhraní v rámci textu latinských inventářů jsou vyznačena zkratkou *Fol.*/fol. a příslušným číslem a dále označením pro lící či rubovou stranu folia. Poznámky pod čarou upozorňují na případné autorovy opravy, škrty nebo mladší doplňky.

Co se týká zkratk, v inventáři z roku 1606 byly nejčastěji použity sigly (počáteční písmeno slova s tečkou; KAŠPAR 1987, 139), kterými autor nahrazoval často užívaná slova či skupiny slov (*S.* → *Sanctus*, *SS.* → *Sancti*, *B.* → *Beata*, *B. V.* → *Beata Virgo*, *B. M.* → *Beata Maria*, *D. N.* → *Dominus Noster*, *B. P. N.* → *Beatus Pater Noster*), v jediném případě bylo užito zkrácení kontrakcí slova (*scilicet* → *scilicet*).

Podobně jako první inventář, poměrně bohatý na zkratky je i ten z roku 1625. Jedná se především o často používaná slova jako *Sanctus* / *Sancta*, *Beatus* / *Beata*, *Virgo*, jména světců (*S. Joan. Bap.* / *S. Joannis Bap.*, *S. Jo. Evan.*) a označení Ježíše Krista (*Christum*, *XPS*, *Dominus*). V textu se objevují arabsky psané číslovky pro vyjádření počtu, částí jedné věci, případně pro číselné vyjádření délky (v loktech).⁵⁵

Obdobné i další ustálené zkratky se vyskytují v inventáři z roku 1781. Jedná se především o slovo *svatý/á/lí*, případně *nejsvětější* (*sanctus/a/lí*, *sanctissimus*), dále pojmenování Panny Marie a Ježíše Krista ve všech pádech (*B. V.* → *Beata Virgine*, *D. N. I. CH.* → *Domini Nostri Jesu Christi*), v případě adjektiva *Beata* je užito i stupňovacího tvaru *Beatissima*. Zkratkou vyjádřil autor také označení pro mučedníka nebo mučednici (*M* → *Martyr*), přídavná jména *Pragensis* a *Nepomucensis* a rovněž také obvyklé *Anno* při uvádění letopočtu. Také v tomto textu najdeme u zkratk nadepsané koncovky substantiv nebo adjektiv, např. *S[anctis]s[ij]^{mum}*, *A[nn]o*, *B[eatissim]ae*.

U německy psaného inventáře jsem stejně jako u předchozích tří edic vycházela z obecně platných zásad pro transkripci novověkých textů, tentokrát se zřetelem k edičním pravidlům pro jazykově německé texty.⁵⁶ Tento text datovaný po roce 1750 jsem upravila v souladu s edičními pravidly pro přepis mladších německojazyčných textů (ŠTŮVÍČEK ET AL. 2002, 61–62). Velká písmena, která mají občas tendenci v originále kolísat (např. *glass* / *Glass*), jsem sjednotila a píši je stejně jako v současné němčině na začátku všech substantiv. Psaní některých slovních spojení zvláště či dohromady nebylo v době vzniku textu ještě ustálené. Řídila jsem se proto současným jazykovým územ a některé výrazy jsem nahradila jedním slovem (nejčastěji *Bildhauer Arbeit* → *Bildhauerarbeit*, *Altar Blatt* / *Blätter* → *Altarblatt* / *Altarblätter*). Unifikováno ovšem není psaní *i* versus *y* (*Gyps*, *Aloysii*) a nebylo vypuštěno aspirační *h* (*Zohl*, *Ehlen*, *Gemählde*, *Orthen*). Podle předlohy edice pracuje i se znaky ostrého *ß*, *ss* nebo *s*. Zásadně byly ponechány dobové zvláštnosti tehdejšího pravopisu (např. *Thier*, *Waxperlen*, *Glaß* / *Glaab*, *Stuk*, *Rahm*). To se týká i přehlásek: na místech, kde byla v předloze přehláska vynechána, nebyla při přepisu automaticky doplněna. Zkratky byly stejně jako v předchozích inventářích rozepsány bez vyznačení (jedná se nejčastěji

55 V textu se vyskytují další dobové obvyklé způsoby zkracování slov: nepravidelné ligatura pro *et*, hojně zkrácení koncovek *e* u genitivu substantiv i adjektiv (někdy i uprostřed slov či v případě jiných písmen) s užitím tzv. titulu (KAŠPAR 1987, 139; PATKOVÁ 2008, 142–143; HLAVÁČEK/KAŠPAR/NOVÝ 2002, 42), a to i mimo zkratky. Kromě titulu nacházíme v textu i znak (doleva skloněnou čárku) pro těžký přízvuk (gravis) ve slově (STEINER 1999, 237). Vzhledem k místům výskytu a s přihlédnutím ke kontextu ji však v našem textu chápeme spíše jako zkratku používanou pro předložku *ex* (např. *Imago triangularis è gypso*).

56 K tomuto účelu je relevantní RYBA s. d. online; VIDMANOVÁ 1985, 271–283; obecněji též ROUBÍK 1957, 59–65; ŠTŮVÍČEK ET AL. 2002; BÍLEK/KAHUDA/ŠTŮVÍČEK 2008. Problematiku editování německojazyčných textů rozebírá ŠTŮVÍČEK ET AL. 2002; VODRÁŽKOVÁ/BOK 2018, 340–357; SPÁČILOVÁ/SPÁČIL 2018, 358–371; HASILOVÁ 2018, 372–378 a další příspěvky téhož čísla *Sborníku archivních prací* s referáty z 11. sjezdu historiků v Olomouci ve dnech 13.–15. září 2017. Dále bylo přihlédnuto k problematice editace latinských textů pojednané v dílčích studiích, např. STEINER 1999, 232–240; SVATOŠ 1999, 222–231; STERNECK 2010; 2016, 205–212.

o zkratku předložky *von*, spojky *und* a adjektiva *heilig*). Pravopisné chyby, v edicích obvykle zdůrazňované vykřičníkem v hranaté závorce [!] nebo výrazem [sic!], jsem ponechala bez takového vyznačení, neboť jejich výskyt byl v tomto případě poměrně četný (jedná se především o chyby ve skloňování zájmen a přídavných jmen – *in einen Kasten*, *von schwarzen Holtz*). Upozorňuji však na nejistá čtení, a sice otazníkem v hranaté závorce [?]. Do hranatých závorek píše rovněž paginaci [pag. xy], která byla převzata z originálu.

Do poznámek pod čarou uvádím mimo jiné mladší přípisy, vesměs marginálie k hlavnímu textu. Důvodem je značné množství těchto poznámek a jejich zahrnutí do editovaného textu by částečně zpřehlednilo čtení a vedlo by k roztříštěnosti obsahu celé písemnosti. Připojení poznámky zároveň umožňuje graficky vyznačit přesné místo v textu, k němuž se váže konkrétní mladší přepis. V poznámce rovněž upozorňuji na to, pokud byl přepis napsán nikoli inkoustem, nýbrž černou, popřípadě červenou tužkou.

Přepisovaný text člením stejně jako v originále na příslušné kapitoly, každý odstavec popisu příslušné položky uvozují jeho originálním pořadovým číslem tak, jak je uvedeno v inventáři. Kromě hlavního textu jsou za každým odstavcem graficky naznačeny další rubriky (kolonky) inventáře, vzájemně oddělené lomítky. Uvádím jak vyplněné (/ 1 /), tak i nevyplněné rubriky (/ - /). Jelikož se nedochovala první strana s nadpisy těchto kolonek, není možné s jistotou určit, co přesně uvedená čísla označují. Domněnka autorky článku je taková, že se mohlo jednat o starší inventární číslo převzaté z předchozího inventáře (číslo v první kolonce), počet kusů téže položky tehdy (číslo v druhé kolonce) a stav při současném soupisu (číslo ve třetí kolonce). Poslední čtyři kolonky neznámého určení zůstávají vždy nevyplněné.

V textu každé edice jsou použity dva druhy závorek: do hranatých závorek [] uvádím editorské zásahy v podobě upozornění na případné pravopisné nesrovnalosti [!] a nejisté čtení [?]. Kulaté závorky () se v edičním přepisu shodují s těmi v originálním textu.⁵⁷ Na případné škrtky, které učinil autor (písař) dokumentu, je v příslušném místě upozorněno odkazem na poznámku pod čarou.

S využitím moderních metodik, s ediční poznámkou s nástinem konkrétního metodického přístupu předkládám tedy čtyři editované části ze čtyř výše zmíněných inventářů. Vlastní edice inventáře jsou uvozeny názvem inventáře a základními informacemi o uložení pramene, místu vzniku, dataci, autorovi, rozsahu a druhu psací látky.⁵⁸

EDICE

1. Inventář kostela Nejsvětějšího Salvátora v Klementinu na Starém Městě pražském z roku 1606 – Inventář obrazů a soch

- » název — *Inventarium templi Salvatoris collegii Societ[atis] Jesu Pragensis an[no] 1606*
- » citace — NK ČR, Praha, sign. XXIII C 99, fol. 3r–115r
- » místo, datace a autor — Praha, 1606, autor neznámý
- » rozsah a psací látka — 6 folií (součástí svázaného rukopisu), papír

Fol. 18r

IMAGINES SCULPTAE IN LAPIDE ET PORTATILIA

Altare integrum cum imaginibus integris datum Copaninam 1

Altaria portatilia 14

Imagines ex gypso Passionis partes 3

Beata Virgo ex eodem 1

In gypso Salvator 1

Fol. 18v

Imagines Serico elaboratae⁵⁹

Beatae Mariae Virginis 1

Sanctorum Trium Regum 1

57 Např. v inventáři z roku 1625 pouze v jediném případě užil jeho autor uprostřed textu kulatých závorek pro doplnění informace.

58 Pro účely tohoto příspěvku bylo rozhodnuto nepřetěžovat samotný text množstvím poznámek a vysvětlivek. Stejně tak nezařazují překlad editovaných inventářů, jednak kvůli ponechání autenticity původního znění obsahu i formy a jednak kvůli možným nepřesnostem při překladu dobových odborných termínů.

59 Nadpis je v tomto jediném případě proveden minuskulním písmem.

Fol. 19r**IMAGINES SCULPTAE IN LIGNO**

Crucifixi maiores et minores 12
Beatae Virginis imagines 5
Imagines variae Salvatoris 4
Sancti Joannes 1
Jesuli 2
Imago pietatis sedens coronatur 1

Fol. 20r**IMAGINES PICTAE IN CUPRO**

Imagines variae 6
Imagines cupreae deauratae 3⁶⁰

Fol. 21r**IMAGINES PICTAE IN TABULIS ET VITRO**

Imagines in vitro pictae unius formae omnes 12
Beatae Virginis Mariae maiores 3
Beatae Mariae Virginis minores 3
Sancti Joannis Baptistae 1
Crucifixus 1
Salvator cum cruce 1
Alius item minor 1
Salvatoris parvae aliae 2
Beatae Mariae Virginis adhuc minores 4
Imago Graecorum Episcoporum 1
Annuntiatio Beatae Virginis Angelus scilicet [?] et Beata Virgo in diversis tabellis 2
Imago Beatae Virginis mediocris 1
Imagines ex altare deauratae 3
Imago multorum sanctorum sat alta 1

Fol. 24r**IMAGINES PICTAE IN TELA**

Beatae Virginis in tela maiores 5
Sanctorum Trium Regum 1
Sancti Bartholomaei 2
Depositio Christi de cruce 1
Salvator in cruce 1
Item Salvator alius 1
Item alii minores 2
Sancti Wenceslai 1
Imago beati patris nostri Ignatii affixa parieti 1
Imago magna, baiulatio crucis 1
Imago magna flagellatio Christi 1
Imago crucifixi pro sancto Clemente in Quadragesima 1
Imago pietatis Ecce homo 1

Fol. 27r**IMAGINES PICTAE IN CHARTA**

Simpliciores partim pictae, partim non 19
Selectiores 4
Pictae auro et argento et opertae vitris⁶¹
Passio Domini nostri in charta impressa appensa in sacristia 9

60 Tato položka byla zřejmě připsána později jinou písařskou rukou.

61 Na konci řádku je autorem přeškrtnuta nečitelná číslice.

2. Inventář kostela Nejsvětějšího Salvátora v Klementinu na Starém Městě pražském z roku 1625 – Inventář obrazů a soch

- » název — *Inventarium supellectilis templi Societatis Jesu Pragae diligenter factum anno 1625. Mense Novembri*
- » citace — NK ČR, Praha, sign. XXIII C 99, fol. 116r–149r
- » místo, datace a autor — Praha, 1625, autor neznámý
- » rozsah a psací látka — 1 folio (součástí svázaného rukopisu), papír

Fol. 148r

IMAGINES & STATUAE

Statua Beatae Virginis ex ebore cum Infantulo, unam ulnam longa.
 Sancti Ignatii picta in ebore (iam destructa pictura) inclusa ligneis listis nigris.
 Imago triangularis ex gypso Christum in monte Oliveti orantem referens, nonnihil inaurata.
 Alia eiusdem magnitudinis et materiae referens Christi coronationem.
 Sancti Ignatii cum miraculis ex cupro deaurata in listis nigris deauratis ligneis.
 Aliae 3 ex cupro deaurato fusae, nativitatis, sepulturae et resurrectionis.
 Aliae 2 supra cuprum annunciationem referentes, in quarum una Angelus, in altera Beata Virgo listis inclusae nigris ex hebeno.
 Sancti Joannis Baptistae baptizantis Christum in cupro in listis ex hebeno.
 Similis huic, annunciationis, alta ulna.
 Item nativitatis picta in cupro cum listis nigris et aureis lineis, mediae ulnae.
 Sancti Hyacinthi in cupro unius spithamae in listis hebani.
 Beata Virgo cum Infantulo et sancto Joanne in cupro sine listis.
 Sanctae Catharinae in cupro inclusa, listis per modum altaris.
 Alia ex fuso alabastro Christi crucem baiulantis, listis inauratis inclusa.
 Alia eiusdem materiae.
 In vitro pictae passionis mysteria referentes 10 listis inauratis inclusae.
 Annunciatio in vitro picta inclusa altariolo ex ligno nigro, in cuius duabus valvis sancti Joannis Baptistae et sancti Joannis Evangelistae imago pariter in vitro.
 Tres Reges aureis fillis acu picti in listis ex hebano, altitudine unius ulnae.
 Statuae Josephi⁶² veste ex materia corporea, pallio violaceo.
 Statua Beatae Virginis veste corporei coloris ex serico duplato, triplici fimbria circa limbum, pallio caeruelo serico duplato.
 Infantulus item ex cera in praesepio inclusum habens e velo et linteis similibus tectus.
 Angeli duo ex cera etiam pro nativitate tunicellas habentes merasinas ex serico duplato.
 Alius Angelus parvus ex cera gestans titulum Gloria in excelsis Deo^[?]⁶³
 Infantulus in cunis^[?]⁶⁴ qui membra movet.
 Alius ex cera circa collum fractus, sesqui alterius spithamae.
 Alius ex ligno gestans manu sinistra pomum aureum.
 Ex cera capita duo pro sanctis Ignatio et Xaverio, etiam quatuor manus pro iisdem superpelli-
 ceum pro sancto Xaverio.
 Imago picta Beatae Virginis cum sancto Josepho, Infantulo, duobus Angelis, altitudine duarum ulnarum et amplius listis inclusa nigris implicibus.
 Alia Sanctorum omnium sine listis supra asserem, ex parte superiori arcuata.
 Alia Beatae Virginis deesscubantis Christum Dominum sine listis.
 Alia beati Aloysii et beati Stanislai alia, listis nigris subinde deauratis.
 Alia assumptionis Beatae Virginis trium fere ulnarum longa listis nigris subinde aureis.
 Sancti Sebastiani trium ulnarum longa, sine listis.
 Christus baiulans crucem pro summo altari in Quadragesima, 5 ulnarum.
 Alia Beatae Virginis cum Infantulo pictae in ligno cum listis deauratis, in quibus inclusae reliquiae 8 areolae, 1 ulnae altitudo.
 Beatae Virginis, sancti Josephi cum Infantulo et sancto Joanne in listis simplicibus.
 Alia Beatae Virginis dextera Infantulum gerentis in ligno picta, per medium fracta listis simplicibus.

⁶² Po slově *Josephi* následuje autorem přeškrtnutá sigla *B* a začátek slova *Virr.* patrně podle jeho prvotního úmyslu napsat *Beatae Virginis*.

⁶³ Místo slova *Deo* je uveden zástupný znak ozdobné smyčky.

⁶⁴ Správný tvar by měl být *in cuna*.

Alia Beatae Virginis Dolorosa pectori dextra admota, picta oleaceis coloribus, altitudine ulnam et 4 partis.

Sancti Hieronymi ulnam unius.

Alia Christi Domini Ecce homo.

Alia Salvatoris cubitalis.

Salvatoris, altitudine unius et mediae ulnae.

Alia Beatae Virginis eiusdem magnitudinis.

Fol. 148v

Sanctae Barbarae eiusdem altitudinis.

Alia Beatae Virginis gestans Puerulum.

Alia crucifixi adstante Beata Virgine et sancto Joanne.

Alia crucifixi utrinque duo latrones.

Alia crucifixi ex cusa.

Alia Beatae Virginis ulnarum fere duarum, albis listis inclusa, Infantulum gestans, adstante sancto Josepho.

Alia cubitalis Salvatoris sinistra globum mundi tenens.

Martyrum societatis nostrae 20 ex his listis nucei coloris inclusae, paululum maiores aliis, 3 aliae duae minores adhuc in listis, una in nigris, alia in nucei coloris.

Alia sanctae Ludmillae in listis nucei coloris.

Aliae duae pectorales nostrorum generalium reverendorum patrum Leines et Mercurialis in nigris listis.

Alia pectoralis eiusdem magnitudinis et formae beati Francisci Borgiae.

3. Inventář kostela Nejsvětějšího Salvátora v Klementinu na Starém Městě pražském z roku 1781 – výňatek

- » název — *Inventarium Ecclesiae Archi-Episcopalis Collegii Alumnorum Ecclesiasticorum ad S[anctum] Salvatorem Vetero-Pragae ad pedem pontis Confectum A[nn]o 1781, Joanne Baptista Schmidt eiusdem Ecclesiae atque Collegii Rectore*
- » citace — NA, APA I, sign. C 160/7, kart. 2311, spisy z let 1778–1818
- » místo, datace a autor — Praha, 1781, Johann Baptista Schmidt (nepodepsáno)
- » rozsah a psací látka — 11 folií (6 sešitých dvojlistů), papír

[fol. 1r]⁶⁵

Inventarium ecclesiae archi-episcopalis collegii alumnorum ecclesiasticorum ad sanctum Salvatorem Vetero-Pragae ad pedem pontis. confectum anno 1781⁶⁶ [?]⁶⁷ Joanne Baptista Schmidt, eiusdem ecclesiae atque⁶⁸ collegii Rectore.

[fol. 2r]

In duabus turribus ecclesiae pendent tres campanae, quibus populus ad divina convocatur. In altera⁶⁹ turri est solum campana una, qua pro pulsu salutationis angelicae quotidie adhibetur; in⁷⁰ altera⁷¹ duae campanae maiores; quarum maxima anno 1781 fuit refusa, cum minor disruptentur.⁷²

65 Uvedená foliace je zde pro zpřehlednění přidána autorkou, samotný inventář profoliován není.

66 Za letopočtem následují kurzivou psaná písmena *a m a* [?]. Po nich následuje na novém řádku text *sub Reverendissimo ac Eximio*, který je však celý zneplatněn (vodorovně škrtnut).

67 Před slovem *Joanne* je na začátku řádku čtyřmi krátkými čarami přeškrtnuto písmeno [?] s dvojtečkou.

68 Nad textem jsou dodatečně nadepsána slova *Ecclesiae atque*, doplněná čarou odkazující na příslušné místo v textu, kam mají patřit.

69 Škrtnuté *una* nahrazeno nadepsaným *altera*.

70 Písař původně novou větu začínající předložkou *In* změnil na vedlejší větu, místo tečky napsal středník a nadepsal *in*.

71 Za slovem *altera* přeškrtnuta slova *turri pendent*, nad tím nadepsána předložka *cum* [?].

72 Za slovem *refusa* přeškrtnuto původní *ex antiqua* a nadepsáno *cum minor*. Poslední slovo bylo písařem opraveno z *disrupta* na *disruptentur*, přičemž bylo koncové *a* škrtnuto a nadepsáno *entur*.

In ecclesia:⁷³

Extra portam sacrarii, qua sit egressus ad ecclesiam, pendet campanula, qua signum datur cum sacerdos ad missam celebrandam accedit;⁷⁴ super porta hac appensae sunt duae cortinae, ex panno rubro, et super his imago sancti Ignatii, et sancti Xaverii.

In superiore parte presbyterii altare⁷⁵ maius, in cuius medio prostat imago,⁷⁶ referens Domini Nostri Jesu⁷⁷ Christi transfigurationem in monte Tabor, listae lignae auri metallo incrustatae inclusa. Ex una parte statua sancti Bartholomaei Apostoli, ex altera sancti Clementis Papae et Martyris, opere statuariae formatae, et gypso albo vestitae.

Tabernaculum aliquantum remotius erectum, ita, ut circa illud plene transitus pateat; illud insistent mensae altaris marmore tectae.⁷⁸ Tabernaculum pariter ex marmore conditum est; in parte

[fol. 2v]

inferiore asservatur sanctissimum in ciborio, et ostensorio⁷⁹ ex argento inaurato.⁸⁰ Servatur quoque hic capsula argentea, in qua hostia pro maiori ostensorio,⁸¹ quod in archivio est.⁸² In porta tabernaculi est affixa effigies crucifixi ac argento conflata. Ex utraque parte sunt reliquiaria maiora. Exstant candelabra stannea decem, et in festivitibus ponuntur sex cuprea inaurata. Quatuor brachia ferrea permodum candelaborum, in quibus cerei accenduntur, dum sanctissimum exponitur. Cussini sunt duo. Tabulae secretarum sunt ex cupro inauratae cum parergis argenteis. Ad mensam altaris ascenditur per tres gradus ac marmore naturali confectos. Cancelli ante aram pariter ex marmore, portulae vero ferreae.

Ante aram maiorem pendet^[?]⁸³ lampas cupreae argento exterius ornata. Habetur et argentea sub cura sacristae. Ad latus arae maioris pendent duo candelabra crystallina, vulgo luster; quorum et alia quinque per ecclesiam pendent.

Ex parte, in cornu evangelii est credentia. In cornu epistolae faldistorium, pro quo ex holoserico sunt sedilia quatuor, ex corio octo vetustata.

Ex latere arae maioris ex parte una est statua sancti Wenceslai, ex altera sancti Adalberti, labore statuariae efformatae, et gypso politae, colore albo vestitae, insistentes basi ex marmore ficto.

[fol. 3r]

Adhuc intra presbyterium ex parte evangelii ara sancti Aloysii. Supra tabernaculum prostat altera imago sancti Aloysii, listae argentea cum vitro inclusa, circa quam varia anathemata 18 et novissime datum cor argenteum,⁸⁴ quod supra maiorem imaginem pendet. Candelabra stannea quatuor. Cussinus unus. In hoc altari prostant reliquiae insignes sancti Primi Martyris.

Ex parte epistolae ara sancti Stanislai Kostkae, candelabra stannea quatuor, cussinus unus. Hic prostant⁸⁵ insignes reliquiae sancti Feliciani Martyris, supra tabernaculum imago Beatae Virginis cum Jesulo, ad quam 3 anathemata minora, vitro clausa.

Ex parte evangelii est sacellum sancti Ignatii Lojolae ara marmorea, imago vitro clausa, quam ecclesiae donavit Eminentius Dominus Cardinalis Philippus Spinella⁸⁶ anno 1603 hanc circumdant anathemata 40. Crucifixus tabernaculo adhaerens ex argento. Supra tabernaculum crux ex speculo. Candelabra stannea sex. Tabellae secretarum ex cupro inauratae. Cussinus unus. Ad pedem altaris duo candelabra orichalcina maiora. Ante hanc aram pendet lampas stannea. Ex parte evangelii pendet imago eiusdem sancti Ignatii, et duo vexilla bellica. Super confessionalibus sunt duo almaria vitro obducta, in quibus argentea anathemata

73 Slovo *Ecclesia* je podtržené dvojitou linkou.

74 Za slovem *celebrandam* škrtnuto slovo *expeditur* a nadepsáno *accedit*.

75 Před slovem *Altare* škrtnuto *stat*.

76 Za slovem *prostat* škrtnuto *tabula picta* a nadepsáno *imago*.

77 Slovo *Jesu* napsáno majuskulami a s počátečním *I* – *IESU*.

78 Za slovem *marmore* přeškrtnuté slovo *vestitae*, nad tím nadepsáno *tectae*.

79 Slovo *Ostensorio* je nadepsáno nad škrtnutým *Monstrantia*.

80 Ve slově *inaurato* škrtnuto koncové *a* a nadepsáno *o*.

81 Slovo *Ostensorio* je nadepsáno nad škrtnutým *Monstrantia*.

82 Sloveso *est* je nadepsáno, za ním přeškrtnutá slova *custoditur reconditur*.

83 Správný tvar by měl být *pendent* (substantivum *lampas* je v plurálu).

84 Část *novissime datum cor argenteum* je v originále podtržena.

85 Vedle řádku ve volném prostoru při okraji stránky připsáno přeškrtnuté velké písmeno *N*. značící upozornění na poznámku (*Nota*), kterou pisatel učinil v závěru inventáře na foliu 10v, zde viz na konci edice.

86 Apoštolský nuncius Filippo Spinelli, viz výše.

33. De hac imagine [?] tabulla sub numero 23 videatur.⁸⁷ In eodem sacello ara Sanctissimi Cordis Jesu. Candelabra statuario labore formata infixa sunt arae. Cussinus attritus. In hoc Sacello sunt partes peristromatum ex semiholoserico quinque.

[fol. 3v]

Sub cupula altare Beatissimae Virginis Sacromontanae, super mensa altaris effigies sancti Expediti Martyris, candelabra stannea quatuor, cussinus unus attritus, antependium ex serico rubro argento phrygiatum.

Ex parte dextera infra cupulam altare Beatissimae Virginis anuntiatae. Supra mensam altaris est collocata imago sanctae Theclae Virginis et Martyris; infra hanc est excavata concha, in qua statua Beatae Virginis Foiensis, de qua memoratur notante Hammerschmid in Prodigium⁸⁸ Glorae Pragenae capitulum 5 fol. 91⁸⁹ casu in terram lapsam, in medio diffractam, reverenter elevatam, vi occulta in integrum restitutam fuisse. Candelabra stannea quatuor. Cussinus unus. Antependium ex serico rubro, argento phrygiatum.

Ara Beatissimae Mariae Virginis Dolorosae; infra quam imago sancti Antonii Paduani, et ex utraque parte imagines sanctorum Aloysii et Stanislai. Quatuor candelabra stannea; cussinus et antependium ex holoserico rubro, lampas ex lamina vetusta.

Ara sancti Rochi Confessoris, in mensa altaris effigies faciei Christi Domini, candelabra duo lignea, cussinus attritus, antependium ex tela picta.

Ara sancti Wenceslai Martyris, supra mensam altaris icon Beatissimae Virginis Boleslaviensis. Duo candelabra lignea. Antependium de holoserico rubro.

Ex utraque parte maioris portae duae imagines, altera⁹⁰ sancti Ignatii, altera sancti Xaverii.

[fol. 4r]

Ex parte epistolae ascendendo:

Ara sancti Hieronymi, supra mensam altaris imago Beatae Virginis in coelis coronatae de cera alba; duo candelabra lignea; cussinus attritus; antependium ex tela picta.

Ara sancti Michaelis Archangeli; supra mensam altaris statua sancti Joannis Nepomucensis vitro inclusa, candelabra lignea quatuor, cussinus vetustus, antependium ex tela picta.

Ara nativitatis Domini Nostri Jesu Christi, supra mensam altaris imaguncula Beatae Virginis Mariae de auxilio, quatuor candelabra stannea, cussinus, lampas ex lamina vetusta.

Ara sanctae Mariae Magdaleneae, supra mensam altaris parva statua sanctae Apoloniae vitro inclusa, duae pyramides, in quibus anathemata huic sanctae oblata; quatuor candelabra stannea; duae arculae in quarum una caput sancti Valerii Martyris, cuius authentica est in archivio, et festum celebratur die 16 novembris, in altera caput ex societate sanctae Ursulae; cussinus attritus, antependium ex serico rubro argento phrygiatum.⁹¹

Ara Beatae Virginis Pekariensis, ad quam simul est acclusa imago sanctae Annae; imago hac parergis argenteis est ornata, et vitro obducta. Supra mensam altaris effigies sudarii Domini Nostri Jesu Christi, quatuor candelabra stannea, et ligneae pyramides quatuor cum sacris reliquiis; cussinus unus; antependium ex serico rubro argento phrygiatum.

In sacello sancti Xaverii, ara crucifixi Domini Nostri Jesu Christi cuius statua lignea hic vitro inclusa in obsidione Suecica globo tormentario decussa est ex ponte supra Moldavam, ubi tunc publica venerationi prostabat. 2 candelabra; cussinus unus attritus.

[fol. 4v]

Altare sancti Francisci Xaverii marmoreum; Imago sancti morientis, circa quam anathemata 32 vitro clausa; supra mensam altaris tabernaculum ex lamina cuprea inauratam, et argenteis parergis vestitum, sicut et sunt duo candelabra supra tabernaculum, et duo ante imaginem sancti adinstar brachiorum. Sex candelabra stannea, et ad pedem altaris duo maiora

87 Poslední věta je připsána dodatečně jinou písařskou rukou. Co se týká uvedeného odkazu, není jasné, na jaký inventář či jeho přílohu autor odkazuje, jelikož ve zkoumaném inventáři k roku 1781 se žádné číslované položky nenacházejí.

88 Vedle řádku ve volném prostoru při okraji stránky připsáno přeškrtnuté velké písmeno *N*. značící upozornění na poznámku (*Nota*), kterou písař učinil na konci inventáře na foliu 10v: *Duae praeterea imagines adsunt ad templum Sancti Salvatoris spectantes Christi Crucifixi, quae in triclinio aestimo habetur adglutenato cum Scheda, et Sancti Francisci Borgiae, quae in ambitu [?] [?] adnexa cum Scheda pendet.*

89 HAMMERSCHMID 1723, 91. Jan Florián Hammerschmid v citovaném díle v kapitole páté, v oddíle věnovaném pamětem salvátorského chrámu, přidává k roku 1630 tuto poznámku: *Statua Foiensis B. Virginis, quae in templo prostat, casu in terram lapsa, cum in medio diffracta fuisset, reverenter elevata, ultro in integrum occulta vi restituitur.*

90 Nad škrtnutým *una* nadešlo *altera*.

91 Na dalším řádku následuje text *In sacello S[ancti] Xaverii Ara Crucifixi D[omini] N[ostri] J[esu] Ch[risti]*, který je celý vodorovně přeškrtnut. Popis kaple sv. Františka Xaverského následuje v textu níže.

orichalcina. Tabulae secretarum ex cupro inauratae. Ante altare pendent quinque lampades stanneae. Cancelli ex marmore cum portula ferrea.

Ex parte epistolae effigies sancti Xaverii praedicantis vitro obducta.

Supra confessionale est almare vitro clausum, continens anathemata 50.

Per ecclesiam supra confessionalia,⁹² quae sunt quatuor supra decem prostant 12 statuæ sanctorum Apostolorum colore albus vestitae; sicut et in parietibus listis ligneis inclusae imagines:

Beatae Mariae Virginis	sancti Ivari
sancti Iosephi	sanctorum 5 fratrum Martyrum
sanctae Annae	sancti Joannis Nepomucenis
sanctae Elizabeth	sancti Xaverii
sancti Joachim	sancti Francisci Borgiae
sancti Zachariae	sancti Stanislai Kostka
sancti Ignatii	beati Joannis Martyris Japonici
sancti Aloisii	sancti Damiani
beati Pauli ⁹³	sancti Augustini
beati Jacobi	
sancti Cosmae	
sancti Gregorii	

4. Inventář kostela Nejsvětějšího Salvátora v Klementinu na Starém Městě pražském z roku 1798 – výňatek (kap. XI, XII, XIII)

- » název — bez názvu
- » citace — NA, APA – S, sign. III/1, kart. 14, Sc. Salvator Inventarien.
- » místo, datace a autor — Praha, 22. května 1798, připojeno 5 (úředních) podpisů: Wenzl Suchanek, Joseph Schifner, Thomas Zimmermann, Florian Herbig, Mathias Isak
- » rozsah a psací látka — 157 popsaných a paginovaných stran + 14 nepaginovaných (p. 4–75, 46–103, 204–229), papír, filigrán

[pag. 67]

XI Bestehende Altäre

191 Hohes Altar dasselbe besteht in dem Altarblatt der Verklärung Christi am Berge Tabor, auf einer Seite die Statue des heiligen Bartolomeus, auf den anderen Seite des heiligen Klemens von Bildhauerarbeit mit weissen Gyps überzogen; der Tabernakel und die Gyps marmoreum Altarstruktur ist von der Mauer [pag. 68] entfernt. Auf beiden Seiten des Tabernakels sind zu jeder Seiten ein Stück von grösseren Reliquiarien, und auf den Tabernakel ein Kreuz, worauf der Heiland von Silber⁹⁴ ist.⁹⁵

/ 4 / 1 / 1 / - / - / - / - /

Auf der Epistel Seite

192 Altar des Heiligen Francisci Xaverii, die Struktur von Marmor, das Bild gemahlt hintern Glas, um den Bilde herum hängt ein rothsammetener mit [pag. 69] Silber gestikter, alter sehr abgenutzter Baldachin,⁹⁶ zur Seite des Bildes stehen 2 vergoldete Figuren in mannsgrösse, ober dem Bilde sind verschiedene Engel 6 kleine, und 1 grösserer, 8 Engelsköpfe, 1 vergoldeter Strahl, worinen sich der Namen Jesu⁹⁷ befindet; auf der Tumba ist ein kupferner vergoldeter

⁹² Ve slově *supra* je škrtnut konec slova *er* (*super*) a nad tím nadepsáno *ra*. U slova *confessionalia* je přeškrtnuta koncovka *ibus* a nadepsáno *ia*.

⁹³ Jména blahoslavených Pavla a Jakuba jsou v originále spojena svorkou s připsáním *M. M. Japo. (Martyrum Japonico-rum)* a znakem pro koncovku *-rum*.

⁹⁴ Slovo *Silber* je přeškrtnuto a nad ním tužkou nadepsána špatně čitelná mladší poznámka (patrně výraz pro jiný materiál/kov, snad *Messing* – mosaz).

⁹⁵ Vedle textu se objevují tyto marginální poznámky: *Alles vorhanden / Sowohl das Kreutz als der Heiland ist von Silber. Zwischen mehreren Engeln am oberen Theile des Altars ist der Name Jesu von Silber, welches mehrere Loth betragen muß.* Obě poznámky pocházejí ze stejné doby, jsou mladšího data než samotný text a jsou psány stejnou písařskou rukou. Pravděpodobně však budou starší než výše uvedený přípis tužkou, který je po obsahové stránce vyvrací.

⁹⁶ Připojeny dvě mladší poznámky: *der Baldachin fehlt* a tužkou připsané *Baldachin ganz zerissen*.

⁹⁷ Připojen mladší přípis: *der Name Jesu fehlt*.

Tabernakel mit silbernen Laubwerk,⁹⁸ und 4 kupfernen vergoldeten Armleichter, wovon 2 ge[pag. 70]brochen sind. Auf dem Thürl⁹⁹ des Tabernakels befindet sich ein kupfernes kleines Kreüz worauf der Heiland¹⁰⁰ von Silber ist. Am Füsse des Altars ist ein marmorenes Geländer mit einen eisernen Thürl.¹⁰¹

/ 84, 99 / 1 / 1 / - / - / - / - /

193 Altar des Pekarner Maria die Struktur von Bildhauerarbeit, das Altarblatt hintern Glaß gemahlt mit silbernen¹⁰² Zierathen und 2 kupfernen vergoldeten mit schlechten Steinen besetzten Kronen [pag. 71], wovon einen sich ein finden Haupte der Maria und die andern auf den Haupte des Jesukindlein befindet, um der Hals der Mutter Gottes hängt eine Schnur Waxperlen. Über der Tumba befindet sich eine messingene vergoldete Statue des heiligen Johann von Nepomuck.¹⁰³

/ 77 / 1 / 1 / - / - / - / - /

194 Altar des heiligen Stanislauus fast auf die nemliche Arth gebaut, wie das Altar des heiligen Aloysii auf dem Tabernakel [pag. 72] ist ein holzernes Kruzifix, worauf der Heiland von Messing ist, ober dem Tabernakel befindet sich ein Mutter Gottes Bild mit dem Jesukindlein in einem runden Rahm.¹⁰⁴

/ 22 / 1 / 1 / - / - / - / - /

195 Altar der Geburth Christii, die Struktur von Bildhauerarbeit, das Altarblatt auf mehreren Orthen bereits zerissen,¹⁰⁵ auf der Tumba ober den hölzernen vergoldeten Tabernakel, befindet sich die [pag. 73] Bildnüz Maria Hilff auf Kupfer gemahlt¹⁰⁶ in einer messingenen vergoldeten Rahm, ober der Bildnüz ist ein kupferner vergoldeter Strahl mit einen silbernen heiligen Geist, zu Seiten des Tabernakels sind 2 vergoldete hölzerne Engel, und ober den Kasten der Bildnüz Maria Hilff ist eine hölzerne vergoldete Figur Gott Vatter vorstellend.¹⁰⁷

/ 67 / 1 / 1 / - / - / - / - /

[pag. 74]

Auf der Evangelium Seite

196 Altar des heiligen Ignazii, die Struktur ist von Marmor, das Altarblatt gemahlt hintern Glaß, auf [f] Tabernakel¹⁰⁸ ist ein kupfernes versilbertes Kruzifix über denselben ein Kreüz von Spiegelglaß, hinter diesen Kreüz befindet sich ein kleines Maria Hilf Bild¹⁰⁹ in einem [pag. 75] vergoldeten Rahme, zur Seiten des Altars sind oben zwey grosse, und unten 2 kleine Engel angebracht, wovon ein kleiner herunter fiel und sich ganz zerschlagen hat, unten ober den Tabernakel sind 2 grosse Figuren, die eine stellt den heiligen Peter, die andere den heiligen Paul vor.¹¹⁰

/ 25, 26, 99 / - / - / - / - /

197 Altar der¹¹¹ heiligen [pag. 76] berger Mutter Gottes, die Statue steht in einen Kasten hintern Glaß, die Struktur des Altars ist von Bildhauerarbeit, auf der Tumba befindet sich die Bildnüz des

98 Mladší poznámka: vom silbernen Laubwerk fehlen einige Theile. Dále připsáno tužkou: Laubwerk fehlt muß [?]. Červenou tužkou připsáno: Von Laubwerk fehlen viele Stuck[e].

99 Dobové označení pro malá dvířka/vrátka.

100 Tužkou připsána poznámka: fehlt, která byla později škrtnuta.

101 K části popisující kruzifix byla nakreslena svorka a připsáno: richtig. Další poznámky tužkou: Kanontafeln von Kupfer, Vergoldung ist abgenutzt; dazu Holz Kruzifix mit Kupfer schein u[nd] Glassteinen, darüber kupferne Muschel vergoldet.

102 Slovo silbernen je podtrženo tužkou, k tomu připojena také tužkou psaná mladší poznámka: [von] Kupfer und versilbert.

103 Připojeny tyto poznámky: das Bildnüz der heiligen Anna in den kupferner Rahm, welches vorhin auf diesen Altar stände, steht nun auf dem Aloysii Altar, und kommt unter der Rubrik Bilder sub Numero 266 vor; mladší poznámka: alles richtig.

104 Připojeny tyto mladší poznámky: eisernes Gütter um den Altar, eichenholz Kastl mit Glas worin Jesukindlein Kopf in [?] roth samt mit Gold gestickt Kleid, richtig.

105 K tomu poznamenáno tužkou: Gemähde ist hergestellt [?].

106 Připojena mladší poznámka tužkou: mit 2 Kronen.

107 Dále připojeny poznámky: richtig; Eisernes Altar Gütter.

108 Připojena mladší poznámka tužkou: das auf den Tabernakel befindliche Kruzifix ist in den alten Inventario irrig von Silber an gegeben worden.

109 Připojena mladší poznámka: das Marienbild ist dermahlen auf dem Kredenztsch bei der Evangeliumseite des Hochaltars.

110 Další poznámky: richtig; 2 [?] Reliquiarien von Spiegelglas, 2 holzerne Piramiden in hinter Glas Reliquiarien, 3 Canonnische Tafel Kupferblech und vergoldet, eisernes Gütter.

111 Původní des přepsáno na der.

heiligen Expedit's hinterm Glas¹¹² in einer¹¹³ eichenen¹¹⁴ Rahm, worauf ein kleines sehr unbedeutendes Kruzifix¹¹⁵ angeheftet sich befindet.¹¹⁶

/ 36 / 1 / 1 / - / - / - / - /

198 Altar des heiligen Aloysii, dessen Bild in einen grossen ver [pag. 77] goldeten Rahm zu beiden Seiten sind 2 hölzerne vergoldete Engel, der Tabernakel ist ebenfalls von Holtz und vergoldet, zu beiden Seiten befinden sich zwey grössere und zwey kleinere Engel,¹¹⁷ dann zwey Reliquiarien des heiligen Boromeus,¹¹⁸ ober dem Tabernakel steht ein kleines hölzernes Kreüz,¹¹⁹ worauf der Heiland von Kupfer¹²⁰ ist, hinter demselben befindet sich ein owaies Bild der heiligen Anna [pag. 78] in einen vergoldeten kupfernen Rahm.¹²¹

/ 19 / 1 / 1 / - / - / - / - /

199 Altar der schmerzhaften Maria, die Struktur ist von Bildhauerarbeit von schwartzen Holtz und starker Vergoldung, die Mutter Gottes mit dem Heiland eben von derley Arbeit in einen Kasten hinterm Glaß, unten die Bildnüss des heiligen Antonii von Padua hinterm Glaß, in einer glat[pag. 79]ten hölzernen versilberten Rahme mit vergoldeten verzierungen.¹²²

/ 75 / 1 / 1 / - / - / - / - /

Kassirte Altäre

Sowie sie in dem alten Inventario beschrieben sind¹²³

200 Altar¹²⁴ des Herz Jesu in der Kapelle des heiligen Ignazii, das Altarblatt gemacht hinterm Glaß, an der Seite zwey Figuren und zwey Cherubinen an den Altar zwey paar angemach[pag. 80]te¹²⁵ Leichter von Bildhauerarbeit.¹²⁶

/ 33, 99 / 1 / - / - / - / - / - /

201 Altar des heiligen Wenzl, die Struktur von Bildhauerarbeit.¹²⁷

/ 55 / 1 / - / - / - / - / - /

202 Altar des heiligen Hieronimus von Bildhauerarbeit.¹²⁸

/ 59 / 1 / - / - / - / - / - /

203 Altar des heiligen Michael Erzengels ebenfalls von Bildhauerarbeit, auf der Tumba in einem Kastel hinterm Glaß ist eine messingene gegossene vergoldete Statue des heiligen Johann von Nepomuck.¹²⁹

/ 63 / 1 / - / - / - / - / - /

[pag. 81]

204 Kruzifix Altar welches aus einen grossen hölzernen Kruzifix, wovon die Füsse nachdem es ehemahl auf der Brücke gestanden, in schwedischen Einfalle abgeschossen worden seyn sollen. Neben demselben befinden sich 2 Statuen. Die Altarstruktur ist von Bildhauerarbeit.¹³⁰

/ 82 / 1 / - / - / - / - / - /

112 Připojena mladší poznámka: *das Glas fehlt*.

113 Původní koncovka (s nebo n) přepsána na r.

114 Taktéž přepisovaná koncovka, pravděpodobně ze s na n.

115 Připojena mladší poznámka: *das kleine Kruzifix fehlt*.

116 Připojena tužkou mladší poznámka: *eisen Gütter, 3 Kanontafel schlecht Holz*.

117 Mladší poznámka: *die 2 kleinen Engeln sind gebrochen*.

118 Boromeus je červeně podtrženo a rovněž červenou tužkou vedle připsáno: *Primi Martyris*.

119 Připsána mladší poznámka: *das Kreuz fehlt*.

120 V tomto místě byla písařem učiněna značka odkazující na tužkou připsané slovo *Blei* vedle textu.

121 Tužkou připsána mladší poznámka: *3 Kanontafel in Holz schlecht*.

122 Mladší poznámky vedle odstavce: *richtig*; [připis tužkou] *Kruzifix von Holz, eisen Gütter, oben heiligen Barbara Bild auf Leinwand*.

123 O tomto inventáři nemáme žádný bližší údaj, nevíme tedy, z jaké doby by měl pocházet.

124 K tomu učiněna (snad soudobá?) poznámka: *von diesen Altären erscheinen einige Stücke von Numero 251 bis 257*.

125 Předpona *an* je nadepsána dodatečně s přikreslenou vsuvkou.

126 Připojena mladší poznámka: *Bloss das Bild des Herzen Jesu ist im Oratorio ohne Rahm*. Tužkou ještě připsáno: *Altarblätter im Oratorio ohne Rahm, sonst nichts*.

127 Mladší poznámka *fehlt* byla následně přeškrtnuta a dále dopsáno: *das Bild ohne Rahm im Oratorium*.

128 Mladší poznámka: *das Bild auf Leinwand ohne Rahm ist im Oratorium*.

129 Mladší poznámka: *das Bild ohne Rahm im Oratorium*.

130 Mladší poznámka: *davon ist nur der Kopf in der Sakristei vorhanden*. Dále tužkou připsáno: *auf dem Chor*.

205 Altar der Maria Reinigung, die Struktur von Bildhauerarbeit, unten gefaste Reliquien auf der Tumba [pag. 82] die Bildnüss der heiligen Thekla, unter derselben, in der Muschel, befindet sich die Maria Statue von Fogau aus Holtz.¹³¹

/ 41 / 1 / - / - / - / - / - /

206 Altar des heiligen Rochus, die Struktur von Bildhauerarbeit, unter den Altarbilde ist das Schweiß Tuch Christii in Glaß.¹³²

/ 51 / 1 / - / - / - / - / - /

207 Altar der heiligen Maria Magdalena, die Struktur von Bildhauerarbeit.¹³³

/ 72 / 1 / - / - / - / - / - /

[pag. 83]

Gemahlte Altäre zur Fronleichnams Prozession¹³⁴

[pag. 92]

Auf der Stiege, wo man aus der Sakristey auf das Chor geht.¹³⁵

248 Mutter Gottes Statue mit dem Jesukindlein von mehr als Mannsgrösse stafirth und theils versilberth, theils vergoldet auf einen Postament stehend.¹³⁶

/ - / - / 1 / - / - / - / - /

248 Altar gemahltes mit den Bilde des heiligen Katharina.¹³⁷

/ 260 / 1 / - / - / - / - / - /

249 Detto mit den Bilde des heiligen Johann von Nepomuck, und des Taufers.

/ 261 / 1 / - / - / - / - / - /

250 Detto mit dem Bilde des Geburt Christi und des heiligen Johann Ewangelisten.

/ 262 / 1 / - / - / - / - / - /

[pag. 93]

Von kassirten Altären¹³⁸

251 2 grössere und 2 kleinere Tümben, dann 6 hiezu gehorige Stücke von verschiedener Grösse.¹³⁹

/ - / - / 10 / - / - / - / - /

252 Von den Kassirten Altar der heiligen Thekla die Tumba worauf sich statt den Tabernakel eine hölzerne stafirte Mutter Gottes Statue mit einer vergoldeten Strahl hintern Glaß befindet.¹⁴⁰

/ - / - / 1 / - / - / - / - /

[pag. 94]

253 Altarkasten von Kruzifix Altar in welchen das nachstehende Kruzifix gehängt ist, 6 Ellen 22 Zohl hoch, 4 $\frac{3}{4}$ Ellen breit.¹⁴¹

/ - / - / 1 / - / - / - / - /

254 Kruzifix sehr groß mit abgebrochenen Füßen zu den vorhergehenden Kasten gehörig.¹⁴²

/ - / - / 1 / - / - / - / - /

¹³¹ Připojeny dvě mladší poznámky: *lauth der Generalseminariums Rechnung verkauft; fehlt.*

¹³² Mladší poznámka: *fehlt.*

¹³³ Připojeny dvě mladší poznámky: *fehlt; Bild fehlt.*

¹³⁴ Připojena poznámka: *Erscheinen unter hölzernen Geräthschaften Pag. 83 [sic!] Numero 248. 249. 250.*

¹³⁵ Nadpis byl dodatečně přeškrtnut.

¹³⁶ Mladší poznámka: *vorhanden in der Sakristey mit vergoldeten Strahlen um die ganze Statue.*

¹³⁷ K inventárním číslům 248, 249 a 250 připojeny tyto mladší poznámky: *diese 3 Altäre sind laut eines bey den alten Inventario vor fündigen und von den theiner Glöckner Michael Thurinsky unterfertigten Scheines der theiner Kirche übergeben worden; fehlen.*

¹³⁸ Dílčí kapitola v rámci kapitoly XII *Höltzerne Geräthschaften*, pag. 83–95.

¹³⁹ Připojeny dvě mladší poznámky: *In der Kirche bey der Hauptthüre liegend; fehlt.*

¹⁴⁰ Připojeny dvě mladší poznámky: *In der grossen Almar Numero 244 aufbewahret; fehlt.* Dále připsáno tužkou špatně čitelné: *umb nachbar.*

¹⁴¹ Připojeny tři mladší poznámky: *hinter dem hohen Altar liegend; fehlt; auf dem Gang.* Poslední je psána tužkou.

¹⁴² Zápis je dodatečně přeškrtnut tužkou. Připojeny tři mladší poznámky: *auf den Boden liegend; fehlt ut Numero 204; Doplt in [?] Numero 204.* Poslední z nich je psána tužkou.

255 Ein grosser stafirter Bogen aus 2 Theillen bestehend.¹⁴³

/ - / - / 2 / - / - / - / - /

256 Eine vergoldete Statue der heiligen Barbara mit einem grossen Engel.¹⁴⁴

/ - / - / 1 / - / - / - / - /

[pag. 95]

257 1 Statue 2 Indianer vorstellend mit einem kleinen Engel.¹⁴⁵

/ - / - / 2 / - / - / - / - /

XIII. Bilder in der Kirche

258 Bildnüz des heiligen Ignazii in einen vergoldeten ovalen Rahm, beilaüfig Ehlen hoch.¹⁴⁶

/ 3 / 1 / 1 / - / - / - / - /

259 Detto¹⁴⁷ des heiligen Franzisci Xaverii in einen gleichen Rahm und von gleicher Grösse.¹⁴⁸

/ 3 / 1 / 1 / - / - / - / - /

260 Detto des heiligen Ignatzii in einen grossen vergoldeten Rahme bey 6 Ellen hoch, 3 ½ Ellen breit.¹⁴⁹

/ 31 / 1 / 1 / - / - / - / - /

[pag. 96]

261 Detto des heiligen Expeditis hintern Glaß in einen eichenen Rahm mit vergoldeten Verzierung-
gen über 5/4 Ellen hoch, 21 Zoll breit.¹⁵⁰

/ 36 / 1 / 1 / - / - / - / - /

262 Detto der Maria Hilfe auf Kupfer gemahlt in einen Meßingenen vergoldeten Rahm mit derley
Verzierungen ½ Ellen hoch, 9 Zoll breit.¹⁵¹

/ 67 / 1 / 1 / - / - / - / - /

263 Detto der Maria Hilff in einen vergoldeten Rahmen, 14 Zoll hoch, 9 Zoll breit.¹⁵²

/ 25 / 1 / 1 / - / - / - / - /

264 Detto des heiligen Antonii de Padua hintern Glaß in einen glatten [pag. 97] versilberten Rah-
me mit vergoldeten Verzierungen, 1 Ellen 9 Zoll hoch, 1 Ellen breit.¹⁵³

/ 45 / 1 / 1 / - / - / - / - /

265 Detto der Mutter Gottes mit dem Jesukindlein in einer rothen owalen Rahm 1 ¼ Ellen hoch,
¾ Ellen breit.¹⁵⁴

/ - / - / 1 / - / - / - / - /

266 Detto der heiligen Anna und der Mutter Gottes in einen kupfernen vergoldeten halbowlalen
Rahm 22 Zohl hoch, 22 Zoll breit.¹⁵⁵

/ 19 / - / 1 / - / - / - / - /

143 Připojeny tři mladší poznámky: *In den Gang vor der Sakristey in der allda befindlichen grossen Allmar Numero 245. aufbewahrt; fehlen; nicht vorhanden.* Poslední je psána tužkou.

144 Připojeny stejné poznámky jako u předchozí položky, viz č. 255.

145 Připojeny dvě mladší poznámky: *fehlt; nicht vorhanden.* Druhá je psána tužkou.

146 Připojeny tři mladší poznámky: *Ober der Sakristey Thier hangend; richtig, nun oben einem Kasten; die Rahme ist mit Zierathen, hängt über der Sakristey Thür zur Seite des Hochaltars.* Poznámka *nun oben einem Kasten* je přeškrtnuta.

147 Tedy *Bildnis*. Stejně i dále.

148 Dvě mladší poznámky: *Gegen der Sakristey Thier hangend; vorhanden, ohne Rahm, gegenüber auf der Epistelseite hinter dem Hochaltar.* Poznámka *ohne Rahm* je škrtnuta.

149 Tři mladší poznámky: *bey den Altar des heiligen Ignati[i] Numero 196; richtig; Ein prächtiges Bild, sc. Salvator von Pergler, oval, die vergoldete Rahm ist 4 eckig, am Franzisci Xaverii Altar.*

150 Tři mladší poznámky: *Auf dem Heiligen Berger Mutter Gottes Altar Numero 197; bey dem Altare; bey dem Altar.* Třetí poznámka je psána červenou tužkou.

151 Připojeny tři mladší poznámky: *auf dem Altar der geburth Christi Numero 195; bey dem Altar; bey dem Altar.* Třetí poznámka je psána červenou tužkou.

152 Připojeny dvě mladší poznámky: *auf dem Altar des heiligen Ignazi[i] Numero 196; Nun auf dem Kredenztsch.*

153 Připojeny dvě mladší poznámky: *auf dem Altar der schmerzhaften Maria [Numero] 199; richtig.*

154 Připojeny čtyři mladší poznámky: *auf dem Altar des heiligen Stanislaus Numero 194; richtig; gegenwärtig oben dem Kredenztsch; bey dem Alta[r].* Třetí poznámka je přeškrtnuta, čtvrtá poznámka je psána červenou tužkou.

155 Připojeny tři mladší poznámky: *bei dem Altar des heiligen Aloysii Numero 198; richtig; bey dem Altar.* Poslední poznámka je psána červenou tužkou.

267 Detto des heiligen Ignazi[i] und Franziscus in einen breiten vergoldeten Rahme [pag. 98] von 6 Ellen hoch, 4 Ellen breit.¹⁵⁶
/ 58 / 2 / 2 / - / - / - / - /

268 Detto des predigenden heiligen Franziskus in einen grossen Rahm mit verschiedenen hölzernen vergoldeten Verzierungen hintern Glaß beilaüfig bey 5 Ellen hoch, 2 ½ Ellen breit.¹⁵⁷
/ 89 / 1 / 1 / - / - / - / - /

269 Detto verschiedene in ovalen hölzernen Rahmen und von Bildhauerarbeit theils etwas grössere theils, etwas kleinere bey 2 bis 3 ½ Ellen hohe.¹⁵⁸
/ 92 / 21 / 20 / - / - / - / - /

[pag. 99]

270 Detto verschiedene in viereckichten hölzernen vergoldeten Rahmen bey 2 Ellen hoch und 1 ½ Ellen breit.¹⁵⁹
/ - / - / 4 / - / - / - / - /

271 Detto des Kruzifixes ohne Rahm 5 ¾ Ellen hoch, 3 Ellen 10 Zoll breit.¹⁶⁰
/ 263 / 1 / 1 / - / - / - / - /

272 Detto die japanischen Martyrer Paulus, Joannes, Jakobus, ohne Rahm 2 Ellen 2 Zoll hoch, 1 Ellen 13 Zoll lang.¹⁶¹
/ 257 / 1 / 1 / - / - / - / - /

[pag. 100]

Altarblätter der bestehenden Altären¹⁶²

273 Bildnüz der Verklärung Christii am Berge Tabor in einem stafirten oben ovalen Rahme mit goldenen Leisten bey 9 Ellen hoch, 5 ½ Ellen breit.¹⁶³
/ 4 / 1 / 1 / - / - / - / - /

274 Detto des heiligen Franzisci hintern Glaß in einen breiten vergoldeten Rahme, 3 Ellen hoch, 2 ¼ Ellen breit.¹⁶⁴
/ 84 / 1 / 1 / - / - / - / - /

275 Detto des Pekarrer Mutter Gottes hintern Glaß mit silbernen Zie[pag. 101]rathen und 2 kupfernen vergoldeten mit schlechter Steinen besetzten Kronnen, 2 Ellen 13 Zoll hoch, 1 Ellen 15 Zoll breit.¹⁶⁵
/ 77 / 1 / 1 / - / - / - / - /

276 Detto des heiligen Stanislaus in einen grossen vergoldeten Rahme, 3 Ellen 7 Zohl hoch, 2 Ellen 2 Zohl breit.¹⁶⁶
/ 22 / 1 / 1 / - / - / - / - /

277 Detto der Geburth Christii in einen schwarzen Rahm mit vergoldeten Leisten, 5 Ellen 9 Zohl hoch, 2 Ellen 15 Zoll breit.¹⁶⁷
/ 67 / 1 / 1 / - / - / - / - /

278 Detto des heiligen Ignazi[i] hintern Glas in einen breiten vergoldeten Rahm 4 Ellen hoch, 2 Ellen 9 Zoll breit.¹⁶⁸

156 Připojeny dvě mladší poznámky: *auf der Seiten bey der Kirchen Eingangsthier hangend; richtig.*

157 Připojeny dvě mladší poznámky: *bey dem Altar des heiligen Franziskus [Numero] 192; richtig.*

158 Připojeny dvě mladší poznámky: *hängen[d], um die Kirche herum an den Seiten das 21 Stuk ist aber nicht vorfindig, dagegen kommen die nachstehend 4 Stuk vor; richtig.*

159 Připojeny dvě mladší poznámky: *auf den Kirchen Säulen hangend; vorhanden.*

160 Připojeny dvě mladší poznámky: *In der Kirchen hinter den hohen Altar liegend. Ubrigens scheint dieses Bild jenes zu seyn, welches nach den vorherigen Inventario in EB-Saal hange; vorhanden nun im Refektorium.*

161 Připojeny dvě mladší poznámky: *In der Kam[m]er des Kirchendiener Frantz Rauch hangend; fehlt.*

162 Červeně připsána poznámka: *Diese Rubrike ist schon beim jeden Altar beschriben.*

163 Mladší poznámka: *richtig.*

164 Mladší poznámka: *richtig.*

165 Mladší poznámka: *richtig.*

166 Mladší poznámka: *richtig.*

167 Mladší poznámka: *richtig.*

168 Mladší poznámka: *richtig.*

/ 25 / 1 / 1 / - / - / - / - /

[pag. 102]

279 Detto der Heiligen Berger Mutter Gottes, 2 ½ Ellen hoch, 1 Ellen 7 Zoll breit.¹⁶⁹

/ - / - / - / - / - / - / - /

280 Detto des heiligen Aloysi[i] in einen grossen vergoldeten Rahme, ein Gegenstuk von Numero¹⁷⁰ 276, 3 Ellen 7 Zohl hoch, 2 Ehlen 2 Zoll breit.¹⁷¹

/ 19 / 1 / 1 / - / - / - / - /

281 Detto der Schmerzhaften Mutter, 2 Ellen 10 Zoll hoch, 2 Ellen 2 Zoll breith.¹⁷²

/ - / - / - / - / - / - / - /

Altarblätter der kassirten Altäre

282 Bildnuß des Herz Jesu bey 4 Ellen hoch.¹⁷³

/ 33 / 1 / 1 / - / - / - / - /

[pag. 103]

283 Detto des heiligen Rochus ohne Rahm, oben rund 3 ¼ Ellen hoch, 2 Ellen 1 Zoll breit.¹⁷⁴

/ 51 / 1 / 1 / - / - / - / - /

284 Detto des heiligen Ertzengels Michael ohne Rahm, oben rund 3 ¼ Ehlen hoch, 2 Ellen 1 Zoll breit.¹⁷⁵

/ 63 / 1 / 1 / - / - / - / - /

285 Detto des heiligen Wenzels ohne Rahm, 3 ½ Ellen hoch, 2 Ellen 3 Zoll breith.¹⁷⁶

/ 55 / 1 / 1 / - / - / - / - /

286 Detto des heiligen Hieronimus ohne Rahm, 3 ½ Ellen hoch, 2 Ellen 3 Zoll breit.¹⁷⁷

/ 59 / 1 / 1 / - / - / - / - /

287 Detto Maria Verkündigung.¹⁷⁸

/ 41 / 1 / 1 / - / - / - / - /

288 Bildnuß der Kreuzigung¹⁷⁹ Christy in einen holzernen, schwarzer gepeizten [pag. 204 sic!]¹⁸⁰ Rahm mit einer schwalen vergoldeten Leisten über 3 Ellen lang und über 2 Ellen hoch.¹⁸¹

/ 250 / 1 / 1 / - / - / - / - /

289 Maria Verkündigung auf Kupfer gemahlt in einen schwarz gepeizten Rahm mit einem goldenen Leistel, 1 Ellen 2 Zoll lang, 19 Zoll breit.¹⁸²

/ 251 / 1 / 1 / - / - / - / - /

290 Detto der heilige Katharina mit den Schwerd in einer breiten, ganz vergoldeten Rahm, über 2 Ehlen hoch und 1 ½ Ehlen breit.¹⁸³

/ 252 / 1 / 1 / - / - / - / - /

169 Připojeny dvě mladší poznámky: *Dieses ist kein gemaltes Bild, sondern eine Statue von Bildhauerarbeit, welche daher unter Numero 220 vorkommt; Nach der Anmerk[un]g richtig.*

170 Za zkratkou *Numero* leží přeškrtnutá číslice 9.

171 Mladší poznámka: *richtig.*

172 Dvě mladší poznámky: *kommt unter Numero 221 vor; richtig.*

173 Dvě mladší poznámky: *auf dem Boden liegend; vorhanden im Oratorium.*

174 Dvě mladší poznámky: *hinter hohen Altar liegend; vorhanden im Oratorium.*

175 Dvě mladší poznámky: *hinter hohen Altar liegend; vorhanden im Oratorium.*

176 Dvě mladší poznámky: Detto [*hinter hohen Altar liegend; vorhanden im Oratorium.*]

177 Dvě mladší poznámky: Detto [*hinter hohen Altar liegend; vorhanden im Oratorium.*]

178 Dvě mladší poznámky: Detto [*hinter hohen Altar liegend; vorhanden im Oratorium.*]

179 Červeně nadepsána poznámka: *Tragung.*

180 Text pokračuje na straně 204. Zde pravděpodobně došlo k chybě písaře, který čísloval stránky a místo 104 napsal 204. Změně v číslování v důsledku vytržení stránek nic nenasvědčuje.

181 Připojeny dvě mladší poznámky: *Soll von einen guten Meister seyn und hängt ober der Thier, wo man aus der Sakristey auf das Chor gehet; vorhanden in der Sakristey.*

182 Připojeny dvě mladší poznámky: *hängt neben der Thier, wo man in die Kirche geht; Vorhanden in den Sakristey bei der Thier zur Hochaltar; mit Glas.*

183 Připojeny dvě mladší poznámky: *ober der Thier wo man in die Kirche geht; richtig.*

291 Detto der heiligen Ignaty[!] in einen schwarz gepeizten owalen, zum Theill vergoldeten Rahm, 1 ½ Ehlen hoch, 5/4 Ehlen breit.¹⁸⁴
/ 253 / 1 / 1 / - / - / - / - /

[pag. 205]

292 Detto des heiligen Xaverius, ein Compagnion von dem vorgehenden Bilde des heiligen Ignazii, 1 ½ Ehlen hoch, 5/4 Ellen breith.¹⁸⁵
/ 254 / 1 / 1 / - / - / - / - /

293 Detto des sterbenden Franciscus Xaverius in einem ganz vergoldeten Rahm mit einer derley Leiste, nicht gar 2 Ellen hoch und nicht gar 6/4 Ellen breith.¹⁸⁶
/ 255 / 1 / 1 / - / - / - / - /

294 Detto des heiligen Franciscus Regis ohne Rahm, nicht gar 2 Ellen hoch, 6/4 breit.¹⁸⁷
/ 256 / 1 / 1 / - / - / - / - /

Význam inventářů jako východiska pro zkoumání interiérů Nejsvětějšího Salvátora

Historické inventáře jsou cenným archivním pramenem zachycujícím stav interiéru objektu v příslušném roce. Jejich zpřístupnění formou vědecké edice, jež postihuje i zdánlivě nepodstatné detaily, které však mají kontextuální význam a vlastní vypovídací hodnotu nejen pro účel uměno-vědného výzkumu, je nejen nutnou úvodní kapitolou pro bezprostředně následnou rekonstrukci podoby a proměn vnitřního uspořádání interiéru a stavu mobiliářů kostela v čase, ale bude i na-příště přínosem historikům, historikům umění, církevním historikům, archivářům, jazykovědcům, editorům a památkářům a všem dalším badatelům, kteří se zajímají nejen o dějiny daného kos-tela, ale všeobecně o historické interiéry sakrálních staveb a roli tohoto typu pramenů v dějinách umění.

Předkládaná edice čtyř historických inventářů umožňuje nahlédnout do interiéru významné je-zuitské církevní stavby v Praze, a to v letech 1606, 1625, 1781 a 1798. Příspěvek tímto otevírá dosud velmi málo pojednané téma historických proměn vnitřní dispozice a movitého vybavení kostela Nejsv. Salvátora z hlediska dostupných archivních pramenů.

Na příkladu editovaných inventářů lze vidět, nakolik a jakým způsobem se měnila jejich popis-nost a věcnost. Zatímco inventáře pocházející z let 1606 a 1625 představují spíše stručnější sou-pis položek s uvedením počtu kusů jednotlivých předmětů, inventář z roku 1781, psaný formou souvislého textu, poskytuje již komplexnější pohled do interiéru s naznačením rozmístění oltářů a podrobnějším popisem vybavení. Čtvrtý z editovaných inventářů (1798), v podstatě již ustálený jednotný formulář, nejenže uvádí a dost podrobně popisuje všechny předměty ve všech částech kostela (včetně kůru a sakristie), ale uvádí například i zaniklé (zrušené) oltáře – tato svědectví mohou být často jedinou zmínkou o jejich existenci. Z mladšího období také známe jména auto-rů – vyhotovitelů soupisů.

Kromě vlastního soupisu cenností, nábytku a jiných předmětů podávají inventáře také další in-formace, např. o provenienci popisovaných věcí, způsobu jejich využití nebo fyzickém stavu. Starší inventáře dále uvádějí informace o donátorských darech, pohřbených osobnostech či jiných zaznamenaných událostech. Týká se to zejména těch inventářů, které ještě nebyly vedeny samostatně, nýbrž zůstaly součástí větších rukopisných celků, obsahujících i jiné části (jak je patrné u inventářů v rukopisu XXIII C 99).

Při újezi zaměřeném průzkumu umělecké výzdoby a dispozičních proměn interiéru kostelní lodi, rozmístění oltářů, nábytku apod. se inventáře osvědčily jako bohatý zdroj cenných informací (viz dále SROVNAL 2023).

Inventáře však především dokládají ohromné množství uměleckých děl, o nichž v současnosti nemáme žádný jiný písemný doklad. V inventáři se pak s nimi setkáváme najednou, společně,

184 Připojeny dvě poznámky: *liegt auf dem Kasten neben dem ofen* [?]; *vorhanden*. Poslední tři slova první poznámky jsou kvůli přeškrtnutí špatně čitelná.

185 Připojeny dvě mladší poznámky: *liegt in der Allmar, der Rahm aber hievon ist, durcheinem Fall ganz zerschmettert worden, und abgängig. 2mal eingetragen; vorhanden ohne Rahm*.

186 Připojeny dvě mladší poznámky: *hängt neben der Thier, wo man auf das Chor gehet; beyhm Herrn Weihbischof*.

187 Připojeny dvě mladší poznámky: *hängt neben der Thier, wo man auf das Chor gehet; vorhanden*.

a to nám dovoluje vnímat je nikoli jako solitery, ale jako provázaný celek a udělat si přesnější představu o zhotovení, osazení a podobě konkrétních děl na základě informací z jednotlivých inventářů vzniklých v různých dějinných etapách. Tak je tomu například u vyšívaného obrazu zobrazujícího *Tři krále* v inventáři z roku 1606 – *Sanctorum Trium Regum (Imagines Serico elaboratae)*, detailněji popsáno v inventáři z roku 1625 – *Tres Reges aureis filis acu picti, in listis ex hebano, altitudine unius ulna*.

Zvláštním přínosem inventářů jsou informace o již neexistujícím mobiliáři. Popis z roku 1781 umožňuje situovat některé prvky vybavení, o nichž dnes nemáme žádné jiné zprávy ani bližší architektonické stopy. Zmiňuje například existenci oltáře Nejsvětějšího Srdce Ježíšova v kapli sv. Ignáce, skříň na *ex vota* (obětiny) u oltáře tamtéž, dále umělecká díla z dnes zrušených nebo přeměněných oltářů (např. na tabernáklu oltáře sv. Stanislava stál jistě drobný obrázek Panny Marie s Ježíškem, na oltáři Zvěstování Páně byla umístěna soška sv. Tekly a Panny Marie Foyenské atd.). Není bez zajímavosti, že zpodobnění byly kromě dochovaných Bendlových soch vyzdobeny po stěnách obrazy světců.

Poslední editovaný inventář z roku 1798 zaujme zejména popisy v udivujících detailech; podrobný je popis výzdoby oltářů, u některých položek jsou navíc také uvedeny míry, případně váhy, i ceny. Díky tomuto inventáři můžeme upřesnit získané poznatky z předchozích soupisů. Zachycuje také zásadní transformaci vnitřního mobiliáře, která proběhla v souvislosti se změnou funkce kostela po josefínských reformách, kdy se stal kostelem arcibiskupského semináře. Velmi přínosné jsou jistě také poznámky o aktuálním stavu (umístění, ztrátě apod.) zrušených částí oltářů. Ze stejného inventáře se dozvídáme rovněž o stříbrných předmětech, které musely být posléze v roce 1810 povinně odevzdány mincovnímu úřadu k přetavení na mince, jimiž byly uhrazeny válečné reparace napoleonské Francii.

Jak platí pro všechny historické písemné prameny, mají také inventáře určité výpovědní limity. Ve starších soupisech zpravidla nenacházíme podrobnější charakteristiku zachyceného mobiliáře, nedočteme se nic o jeho provenienci, nebo k jakému účelu ve své době sloužil. Mladší inventáře jsou již v tomto ohledu sdílnější. Obecně pak chybějí jména autorů obrazů, soch a dalších uměleckých děl, tedy informace pro historiky umění velmi důležité. Výsledný obraz o způsobu vybavování kostela a pohybu mobiliáře se v budoucnu neobejde bez studia dalších archivních pramenů, jakými jsou hospodářské písemnosti, zejména účty, nebo úřední korespondence církevních hodnostářů a hospodářských správců. Rovněž o stavebních proměnách kostela inventáře příliš nevypovídají a bude jistě zapotřebí sáhnout po dalších písemných pramenech a zkombinovat je s výsledky stavebněhistorických průzkumů.

Tento příspěvek nemůže podrobně informačně vyčíst editované inventáře, je však branou a iniciačním impulzem navazujícího bádání,¹⁸⁸ které bezesporu potvrdí jejich značný badatelský potenciál, zejména pro výzkum církevního umění ve sledovaném kostele i v jezuitských církevních stavbách vůbec. K jejich detailnějšímu poznání, k potvrzení nastolených hypotéz zásadně přispějí získané znalosti z předkládaných inventářů o existenci a přesném umístění dnes již nedochovaných či stavebně proměněných oltářů, též obrazů, soch a dalších součástí kostelního mobiliáře.

PRAMENY

MERELL 1975 — Josef MERELL: Seznam inventárních předmětů (zařízení) kostela, farní kanceláře, farní budovy, hospodář. budov apod., 1975. Uloženo: Římskokatolická akademická farnost Praha, kostel Nejsvětějšího Salvátora.

NA APA I F/1 — Národní archiv, Praha, fond Archiv pražského arcibiskupství, část I, Inventarium Templi Salvatoris Vetero Pragae 1773 Copia, sign. F/1, kart. 3520.

NA APA I C 160/7a — Národní archiv, Praha, fond Archiv pražského arcibiskupství, část I, Inventarium Templi S. Salvatoris Archi-Episc. Seminarii V. Pragae, 1779, sign. C 160/7, kart. 2311.

NA APA I C 160/7b — Národní archiv, Praha, fond Archiv pražského arcibiskupství, část I, Inventarium Ecclesiae S. Salvatoris Vetero-Pragae ad pedem pontis, nedatováno, sign. C 160/7, kart. 2311.

¹⁸⁸ Podrobné zkoumání interiéru a mobiliáře kostela Nejsv. Salvátora a jeho proměn v průběhu staletí bude hlavním tématem navazujícího výzkumu, který je navržen na roky 2024–2028 v rámci interního grantu NPU. Jeho první částí je příspěvek Filipa SROVNALA (2023) v tomto čísle Staletí Prahy.

- NA APA I C 160/7c — Národní archiv, Praha, fond Archiv pražského arcibiskupství, část I, spisy z let 1778–1818, Inventarium Ecclesiae Archi-Episcopalis Collegii Alumnorum Ecclesiasticorum ad S. Salvatorem Vetro-Pragae ad pedem pontis Confectum A[n]no 1781, Joanne Baptista Schmidt eiusdem Ecclesiae atque Collegii Rectore, sign. C 160/7, kart. 2311.
- NA APA III 119a — Národní archiv, Praha, fond Archiv pražského arcibiskupství, část III, Inventar der sct. Salvator Kirche, inv. č. 119, kart. 1460, kniha 4.
- NA APA III 119b — Národní archiv, Praha, fond Archiv pražského arcibiskupství, část III, Inventář seminářského kostela sv. Salvátora. Sepsaný dne 1. ledna 1902, inv. č. 119, kart. 1460, kniha 4.
- NA APA III 119c — Národní archiv, Praha, fond Archiv pražského arcibiskupství, část III, Inventář seminářského kostela sv. Salvátora v Praze. Sepsaný 1. ledna 1908, inv. č. 119, kart. 1460, kniha 4.
- NA APA – S III/1a — Národní archiv, Praha, fond Archiv pražského arcibiskupství, část S, inventář bez názvu, 1798, sign. III/1, kart. 14.
- NA APA – S III/1b — Národní archiv, Praha, fond Archiv pražského arcibiskupství, část S, Inventarium der Kirche Sct. Salvator, welches in Folge der h. Guberordnungen vom 30 Juni 1828 Z. 28284 und vom 17. Juli 1828 Z. 32292 verfasst worden ist, sign. III/1, kart. 14.
- NA APA – S III/2 — Národní archiv, Praha, fond Archiv pražského arcibiskupství, část S, Inventarium der Kirche St. Salvator pro 1880, sign. III/2, kart. 15.
- NK XXIII C 98 — Národní knihovna České republiky, Praha, Oddělení rukopisů a starých tisků, Ephemerides Ecclesiae Pragae ad Sanctum Salvatorem Soc. Jesu. Inventář k roku 1762, tabulky k letům 1761–1763, sign. XXIII C 98.
- NK XXIII C 99 — Národní knihovna České republiky, Praha, Oddělení rukopisů a starých tisků, Inventarium templi Salvatoris collegii Societatis Jesu Pragensis anno 1606 / Inventarium supellectilis templi Societatis Jesu Pragae diligenter factum anno 1625. Mense Novembri, sign. XXIII C 99, fol. 3r–149r.

LITERATURA

- sine s. d.* online — *sine*: evidenční záznam Inventarium templi Salvatoris collegii Societatis Jesu Pragensis anno 1606. In: Manuscriptorium. Dostupné na <https://www.manuscriptorium.com/apps/index.php?direct=record&pid=RASTIS-NKCR_XXIII_C_99_30R3SE4-cs> [vid. 2023-09-30].
- BĚLOHLÁVEK 1985 — Miloslav BĚLOHLÁVEK: Staré míry, váhy a peníze : Stručný přehled. Plzeň 1985.
- BERÁNEK 1971 — Karel BERÁNEK: Soupis archivních rukopisů a jiných archiválií v Universitní a v Strahovské knihovně v Praze. Sborník archivních prací 21, 1971/1, 185–234.
- BEUTEL VON LATTENBERG 1853 — Felix Valois BEUTEL Ritter VON LATTENBERG: Die Fürstl. Lobkowitz'sche Fideicommiss-Bibliothek zu Prag. Libussa : Jahrbuch für 1853, Zwölfter Jahrgang, 1853, 369–375.
- BÍLEK/KAHUDA/ŠTOVIČEK 2008 — Jan BÍLEK / Jan KAHUDA (eds) / Ivan ŠTOVIČEK: [Ivan] Š[toviček] : Ediční teorie a metodika : Sborník autorových textů vydaný k jeho životnímu jubileu – Written Material in Source Editions. Praha 2008.
- BLÁHOVÁ/EBELOVÁ 2021 — Marie BLÁHOVÁ / Ivana EBELOVÁ (eds): Doména diletantství? : Sté výročí Státní archivní školy – A Domain of Dilettantism? : 100th Anniversary of the State Archive School. (= Paginae historiae 29, 2021/1), Praha 2021.
- BOROVÝ 1879 — Klement BOROVÝ: Úřední sloh církevní : Příruční kniha praktického úřadování pro katolické duchovenstvo. Praha [1879].
- BUKOVINSKÁ 2018 — Beket BUKOVINSKÁ: Verzeichnus was in der Röm: Kay: May: Kunstcammer gefunden worden : Inventář nebo katalog? – Inventory or catalogue? In: ROHÁČEK/SLAVÍČEK 2018, 41–51.
- BŮŽEK 2005 — Václav BŮŽEK: Zpřístupňování pramenů k dějinám raného novověku. Archivní časopis 55, 2005/1, 39–43.
- CÍSAŘOVÁ-KOLÁŘOVÁ 1937 — Anna CÍSAŘOVÁ-KOLÁŘOVÁ: Vzdělání československých knižních pokladů v Národní a universitní knihovně v Praze za ředitelství Dra Jana Emlera. Praha 1937.
- CUHROVÁ 2012 — Nora CUHROVÁ: Luis de La Puente, Guía espiritual a význam pražských jezuitů při šíření jeho díla. Rigorózní práce, Praha 2012. Uloženo: Univerzita Karlova v Praze, Katolická teologická fakulta.
- ČÁNOVÁ ET AL. 1962a — Eliška ČÁNOVÁ / Karel DOSKOČIL / Antonín HAAS / Karel DAVID / Anita KŘEPELKOVÁ / Anna SKÝBOVÁ / Josef KOLLMANN / Karel BERÁNEK / Dagmar STUCHLÍKOVÁ / Pavla BURDOVÁ / Věra UHLÍŘOVÁ: Archiv pražského arcibiskupství. Díl I., 1397–1820, sv. 1. APA I. (1289–1920). Strojopisná pomůcka č. 405. Praha 1962. Uloženo: Národní archiv ČR, Praha.
- ČÁNOVÁ ET AL. 1962b — Eliška ČÁNOVÁ / Karel BERÁNEK / Karel DOSKOČIL / Anita KŘEPELKOVÁ / Anna SKÝBOVÁ / Věra UHLÍŘOVÁ: Archiv pražského arcibiskupství. Díl II., (1800) 1820–1876 (1896). Strojopisná pomůcka č. 457. Praha 1962. Uloženo: Národní archiv ČR, Praha.
- ČÁNOVÁ ET AL. 1962c — Eliška ČÁNOVÁ / Karel BERÁNEK / Anita KŘEPELKOVÁ / Anna SKÝBOVÁ / Věra UHLÍŘOVÁ: Archiv pražského arcibiskupství. Díl III., (1584) 1876–1920 (1949). Strojopisná pomůcka č. 444. Praha 1962. Uloženo: Národní archiv ČR, Praha.
- ČERNÝ 1962 — Václav ČERNÝ: Rukopisy, psané románskými jazyky, v pražských knihovnách. Studie o rukopisech 1, 1962, 65–108.

- EINER 1960 — Georg EINER: The ancient paper-mills of the former Austro-Hungarian Empire and their watermarks. (= Monumenta Chartae Papyraceae Historiam Illustrantia, vol. 8). Hilversum 1960.
- FECHTNEROVÁ 1993 — Anna FECHTNEROVÁ: II. Inventář kostela sv. Salvátora. In: Anna Fechtnerová, Ke dvěma zajímavým „jezuitickým“ bývalé pražské lobkovické knihovny dochovaným ve fondu Národní knihovny v Praze – Zu zwei interessanten jesuitischen Handschriften der ehemaligen Prager Lobkowitzbibliothek im Fond der Nationalbibliothek in Prag. Miscellanea oddělení rukopisů a starých tisků Národní knihovny v Praze 10, 1993/2 [vyd. 1994], 409–420, zde 411–418.
- HAAS 1937–1938 — Antonín HAAS: Archiv Karlovy university v Praze : (Poznámky k jeho inventarisaci). Časopis archivní školy 15–16, 1937–1938 [vyd. 1940], 1–68.
- HAMMERSCHMID 1723 — Joannes Florianus HAMMERSCHMID: Prodrum gloriae Pragenae, Continens Urbium Pragenarum fundationes [...]. Vetero-Pragae 1723.
- HANOUSEK 2016 — Jan HANOUSEK: Pozůstatky desk zemských : Několik poznámek k dějinám edice a možnostem jejího pokračování. In: KRAFL ET AL. 2016, 165–171.
- HANOUSEK 2019 — Jan HANOUSEK: Několik úvah editora nad zpřístupněním Pozůstatků desk zemských – Several Editor's Considerations on Accessing the Remnants of the Land Registry Books. In: Mikulovské kolejni kabinety pomocných věd historických II. : Sborník z mezinárodní konference Ztráty a nálezy v pomocných vědách historických konané 18. a 19. října 2017 v Mikulově. K. Maráz (ed.), Brno 2019, 86–96.
- HASILOVÁ 2018 — Helena HASILOVÁ: K problematice edic německých pramenů na příkladu korespondence Žofie Bavorské – Zur Problematik der Edition deutscher Quellen am Beispiel der Korrespondenz der Sophie von Bayern. Sborník archivních prací 68, 2018/2, 372–378.
- HLAVÁČEK 2018 — Ivan HLAVÁČEK: Středověké inventáře v Čechách jako diplomatická kategorie (se zvláštním zřetelem k době předhusitské) – Medieval inventories in Bohemia as a diplomatics category (with special regard to the pre-Hussite period). In: ROHÁČEK/SLAVÍČEK 2018, 29–39.
- HLAVÁČEK/KAŠPAR/NOVÝ 2002 — Ivan HLAVÁČEK / Jaroslav KAŠPAR / Rostislav NOVÝ: Vademecum pomocných věd historických. Praha 2002.
- HOFFMANNOVÁ/PRAŽÁKOVÁ 2000 — Jaroslava HOFFMANNOVÁ / Jana PRAŽÁKOVÁ: Biografický slovník archivářů českých zemí. Praha 2000.
- HOFMANN 1984 — Gustav HOFMANN: Metrologická příručka pro Čechy, Moravu a Slezsko do zavedení metrické soustavy. Plzeň–Sušice 1984.
- HOJDA 1993 — Zdeněk HOJDA: Výtvarná díla v domech staroměstských měšťanů v letech 1627–1740 : Příspěvek k dějinám kultury barokní Prahy I. – Die Kunstwerke in den Häusern der Altstädter Bürger in den Jahren 1627–1740 (Beitrag zur Kulturgeschichte des Barocken Prags I). Pražský sborník historický 26, 1993, 38–102.
- HOJDA 2022 — Zdeněk HOJDA: Pozůstalostní inventáře mezi kvantitativní historií a mikrohistorií : Malé metodologické zamyšlení na příkladu pozůstalostních inventářů Starého Města pražského ze 17.–18. století. Přednáška, konference Formy a přeměny diplomatické produkce v novověku VI : Testamenty a pozůstalostní písemnosti v (raném) novověku (1526–1945), Filozofická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, 3. 11. 2022. Program dostupný na <<https://cesarch.cz/wp-content/uploads/2022/10/Testamenty-a-poz%C5%AFstalostn%C3%AD-p%C3%ADsemnosti-program-logo-dole.pdf>> [vid. 2023-09-04].
- HORYNA/OUŠKOVÁ 2006 — Mojmír HORYNA / Petra OUŠKOVÁ: Kostel Nejsvětějšího Salvátora a Vlašská kaple : Praha – Staré Město. Kostelní Vydří 2006.
- HRÁSKÝ 1973 — Josef HRÁSKÝ: Značkování výrobků z drahých kovů : Příspěvek k dějinám pražských zlatnických cechů – Das Stempeln der Erzeugnisse aus Edelmetallen. Pražský sborník historický 8, 1973, 29–55.
- KAHUDA 1999 — Tomáš KAHUDA: Problémy ediční praxe při vydávání raněnovověkých textů. Český časopis historický 97, 1999/2, 435–436.
- KAŠPAR 1987 — Jaroslav KAŠPAR: Úvod do novověké latinské paleografie se zvláštním zřetelem k českým zemím : 1. svazek – Textová část. Praha 1987.
- KAŠPAROVÁ 1991 — Jaroslava KAŠPAROVÁ: Pražská lobkovická knihovna jako součást fondu Státní knihovny ČSR – Die Prager Lobkowitzsche Bibliothek als der Bestandteil des Fonds der Staatsbibliothek der ČSR. Documenta Pragensia 9, 1991/1, 245–256.
- KAŠPAROVÁ 1999 — Jaroslava KAŠPAROVÁ: Prager Lobkowitz'sche Bibliothek (Pražská Lobkowitzská knihovna). In: Handbuch deutscher historischer Buchbestände in Europa. Bd. 1.1: Tschechische Republik, Prag. Teil 1. B. Fabian (ed.), V. Faltysová / P. Pohlei (bearb.) / C. Blum (ed.), Hildesheim–Zürich–New York 1999, 135–137.
- KODEDOVÁ ET AL. 1978 — Oldřiška KODEDOVÁ ET AL.: Pravidla pro vydávání novodobých historických pramenů. (= Studie ČSAV, č. 12), Praha 1978.
- KOPIČKOVÁ 2006 — Božena KOPIČKOVÁ: Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. (1378 dec. – 1419 aug. 16.) : Novelizovaná směrnice k vydávání ediční řady – Novellierte Richtlinien zur Herausgabe der Editionsreihe. Archivní časopis 56, 2006/4, 286–291.
- KRAFL ET AL. 2016 — Pavel Otmár KRAFL ET AL.: Editorství a edice středověkých pramenů diplomatické povahy na úsvitu 21. století : Směry – tendence – proměny = The editorship and editions of medieval sources of a diplomatic nature at the dawn of the 21st century : Directions – tendencies – transformations. Praha 2016.

- KRÁL 2002 — Pavel KRÁL: Mezi životem a smrtí : Testamenty české šlechty v letech 1550 až 1650 – Between Life and Death : Testaments of the Czech Nobility from 1550 to 1650. České Budějovice 2002.
- KUČERA/TRUC 1961 — Karel KUČERA / Miroslav TRUC: Archiv University Karlovy : Průvodce po archivních fondech. Praha 1961.
- LEHMANN 1932 — Paul LEHMANN: Mitteilungen aus Handschriften III. (= Sitzungsberichte der Bayerischen Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-historische Abteilung, Jg. 1931/1932, H. 6). München 1932.
- LIFKA 1934 — Bohumír LIFKA: Zámecké a palácové knihovny v Čechách : Přehled historicko-topografický. (Doplněný otisk z Český bibliofil 6, 1934, 39–54). Praha 1934.
- MAREK/DRAĞOUN 2016 — Jindřich MAREK / Michal DRAĞOUN: Soupis středověkých latinských rukopisů Národní knihovny ČR : Doplnky ke katalogu Josefa Truhláře = Catalogus codicum manu scriptorum Latinorum medii aevi qui in Bibliotheca Nationali olim Universitatis Pragensis asservantur : Additamenta ad catalogum Josephi Truhlář. Praha 2016.
- MUNDT 1992 — Lothar MUNDT: Empfehlungen zur Edition neulateinischer Texte. In: Probleme der Edition von Texten der Frühen Neuzeit. Beiträge zur Arbeitstagung der Kommission für die Edition von Texten der Frühen Neuzeit. L. Mundt / H.-G. Roloff / U. Seelbach (eds), Tübingen 1992, 186–190. DOI: <<https://doi.org/10.1515/9783110946932.186>>.
- NOKKALA MILTOVÁ 2018 — Radka NOKKALA MILTOVÁ: Využití pozůstalostních inventářů pro sledování recepce literárního díla – The usage of probate inventories for monitoring the reception of a literary work. In: ROHÁČEK/SLAVÍČEK 2018, 115–127.
- OULÍKOVÁ 2019 — Petra OULÍKOVÁ: Klementinum. Praha 2019.
- PALIČKOVÁ/ADAMAITIS 2019 — Tereza PALIČKOVÁ / Zuzana ADAMAITIS: Czerninská rodová knihovna : Tisky 16. století czerninské provenience ve fondu pražské lobkowiczské knihovny v Národní knihovně České republiky – The Czernin Family Library : 16th Century Books of Czernin Provenience in the Collection of the Prague Lobkowitz Library in the National Library of the Czech Republic. Praha 2019.
- PÁTKOVÁ 2008 — Hana PÁTKOVÁ: Česká středověká paleografie – Handbuch der lateinischen Paläographie in den böhmischen Ländern. Praha 2008.
- PAULY 1902 — Jan PAULY: Právní rádce pro duchovní správu v Čechách, na Moravě a ve Slezsku : Systematický soubor církevních a státních zákonů, nařízení, rozhodnutí, norem a příslušných formulářů s praktickým návodem pro duchovní správu. (= Sbírká praktických spisů bohoslovných, sv. 1), Praha 1902.
- PEŠEK 1991 — Jiří PEŠEK: Pozůstalostní inventáře jako pramen poznání kultury každodenního života – Nachlassinventare als Quelle für Kenntnisse der Kultur des Alltagslebens. In: Kultura každodenního života českých a moravských měst v předbělohorské době. (= Opera historica, sv. 1), V. Bůžek (ed.), České Budějovice 1991 [vyd. 1992], 30–42.
- PEŠEK 2007 — Jiří PEŠEK: Testamenty a pozůstalostní inventáře jako aktuální téma obecné a právní historie – Testamente und Nachlassinventare als ein aktuelles Forschungsthema der Allgemeinen und Rechtsgeschichte. In: „Současnost a perspektivy právní historie“ : Materiály z právněhistorického kolokvia ze dne 26. října 2005. (= Právněhistorické studie 39 : zvláštní číslo), L. Soukup (ed.), Praha 2007, 25–31.
- PODLAHA 1898 — Antonín PODLAHA: [Archaeologické paběrky archivní] : III. Z inventáře chrámu sv. Salvátora v Praze. Method 24, 1898/5–6, 66.
- PODLAHA 1915 — Antonín PODLAHA: Zprávy o chrámu Sv. Salvátora v Klementinu v Praze z druhé polovice XVIII. stol. Památky archaeologické 27, 1915/3 a 4, 188–189, 224–230.
- PODLAHA 1925 — Antonín PODLAHA: Povšechný katalog arcibiskupského archivu v Praze. Praha 1925.
- PRIMUS 2013 — Jan PRIMUS: Jan Merell jako překladatel a biblista. Diplomová práce, Praha 2013. Uloženo: Univerzita Karlova v Praze, Katolická teologická fakulta, Katedra biblických věd.
- RACEK 1962 — Jan RACEK: Hudební inventáře a jejich význam pro hudebněhistorické bádání – Die Musikinventare und ihre Bedeutung für die musikgeschichtliche Forschung. Časopis Moravského muzea : Ser. A, Vědy společenské 47, 1962, 135–161.
- RICHTROVÁ 2018 — Eva RICHTROVÁ: Klášterní inventáře v první polovině 20. století na příkladu mužských benediktinských domů v Rajhradě a Broumově – Monastic inventories in the first half of the 20th century on the example of Benedictine monasteries in Rajhrad and Broumov. In: ROHÁČEK/SLAVÍČEK 2018, 141–155.
- ROHÁČEK 2007 — Jiří ROHÁČEK: Epigrafika v památkové péči. (= Odborné a metodické publikace Národního památkového ústavu, sv. 34), Praha 2007.
- ROHÁČEK/SLAVÍČEK 2018 — Jiří ROHÁČEK / Lubomír SLAVÍČEK (eds): Hortus inventariorum : Statě k problematice inventářů pro dějiny umění. Praha 2018.
- ROUBÍK 1957 — František ROUBÍK: Pravidla pro vydávání pramenů k novějším dějinám (16.–20. století). Archivní časopis 7, 1957/2, 59–65.
- RYBA s. d. online — Bohumil RYBA: Pravidla pro transkripci latinských literárních rukopisných textů. Výtah z nepublikovaných pokynů, MU v Brně, 12. 10. 2022. Dostupné na <https://is.muni.cz/el/1421/jaro2013/AR2B62/um/Ryba_1_.pdf> [vid. 2023-08-31].
- SAUSER 2000 — Ekkart SAUSER: Spinelli Filippo. In: Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon. Bd. XVII (Ergänzungen IV). T. Bautz (ed.), Herzberg [u. a.] 2000, 1325–1327.
- SEIBT/LEMBERG/SLAPNICKA 1989 — Ferdinand SEIBT / Hans LEMBERG / Helmut SLAPNICKA: Biographisches Lexikon zur Geschichte der böhmischen Länder. Bd. 3, Lfg. 5 (Pr–Re). München 1989.

- SEKYRKA 2018 — Tomáš SEKYRKA: Inventáře ve fondu Fideikomisní spisy v pražském Národním archivu : Možnosti a meze jejich využití – Inventories in the collection of the Fideicommissum treaties in the National Archives in Prague : The opportunities and limits of their usage. In: ROHÁČEK/SLAVÍČEK 2018, 93–99.
- SCHMIDT 1774 — Joannes Baptista SCHMIDT: Pro Opinione Intemerati Conceptus Beatissimae Mariae Virginis Oratio [...] in Basilica Teynensi [...] de Illibata Dei Matris Origine Instaurationem Dixit [...]. Pragae 1774.
- SCHMIDT 1776 — Joannes Baptista SCHMIDT: Panegyricus Doctrinae Sancti Thomae ab Aquino Dictus cum Palaeo-Pragae in Templo S. Aegidii Abbatis Ordinis Praedicatorum Sancti Doctoris Angelici Sollemnis Dies Celebraretur Anno Domini M.D.CC.LXXVI. a Joanne Baptista Schmidt Presbytero Saeculari Ss. Theologiae in Carolo-Ferdinanda Universitate Doctore Notario Apostolico Historiae Ecclesiasticae Professore Regio Publico & Ordinario. Pragae 1776.
- SCHMIDT 1780 — Joannes Baptista SCHMIDT: De Cultu Sancti Joannis Nepomuceni Oratio, quam in Jubilaeis Indigetis eiusdem sub Nomine Deo Dicati Templi Solemniis Pragae Novae in Skalka dixit [...] IIX. Kalend. Iunii M.D.CC.LXXX [...]. Vetero-Pragae [1780].
- SLAVÍČEK 2018 — Lubomír SLAVÍČEK: Bludiště seznamů : Inventáře jako pramen k dějinám sběratelství v Čechách a na Moravě v 17.–19. století – A maze of lists : Inventories as a source on the history of collection of the 17th–19th centuries in Bohemia and Moravia. In: ROHÁČEK/SLAVÍČEK 2018, 53–91.
- SPÁČILOVÁ/SPÁČIL 2018 — Libuše SPÁČILOVÁ / Vladimír SPÁČIL: Edice německy psaných pramenů a jejich využití: transkripce nebo transliterace? – Edition deutschgeschriebener Quellen und deren Nutzung: Transkription oder Transliteration? Sborník archivních prací 68, 2018/2, 358–371.
- SROVNAL 2023 — Filip SROVNAL: Ke stavebním proměnám interiéru kostela Nejsvětějšího Salvátora v pražském Klementinu. Staletá Praha 39, 2023/1, 76–91 (v tomto čísle).
- STANĚK 2015 online — Martin STANĚK: 25 let obnovené studentské pastorace u Nejsv. Salvátora 1. 2. 2015 20 hodin. In: Akademická farnost Praha, publikováno 1. 2. 2015. Dostupné na <<https://www.farnostsalvator.cz/clanek/1899/25-let-obnovene-studentske-pastorace-u-nejsv--salvatora-1-2--2015-20-hodin>> [vid. 2023-09-30].
- STANĚK 2018 — Libor STANĚK: Farnosti Volyňského vikariátu a jejich fungování v období druhé poloviny 19. a v první polovině 20. století. Disertační práce, České Budějovice 2018. Uloženo: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta, Ústav archivnictví a pomocných věd historických.
- STEINER 1999 — Martin STEINER: Ediční pravidla pro vydávání latinských spisů J. A. Komenského. Listy filologické 122, 1999/3–4, 232–240.
- STERNECK 2010 — Tomáš STERNECK (ed.): Historica Třeboň 1526–1547 : Listy, listiny a jiné prameny k politickým dějinám období zrodu habsburské monarchie : I. Písemnosti z let 1526–1535 – Historica Třeboň 1526–1547 (Correspondence, Deeds and other Documents of Political History from the Birth of the Habsburg Monarchy) : I: Documents from the Years 1526–1535. (= Documenta res gestas Bohemicas saeculorum XVI.–XVIII. illustrantia, Series A, Volumen II-1). Praha 2010.
- STERNECK 2015 — Tomáš STERNECK (ed.): Historica Třeboň 1526–1547 : Listy, listiny a jiné prameny k politickým dějinám období zrodu habsburské monarchie : II. Písemnosti z let 1536–1540. – Historica Třeboň 1526–1547 (Correspondence, Deeds and other Documents of Political History from the Birth of the Habsburg Monarchy) : II: Documents from the Years 1536–1540. (= Documenta res gestas Bohemicas saeculorum XVI.–XVIII. illustrantia, Series A, Volumen II-2). Praha 2015.
- STERNECK 2016 — Tomáš STERNECK: K problémům zpřístupňování raně novověkých písemných pramenů (s důrazem na materiál diplomatického charakteru). In: KRAFL ET AL. 2016, 205–212.
- STERNECK 2019 — Tomáš STERNECK (ed.): Věrnost a zrada v ohroženém městě : Prameny k politické komunikaci Českých Budějovic na počátku stavovského povstání (1618) – Loyalty and Betrayal in a Threatened City : Sources on the political communication of České Budějovice at the beginning of the Bohemian Revolt (1618). (= Documenta res gestas Bohemicas saeculorum XVI.–XVIII. illustrantia, Series, A, Volumen II-3). Praha 2019.
- STUCHLÁ 2004 — Pavla STUCHLÁ: Prachatický vikariát 1676–1750 : Vybrané otázky církevní správy. Praha 2004.
- SVATOŠ 1999 — Martin SVATOŠ: Současná praxe ve vydávání raněnovověkých latinských textů a otázky z ní vyplývající. Listy filologické 122, 1999/3–4, 222–231.
- SVOBODOVÁ 2012 — Milada SVOBODOVÁ: Rukopisy ze sbírek Tomáše Antonína Putzlachera, Michaela Schustera a dalších nešlechtických bibliofilů ve fondu pražské lobkowiczské knihovny v Národní knihovně České republiky. Praha 2012, 2 svazky.
- ŠŤOVIČEK ET AL. 2002 — Ivan ŠŤOVIČEK ET AL.: Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti : Příprava vědeckých edic dokumentů ze 16.–20. století pro potřeby historiografie – Grundsätze der Herausgabe neuzeitlicher Geschichtsquellen aus dem Zeitraum vom Anfang des 16. Jahrhunderts bis zur Gegenwart. Praha 2002.
- TOŠNEROVÁ ET AL. 2004 — Marie TOŠNEROVÁ (ed.) / Pavel BRODSKÝ / Marta HRADILOVÁ / Stanislav PETR ET AL.: Průvodce po rukopisných fondech v České republice IV. : Rukopisné fondy centrálních a církevních knihoven v České republice – Der Führer durch die Handschriftenfonds in der Tschechischen Republik IV. : Handschriften in den zentralen und kirchlichen Bibliotheken der Tschechischen Republik. (= Studie o rukopisech, Monographia, sv. 10), Praha 2004.
- TRUC 1960 — Miroslav TRUC: K dějinám archivu pražské university v polovině 18. století – Zur Geschichte des Archivs der Prager Universität um die Mitte des 18. Jahrhunderts. Acta Universitatis Carolinae : Historia Universitatis Carolinae Pragensis : Sborník příspěvků k dějinám University Karlovy 1, 1960, 91–126.

- TRUHLÁŘ 1905 — Josef TRUHLÁŘ: *Catalogus codicum manu scriptorum latinorum : qui in c. r. bibliotheca publica atque universitatis Pragensis asservantur. Pars prior : Codices 1–1665, forulorum I–VIII. Pragae 1905.*
- TRUHLÁŘ 1906 — Josef TRUHLÁŘ: *Catalogus codicum manu scriptorum latinorum qui in c. r. bibliotheca publica atque universitatis Pragensis asservantur. Pars posterior : Codices 1666–2752, forulorum IX–XV et Bibliothecae Kinskyanae, adligata 2753–2830, tabulae, addenda, index. Pragae 1906.*
- URBÁNKOVÁ 1957 — Emma URBÁNKOVÁ: *Rukopisy a vzácné tisky pražské Universitní knihovny – Handschriften und wertvollen Drucke der Universitätsbibliothek in Prag. Praha 1957.*
- VÁŠÁK ET AL. 1993 — Pavel VÁŠÁK / Petr ČORNEJ / Jaroslav KOLÁR / Stanislava MAZÁČOVÁ / Emil PRAŽÁK / Jarmila VIŠKOVÁ: *Textologie : Teorie a ediční praxe – Textologie : La théorie et la pratique des éditions. Praha 1993.*
- VIDMANOVÁ 1985 — Anežka VIDMANOVÁ: *K vydávání latinských textů české provenience ze 14. a 15. století. Husitský Tábor 8, 1985, 271–283.*
- VODRÁŽKOVÁ/BOK 2018 — Lenka VODRÁŽKOVÁ / Václav BOK: *Historik a edice německy psaných pramenů – Der Historiker und die Edition deutschsprachiger Quellen. Sborník archivních prací 68, 2018/2, 340–357.*
- VOJTÍŠEK s. d. online — Jan VOJTÍŠEK: *Rukopisy, inkunábule a staré tisky : Katalogy a databáze. In: Národní knihovna České republiky, s. d. Dostupné na <<https://text.nkp.cz/sbirky/podle-typu-dokumentu/rukopisy-inkunabule-a-stare-tisky/katalogy-a-database>> [vid. 2023-09-30].*
- VOLF 1937 — Josef VOLF: *Knihovna lobkowiczského fideikomisu v Praze. In: O starých českých sběratelích knih : In memoriam Josefa Volfa : [...] Práce dra Josefa Volfa, otištěné v letech 1926–1927 v Prager Presse [...]. M. Novotný (ed.), Praha 1937, 19–24.*
- WANNER ET AL. 2015 — Michal WANNER ET AL.: *Základní pravidla pro zpracování archiválií – Basic Rules of Archival Processing. Praha 2015, 2. vydání.*
- WURZBACH 1872 — Constantin von WURZBACH: *Putzlacher, Gustav Edler von. In: Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich, enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche seit 1750 in den österreichischen Kronländern geboren wurden oder darin gelebt und gewirkt haben. Bd. 24 (Propkop – Raschdorf und Nachträge), C. von Wurzbach (ed.), Wien 1872, 114–115.*

ZUSAMMENFASSUNG

DIE HISTORISCHEN INVENTARE DER KIRCHE DES ALLERHEILIGSTEN SALVATORS IM PRAGER KLEMENTINUM

Die in den Jahren 2019–2020 durchgeführte Untersuchung der Kirche des Allerheiligsten Salvators im Altstädter Klementinum in Prag rief während der Reidentifizierung beweglicher Denkmäler manche Fragen im Bezug zum Zustand und der Anordnung des gegenwärtigen Kirchenmobiliars hervor, vor allem mit Rücksicht zu Translozierungen der Altäre und Änderungen der Bild- und Skulpturenausschmückung.

Im Laufe der Archivrecherche im Archivgut des Prager Erzbistumsarchivs im Nationalarchiv in Prag und in den historischen Manuskripten der Nationalbibliothek ist es gelungen eine Reihe von vierzehn historischen Inventaren der Kirche des Allerhl. Salvators zu finden, die bislang zur Erforschung der Kirche nicht ausgenutzt worden waren. Die Inventare umfassen den Zeitraum vom Anfang des 17. Jahrhunderts bis Anfang, bzw. 3. Viertel des 20. Jahrhunderts und lassen uns in die Inventarisierungspraxis im Laufe von langen drei Jahrhunderten einsehen, während deren sich ihre innere Struktur bis zur stabilisierten Weise ihrer Führung umwandelte.

Das Ziel des Beitrags besteht darin, den Forschern historische Kircheninventare als einen spezifischen Typ des Evidenzmaterials näher zu bringen und am Beispiel der editorisch zugänglich gemachten Teile von vier konkreten Inventaren ihren Aussagewert sowie die Vielfältigkeit ihres Inhalts und ihrer Narrativität zu schildern.

Der erste Teil des Beitrags stellt eine theoretische Behandlung über die Geschichte der Führung der Kircheninventare dar, er enthält ein Verzeichnis der festgestellten Quellen und die Beschreibung von vier näher vorgestellten Inventaren aus den Jahren 1606, 1625, 1781 und 1798. Die Auswahl wurde mit Rücksicht zum Alter und der Aussagekraft dieser Archivquellen erfasst, einzelne Passagen dann mit Berücksichtigung des Forschungsgegenstands, vor allem der Altäre mit ihren Altarblättern und der bildnerischen Ausschmückung. Der Beitrag editiert ebenfalls die Transkription der Texte den Editionsregeln für die neuzeitlichen Schriftquellen gemäß.

Das erste editierte Inventar ist *Inventarium templi Salvatoris collegii Societatis Jesu Pragensis anno 1606*, das einen Teil des Manuskripts in der Abteilung der Manuskripte und alten Drucke der Nationalbibliothek in Prag darstellt. Das Werk, ursprünglich aus der Bibliothek des Prager Rechtsanwalts, Historikers und Bibliophilen Thomas Anton Putzlacher enthält nicht nur dieses Inventar, sondern auch das weitere Inventarverzeichnis der betreffenden Kirche aus dem Jahre 1625 mit dem Namen *Inventarium supellectilis templi Societatis Jesu Pragae diligenter factum anno 1625. Mense Novembri*. Man wählte aus beiden Inventaren die Passagen zum Editieren, die sich der Beschreibung der Bilder und Skulpturen widmen, zu denen sich das Augenmerk im Zusammenhang mit der Forschung über die Geschichte der Kirchenaltäre zielte. Das Manuskript besitzt auch einen einzigartigen Aussagewert mit Rücksicht zur chronologischen Folge der Kirchenstiftungen der Jahre 1592–1738, samt dem Stifterverzeichnis und Liste der Personen, denen in den Jahren 1623–1713 das *ius sepulchrum* erteilt wurde – das Recht, bereits in dieser Kirche begraben werden zu dürfen. Das dritte editierte Inventar ist das im Archivgut Archiv des Erzbistums in Prag im Nationalarchiv aufbewahrte *Inventarium Ecclesiae Archi-Episcopalis Collegii Alumnorum Ecclesiasticorum ad S. Salvatorem Vetero-Pragae ad pedem pontis Confectum Anno 1781, Joanne Baptista Schmidt eiusdem Ecclesiae atque Collegii Rectore*. Dieses

Inventar unterscheidet sich im Gegensatz zu den anderen mit der Struktur seines Inhalts, die einen erheblich narrativeren Charakter hat und das Mobiliar vom Mittelschiff mit Rücksicht zu seiner Stelle beschreibt.

Das vierte Inventar stammt ebenfalls aus dem zitierten Archivgut und ist nur um 18 Jahre jünger als das Vorhergenannte. Es wurde für das Editieren deshalb gewählt, denn es führt sehr genaue Beschreibungen der Gegenstände an und enthält darüber hinaus Informationen von den aufgehobenen Altären und ihrer Ausschmückung.

Das Studium dieses Typs von historischen Quellen bewies, dass die Inventare der beweglichen Ausstattung (in diesem Fall der Kirchenausstattung) ihre unvertretbare Stelle in der fachgemäßen Forschung aus dem Blickpunkt der Denkmalpflege ohne Zweifel haben, denn sie bringen wertvolle Informationen von den zeitgenössischen, aber auch nicht erhaltenen Kunstwerken und weiteren Denkmälern herbei. Sie stellen daher eine wichtige Quelle zur Erkenntnis des Zustands und Umwandlungen der historischen Innenräume, wobei sie bedeutend dabei helfen können, wie z. B. bei ihrer zeitgemäßen Rekonstruktion oder bei der Suche nach den verlorenen beweglichen Gegenständen.

Im Rahmen des Studiums der baulichen und Innenausstattungsverwandlungen der Salvatorkirche werden an diesen Beitrag weitere Studien anschließen, die sich an die Informationen aus den hier zitierten Quellen stützen werden. Die erste von ihnen stellt der in diesem Heft von Staletá Praha erschienene Beitrag von Filip SROVNAL (2023) dar. Und nicht zuletzt kann dieser Beitrag als Ausgangspunkt und Quellengrundlage zur sonstigen allgemein gezielten Forschung im Bezug zu anderen Kirchendenkmälern oder weiteren spezifischen kunstgeschichtlichen Bereichen dienen.

Abb. 1. Das Manuskript *Inventarium templi Salvatoris collegii Societatis Jesu Pragensis anno 1606*, das a. A. zwei Inventare des Mobiliars der Kirche des Allerheiligsten Salvators aus den Jahren 1606 und 1625 enthält, Buchdeckel (Nationalbibliothek Prag, NK XXIII C 99, digitale Nationalbibliothek, 2023).

Abb. 2. Titelblatt des Manuskripts vom Inventar der Kirche des Allerhl. Salvators aus dem Jahre 1606 (NK XXIII C 99, ohne Nr., digitale Nationalbibliothek, 2023).

Abb. 3. Titelblatt des Manuskripts vom Inventar der Kirche des Allerhl. Salvators aus dem Jahre 1625 (NK XXIII C 99, fol. 116r, digitale Nationalbibliothek, 2023).

Abb. 4. Manuskript XXIII C 99, fol. 18r, Seite vom Inventar der Kirche des Allerhl. Salvators aus dem Jahr 1606 (NK XXIII C 99, fol. 18r, digitale Nationalbibliothek, 2023).

Abb. 5. Manuskript XXIII C 99, fol. 148r, Seite vom Inventar der Kirche des Allerhl. Salvators aus dem Jahr 1625 (NK XXIII C 99, fol. 148r, digitale Nationalbibliothek, 2023).

Abb. 6. Inventar der Kirche des Allerhl. Salvators aus dem Jahre 1781, Titelseite (Nationalarchiv, Archiv des Prager Erzbistums I C 160/7c, [fol. 1r], Reprofoto Autorin, 2021).

Abb. 7. Inventar der Kirche des Allerhl. Salvators aus dem Jahre 1781, Doppelseite (Nationalarchiv, Archiv des Prager Erzbistums I C 160/7c, [fol. 2v-3r], Reprofoto Autorin, 2021).

Abb. 8. Inventar der Kirche des Allerhl. Salvators aus dem Jahre 1781, Doppelseite (Nationalarchiv, Archiv des Prager Erzbistums I C 160/7c, [fol. 4v-5r], Reprofoto Autorin, 2021).

Abb. 9. Inventar der Kirche des Allerhl. Salvators aus dem Jahre 1798, erste Seite (Nationalarchiv, Archiv des Prager Erzbistums S III/1a, pag. 4, Reprofoto Autorin, 2021).

Abb. 10. Inventar der Kirche des Allerhl. Salvators aus dem Jahre 1798, Doppelseite 66-67 (Nationalarchiv, Archiv des Prager Erzbistums S III/1a, pag. 66-67, Reprofoto Autorin, 2021).

Übersetzung von Jindřich Noll

Mgr. Kristýna KALOUSKOVÁ, archivářka, kristyna.kalouskova@soapraha.cz,
Státní oblastní archiv v Praze, Archivní 2257/4, CZ-149 00 Praha 11